

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 41.

Onsdagen den 11 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 4 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till bevillningsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 356, av herr *Sommelius*, nr 357, av herr *Thore* samt nr 358, av herrar *Persson* i Fritorp och *Jönsson* i Fridhill.

§ 3.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 109 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

§ 4.

Till avgörande förelåg nu första sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass jämte en i ämnet väckt motion.

Uti en den 8 april 1921 dagtecknad proposition, nr 346, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första sammansatta stats- och andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

Förslag

till

lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

Utan hinder av vad gällande värnpliktslag därom stadgar förordnas härigenom som följer:

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 41.

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.
(Forts.)

§ 1.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, med undantag av dem, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen samt i § 3 denna lag, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) vid *fotfolket* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 150 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet* samt *fästningsartilleriet å Karlsborg* i sammanlagt 255 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 185 dagar, antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock i två omgångar under de två första åren, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

c) vid *fästningsartilleriet i Boden* och *fästningsingenjörtrupperna* i sammanlagt 255 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 195 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 30 dagar under vart och ett av tredje och fjärde åren;

d) vid *fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagt 255 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 195 dagar, antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock i två omgångar under de två första åren, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 30 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

e) vid *trängen* och *intendenturtrupperna* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid *trängen i egentlig trängtjänst* och *i sjukbärartjänst*:

med en första tjänstgöring om 150 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

vid *trängen i egentlig sjukvårdstjänst*:

med en första tjänstgöring om 175 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under vardera av andra och fjärde åren; samt

vid *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om 200 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under fjärde året;

f) vid *marinen* i nedan angivna antal dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

av de till *allmän tjänst* eller *sjötjänst* inskrivna i 255 dagar i en följd med början under första eller andra året,

av de till *stationstjänst* inskrivna i 225 dagar i en följd med början under första eller andra året, samt

av de till *kustartilleritjänst* inskrivna i sammanlagt 255 dagar, med en första tjänstgöring om 220 dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under fjärde året.

§ 2.

Av fotfolket tilldelade vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass uttagas högst 20 procent för utbildning till underbefäl eller fackmän.

§ 3.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, som jämlikt bestämmelserna i § 2 denna lag vid fotfolket eller i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen vid trängen och intendenturtrupperna uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän, äro skyldiga att för sin utbildning tjänstgöra i sammanlagt 285 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *fotfolket*:

med en första tjänstgöring om 210 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året; samt

b) vid *trängen* och *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om 210 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året.

§ 4.

Oavsett vad i §§ 1 och 3 stadgas angående utbildningstidens längd och fördelning, skall för där omförmälda värnpliktiga, som påbörja första tjänstgöringen (tjänstgöring i en följd) under första året, denna ökas med 30 dagar.

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

§ 5.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra i sammanlagt 365 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

a) vid *hären*:

med en första tjänstgöring om minst 330 dagar, som uppdelas på första och andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning under andra året;

b) vid *marinen*:

i annan tjänst än kustartilleritjänst i en följd med början under första året, samt

i kustartilleritjänst med en första tjänstgöring om 330 dagar, som uppdelas på första och andra året, och med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under tredje året.

§ 6.

Oavsett vad i §§ 1, 3, 4 och 5 stadgas angående utbildningstidens längd och fördelning, äro där omförmälda värnpliktiga, tilldelade fotfolket, rytteriet, fält- och positionsartilleriet, fästningsartilleriet å Karlsborg samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna, skyldiga att, därest Konungen det förordnar, delta i en särskild vinterrepetitionsövning om 35 dagar före utgången av tredje eller fjärde året.

Värnpliktiga, vilka deltagit i övning, som i denna § avses, befrias från en av de i §§ 1, 3 och 5 föreskrivna repetitions-(regements-)övningar.

§ 7.

Ikke vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan anges, nämligen:

a) ikke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 A värnpliktslagen, i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock i två omgångar under de tre första åren, samt

b) ikke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 B och C värnpliktslagen, i 275 dagar i en följd med början under första eller andra året.

§ 8.

Därest, på sätt Konungen närmare förordnar, hemförlovning av värnpliktiga skall äga rum viss tid under pågående tjänstgöring, äger värnpliktig, som sådant åstundar, efter därom hos vederbörande mili-

tärmyndighet gjord framställning, kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han inkallats.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

(Forts.)

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm väckt motion nr 18.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte med anledning av herr *Hanssons* i Stockholm ovanberörda motion, för sin del antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

Utän hinder av vad gällande värnpliktslag därom stadgar förordnas härigenom som följer:

§ 1.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, med undantag av dem, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen samt i § 2 denna lag, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) vid *folket* i sammanlagt 165 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 90 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet* samt *fästningsartilleriet å Karlsborg* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 155 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

c) vid *fästningsartilleriet i Boden* och *fästningsingenjörtrupperna* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.
(Forts.)

med en första tjänstgöring om 165 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med en repetitions-(regements-)övning om 30 dagar under vart och ett av tredje och fjärde åren;

d) vid *fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 165 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 30 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

e) vid *trängen* och *intendenturtrupperna* i sammanlagt 165 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid *trängen i egentlig trängtjänst* och *i sjukbärartjänst*:

med en första tjänstgöring om 90 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

vid *trängen i egentlig sjukvårdstjänst*:

med en första tjänstgöring om 115 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under vardera av andra och fjärde åren, samt

vid *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om 140 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under fjärde året;

f) vid *marinen* i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

av de i *allmän tjänst*, *sjötjänst* eller *stationstjänst* inskrivna i en följd med början under första eller andra året, samt

av de i *kustartilleritjänst* inskrivna:

med en första tjänstgöring om 190 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med en repetitionsövning om 35 dagar under fjärde året.

§ 2.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, som jämlikt bestämmelserna i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen vid fotfolket, trängen och intendenturtrupperna uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän, äro skyldiga att för sin utbildning tjänstgöra i sammanlagt 225 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid *fotfolket*:

med en första tjänstgöring om 150 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året, samt

vid *trängen* och *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om 150 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.
(Forts.)

§ 3.

Oavsett vad ovan i §§ 1 och 2 stadgas angående utbildningstidens längd och fördelning, skall för vapenföra värnpliktiga, som påbörja första tjänstgöringen (tjänstgöring i en följd) under första året, denna ökas med 30 dagar.

§ 4.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan anges, nämligen:

a) vid *hären* i sammanlagt 330 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om minst 295 dagar, som uppdelas på första och andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning under andra året;

b) vid *marinen* i 330 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

i annan tjänst än kustartilleritjänst i en följd med början under första året, samt

i kustartilleritjänst med en första tjänstgöring om 295 dagar, som tager sin början under första året, och med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under tredje året.

§ 5.

Icke vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan anges, nämligen:

a) icke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 A värnpliktslagen, i sammanlagt 165 dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren, samt

b) icke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 B och C värnpliktslagen, i 275 dagar i en följd med början under första eller andra året.

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.
(Forts.)

§ 6.

I den mån sådant finnes för utbildningsarbetets ändamålsenliga bedrivande samt erforderlig häst- och materielvård oundgängligen nödigt må Konungen beordra erforderligt antal fotfolket tilldelade vapenföra värnpliktiga att vid härens specialvapen och marinen fullgöra dem enligt § 1 a) åliggande tjänstgöring med 195 dagar i en följd.

§ 7.

Därest, på sätt Konungen närmare förordnar, hemförlovning av värnpliktiga skall äga rum viss tid under pågående tjänstgöring, äger värnpliktig, som sådant åstundar, efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning, kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han inkallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Widell* och *Boberg*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition; samt

av herr *Nilsson* i Landeryd, som föreslagit, att riksdagen måtte antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

Utan hinder av vad gällande värnpliktslag därom stadgar förordnas härigenom som följer:

§ 1.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, med undantag av dem, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen samt i § 2 denna lag, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) vid *fotfolket* i sammanlagt 180 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 105 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet, positionsartilleriet* samt *fästningsartilleriet å Karlsborg* i sammanlagt 240 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 156 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med en repetitions-(regements-)övning om 42 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

c) vid *fästningsartilleriet i Boden* och *fästningsingenjörtrupperna* i sammanlagt 240 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 170 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under vart och ett av tredje och fjärde åren;

d) vid *fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagt 240 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om 170 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med en repetitions-(regements-)övning om 35 dagar under vart och ett av andra och tredje åren;

e) vid *trängen* och *intendenturtrupperna* i sammanlagt 180 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid trängen i egentlig trängtjänst och i sjukbärartjänst:

med en första tjänstgöring om 105 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året;

vid trängen i egentlig sjukvårdstjänst:

med en första tjänstgöring om 130 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under vardera av andra och fjärde åren, samt

vid intendenturtrupperna:

med en första tjänstgöring om 155 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt
med en repetitions-(regements-)övning om 25 dagar under fjärde året;

f) vid *marinen* i sammanlagt 240 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

av de i *allmän tjänst, sjötjänst* eller *stationstjänst* inskrivna i en följd med början under första eller andra året, samt

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass. -
(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

av de i *kustartilleritjänst* inskrivna:
med en första tjänstgöring om 198 dagar, som tager sin början
under första eller andra året, samt
med en repetitionsövning om 42 dagar under fjärde året.

§ 2.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, som jämlikt bestämmelserna i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen vid fotfolket, trängen och intendenturtrupperna uttagits för utbildning till underbefäl eller fackmän, äro skyldiga att för sin utbildning tjänstgöra i sammanlagt 240 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

vid *fotfolket*:

med en första tjänstgöring om 165 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde året, samt

vid *trängen* och *intendenturtrupperna*:

med en första tjänstgöring om 165 dagar, som tager sin början under första eller andra året, samt

med tre repetitions-(regements-)övningar, var och en om 25 dagar, före utgången av fjärde eller femte året.

§ 3.

Oavsett vad ovan i §§ 1 och 2 stadgas angående utbildningstidens längd och fördelning, skall för vapenföra värnpliktiga, som påbörja första tjänstgöringen (tjänstgöring i en följd) under första året, denna ökas med 30 dagar.

§ 4.

Vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass, som omnämnas i § 27 mom. 1 B och C värnpliktslagen, äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) vid *hären* i sammanlagt 365 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring om minst 323 dagar, som uppdelas på första och andra året, samt

med en repetitions-(regements-)övning under andra året;

b) vid *marinen* i 365 dagar, vilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

i annan tjänst än *kustartilleritjänst* i en följd med början under första året, samt

i *kustartilleritjänst* med en första tjänstgöring om 323 dagar, som tager sin början under första året, och med en repetitions-(regements-)övning om 42 dagar under tredje året.

§ 5.

icke vapenföra värnpliktiga av 1921 års klass äro, sedan de blivit inskrivna, skyldiga att, på sätt Konungen närmare förordnar, under fredstid för sin utbildning tjänstgöra det antal dagar, som nedan angives, nämligen:

a) icke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 A värnpliktslagen, i sammanlagt 180 dagar, vilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller ock med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren, samt

b) icke vapenföra, som omförmälas i § 27 mom. 2 B och C värnpliktslagen, i 275 dagar i en följd med början under första eller andra året.

§ 6.

I den mån sådant finnes för utbildningsarbetets ändamålsenliga bedrivande samt erforderlig häst- och materielvård oundgängligen nödigt, må Konungen beordra erforderligt antal fotfolket tilldelade vapenföra värnpliktiga att vid rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och kustartilleriet fullgöra sin värnplikt med 210 dagar i en följd.

§ 7.

Därest, på sätt Konungen närmare förordnar, hemförlövning av värnpliktiga skall äga rum viss tid under pågående tjänstgöring, äger värnpliktig, som sådant åstundar, efter därom hos vederbörande militärmyndighet gjord framställning, kvarstanna i tjänstgöring intill utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken han inkallats.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Herr talman, mina herrar! Det sammansatta utskottet anför i början av sitt yttrande, att »försvarsrevisionen vid avgivande av sitt förslag till lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1920 års klass utgick från den förutsättningen, att där-
est provisoriet skulle komma att beröra även följande årsklasser värnpliktiga, nämnda lags bestämmelser komme att vinna tillämpning jämväl å dessa. Visserligen blev nämnda förslag icke av riksdagen oförändrat antaget — den av kamrarna slutligen antagna lagen avviker från försvarsrevisionens förslag i så måtto, att utbildningstiden bestämts för vapenföra studenter och likställda 35 dagar och för samtliga övriga grupper värnpliktiga, med undantag av icke vapenföra studenter och likställda, 15 dagar kortare än försvarsrevisionen föreslagit — men inom riksdagen var, såsom motionären erinrat, den uppfattningen helt visst allmän, att vad som sålunda

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Fortn.)

beslutats i fråga om utbildningstiden för värnpliktiga av 1920 års klass skulle tillämpas å samtliga de årsklasser, som provisoriet kunde komma att omfatta».

I stort sett känner jag mig tillfreds med denna motivering. Den utgör nämligen en bekräftelse på, att jag ur riksdagssynpunkt lagt en riktig syn på denna fråga. Jag har nämligen i propositionen utgått från samma ståndpunkt. I början av mitt anförande till statsrådsprotokollet heter det nämligen: »Uppenbart är, att vid bedömandet av denna fråga hänsyn måste tagas till den behandling, frågan om utbildningstid för värnpliktiga under de senaste åren rönt inom försvarskommissionen och försvarsrevisionen samt riksdagen, detta även ur synpunkten, att det måste anses angeläget att för den återstående provisorietiden undvika större ändringar, vilka lätt skulle kunna bidra till att öka den tyvärr redan märkbara desorganisationen inom försvarsväsendet.» Vid uppgörandet av förevarande proposition har jag sålunda utgått från, att jag i allt väsentligt borde anknyta lagförslaget till den lag beträffande 1920 års klass, som förra årets riksdag antog. Jag har sålunda utgått från, att första tjänstgöringen borde avkortas, dock icke mer, än att dels en nöjaktig utbildning kunde beredas de värnpliktiga och dels och framför allt att man med inkallelse i tvenne omgångar kunde täcka hela året med värnpliktstjänstgöring. För det ändamålet har jag även biträtt förra årets förslag om att inkalla de värnpliktiga i tvenne grupper, en mindre på hösten för att tjänstgöra under vinterhalvåret och en större på våren för att tjänstgöra under sommarhalvåret. I sammanhang härmed har jag även varit med om att väsentligt öka de värnpliktigekontingenter, vilka tilldelas specialvapnen och marinen, ävensom att öka tjänstgöringstiden för höstgruppen med 30 dagar i jämförelse med vårgruppen. Likaledes har jag varit med om, att den ökade utbildningstiden för underbefäl och fackmän vid infanteriet, trängen och intendenturtrupperna skulle utgöra 60 dagar samt att man i viss utsträckning skulle tillgodose vinterutbildningen genom att förlägga en repetitionsövning till vintern. Men vad jag icke kan vara med om är, att varje enskildhet i förra årets lagförslag skall anses ovillkorligen bindande även beträffande 1921 års klass. Hade detta avsetts, hade det varit meningslöst att icke antaga 1920 års lag att gälla tills vidare, ty även om man i närvarande stund hade haft en försvarsminister, som varit av samma åsikt som den förutvarande, hade i allt fall en ganska vidlyftig proposition, ett utskottsutlåtande och en riksdagsskrivelse erfordrats, således en alldeles onödig åtgärd för att förkovra riksdagstrycket.

Jag håller nämligen före, att de erfarenheter, vilka, sedan denna lag antogs den 14 juni förra året, inhämtats under årets övningar, böra tillgodogöras i den mån detta kan ske utan att ändra det system, som föregående år antogs för provisorietiden. Och jag styrkes i denna uppfattning bland annat av riksdagens skrivelse den 2 oktober 1919, nr 10, angående tjänstgöringstiden för 1919 års klass, vilken skrivelse ligger till grund för försvarsrevisionens hela

arbete och därmed även medelbart för det beslut, som fattades angående 1920 års klass vid föregående års riksdag. I denna skrivelse heter det: »Då emellertid den allmänna försvarsrevisionen ännu icke blivit igångsatt, måste man givetvis räkna med, att en liknande åtgärd kan komma att behöva vidtagas jämväl med avseende å värnpliktiga, tillhörande 1920 års klass. Innan man når fram till ett definitivt ordnande av vårt försvarsväsende, har man således att emotse ett provisorium, som sannolikt kommer att beröra minst två årsklasser värnpliktiga. Under sådana förhållanden måste det enligt riksdagens uppfattning ligga synnerlig vikt uppå, att de åtgärder, som under provisoriet vidtagas, bliva så tillfredsställande som omständigheterna det medgiva.» Har man nu, sedan 1920 års lag antogs, kommit till den bestämda uppfattningen, att vissa av de åtgärder, som då bestämdes, icke i alla avseenden äro tillfredsställande, anser jag, att ett ändringsförslag i detta avseende står i god överensstämmelse med riksdagens skrivelse av 1919, d. v. s. i god överensstämmelse med den grundval, som är lagd för försvarsrevisionens arbete.

Försvarsrevisionen yttrade i sitt betänkande förra våren, »att vad som kunde berättiga inskränkningar i värnpliktstjänstgöringstiden var, att de efter världskrigets avslutning inträdde utrikespolitiska förhållandena icke synas vara av beskaffenhet att påkalla upprätthållande i någon högre grad av krigsberedskap och att följaktligen ur denna synpunkt hinder icke bör möta att vidtaga de inskränkningar i de värnpliktigas övningstid, som med hänsyn till andra omständigheter kunna finnas vara av behovet påkallade». Sedan detta skrevs, den 4 maj förra året, har en ändring inträffat i de utrikespolitiska förhållandena, en ändring, som påtagligen icke gått i den väntade riktningen. Icke desto mindre förbigår utskottet i år denna fråga med tystnad. Men denna tystnad iakttages icke vid alla tillfällen och från alla håll. I sitt stora tal i Malmö den 1 maj yttrade herr Hjalmar Branting enligt referatet i tidningen Arbetet bl. a. följande: »Så se vi i söder, hurusom de ryska bajonetterna upprätta en sovjetregering i Georgien, nedslående och trampande under fötterna folkviljans yttringar.» Och vidare: »Säkert är, att hela raden av små randstater öster om Östersjön, som proklamerat sin frihet på självbestämmningsrättens grund, ha anledning att med oro följa utvecklingen i Ryssland, vilken beträffande dem kan väntas gå efter samma metoder som tillämpas i fråga om de kaukasiska republikerna.» Talaren uttalade vidare den förhoppningen — men han vågade ej säkert förutsäga, att den skulle slå in — att man måtte slippa sådant i vårt närmaste grannland Finland. I Finland känner man sig, som det synes, ännu mera osäker i denna fråga. Den finska värnpliktskommitté, vilken avgav sitt betänkande den 11 december förra året, yttrar i denna fråga bland annat följande: »I anseende till de strömningar, vilka göra sig gällande i Rysslands nuvarande politik, förefinnas inga garantier för att icke Ryssland t. o. m. i en mycket nära framtid skall försöka med vapenmakt tillintetgöra vårt lands självständighet. — — —

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Lika farlig för Finland och dess självständighet har kommittén funnit den möjligheten, att den nuvarande regimen i Ryssland skulle förändras och de reaktionära och samtidigt imperialistiska kretsarna åter komma till makten. — — — Det framhålles visserligen, att Finland bör försöka undvika utifrån hotande faror genom fredliga medel — försöka genom avslutande av fördrag skaffa sig garantier för sin integritet. Dock har erfarenheten ådagalagt, att ett land, som önskar bevara sin självständighet, icke kan trygga sig till sådana garantier. — — — I övrigt torde det knappast vara möjligt att erhålla en sådan allierad, som vid hotande fara skulle bistå oss, om icke vi å vår sida hade att erbjuda denne allierade en liknande hjälp, då han råkar i trångmål. Dessa fakta utvisa, att fördrag och allianser, så viktiga de än äro, erhålla sitt huvudsakliga värde först då deras helgd upprätthålles av nödig väpnad styrka.»

I remissdebatten vid remitterandet av årets statsverksproposition sistlidne januari framhöllö ett par talare, att vi borde taga värnplikts-tjänstgöringen i Norge till exempel, och denna uppfattning har sedermera vid olika tillfällen återkommit i dagspressen. Det är visserligen sant, att i Norge synes man nedskriiva värnplikts-tjänstgöringen till ett minimum, men vi måste i detta fall betänka, att Norge har ett helt annat strategiskt läge än Sverige. Norge gränsar nämligen icke till Östersjön, vilket Sverige gör. Se vi å andra sidan åt öster till Finland, som också gränsar till Östersjön men som med sin långa landgräns i öster har ett ännu mer exponerat läge än vi, har även där på senaste tid värnpliktsfrågan varit föremål för avgörande. Även där göra sig de ekonomiska spörsmålen kraftigt gällande, liksom i Sverige och i snart sagt alla länder i Europa. Men icke desto mindre vågar varken värnpliktskommittén eller den finska regeringen förorda kortare första tjänstgöring för infanteriet än 12 månader och för flertalet specialtrupper, för marinen samt för alla dem, vilka utbildas till underbefäl och reservofficerare, föreslås en första tjänstgöring om aderton månader. I jämförelse härmed ställer sig utskottets förslag ganska magert. För den vanlige linjefanteristen är första tjänstgöringstiden i Sverige 3 månader mot i Finland 12 månader, och för underbefäl och fackmän är den i Sverige 5 månader mot i Finland 18 månader. Läger man till de 73 dagar, vilka i Finland äro anslagna till repetitionsövningar, kommer man för en vanlig linjefanterist upp till en tjänstgöringstid av 438 dagar. Om man nu skulle anse, att vårt läge ligger ungefär på det aritmetiska mediet mellan Finlands och Norges, vilket nog är ganska sangviniskt för Sveriges del, skulle man, om medeltalet tages mellan Norges och Finlands värnpliktstid, komma till en värnpliktstid av 250 dagar. I propositionen förutsattes som bekant icke mer än 225 dagar.

Då frågorna om förkortning i värnpliktstjänstgöringen för 1919 och 1920 års klasser voro föremål för behandling i denna kammare, tog jag mig friheten göra ett påpekande, vilket jag i dag anhåller få upprepa för tredje gången. Jag framhöll därvid den stora betydelse, som försvarsanstalterna hade för vår utrikesledning under världskriget. Jag syftade därvid icke endast på vår egentliga härordning utan

även på de särskilda åtgärder, vilka vidtogos av neutralitetshänsyn. Dessa åtgärders betydelse bestod icke uteslutande eller ens huvudsakligen i de maktmedel, de ställde till regeringens förfogande, utan fastmer däri, att de för all världen utgjorde ett talande bevis på den svenska regeringens, den svenska riksdagens och det svenska folkets oåterkalleliga beslut att under alla omständigheter värna sin neutralitet och sin självständighet. Sedan dess har visserligen världskriget slutat. Men förhållandena äro i stort sett ännu oförändrade. Visserligen äro några särskilda åtgärder för neutralitetsskyddet icke längre behöfliga. Men fordringarna på härordningen kvarstå nära nog med oförminskad styrka. Ty ännu ha ordnade förhållanden icke inträtt på andra sidan Östersjön. Ännu är icke frågan om Östersjön ordnad, och ännu är Sveriges ställning bland de nordiska folken icke bestämd. Sveriges försvarskraft har icke blott betydelse, när det gäller att gripa till vapen, utan även i mellanfolkliga underhandlingar. Vi skola tänka oss det fallet, att tvenne stater i en viktig fråga hysa olika uppfattning och att denna fråga hänskjutes till en skiljedomare. Vi skola vidare utgå från, att denne skiljedomare gör till sin huvudsakliga uppgift att söka undvika krigiska förvecklingar. Och när han betraktar de bägge staternas förhållanden och finner, att den ena staten icke blott bibehåller sina försvarsmedel utan ytterligare utvidgar dem, under det att den andra inskränker sitt försvar, ja rent av börjar avrusta, undrar jag, vad skiljedomaren under sådana förhållanden tänker och om icke i ett dylikt fall vågskålen svänger över efter den gamla lagen om det minsta motståndet. Ännu är det dock så, att utrikespolitiken måste vila på ett lands försvarspolitik, och den gamla erfarenheten om det intima sambandet mellan ett lands utrikes- och försvarspolitik bekräftas i dag, och den kommer att gälla även under en överskådlig framtid.

För att återgå till försvarsrevisionens motivering för inskränkningen i tjänstgöringstiden för 1920 års klass, anförde den som huvudskäl det brydsamma ekonomiska läget samt angelägenheten av att under dåvarande tid tillgodose det produktiva arbetet. Av helt naturliga skäl talar utskottet intet om nödvändigheten att nu tillgodose det produktiva arbetet, sedan nu mera en omfattande arbetslöshet inträtt, men utskottet upptager i stället med skärpa det ekonomiska spörsmålet. Utskottet anger, att skillnaden i tjänstgöringsdagar enligt propositionen och enligt utskottets förslag utgör 1,670,000 dagar. Efter vad jag inhämtat, torde denna siffra utgöra skillnaden mellan det dagantal, som upptages i propositionen och ett inom statsutskottet förslagsvis beräknat dagantal med sammansatta utskottets lagförslag som utgångspunkt. Men härvid bör märkas, att i regeringens förslag landstörmsövningar med 140,000 dagar ingå i dagantalet, vilket icke lär vara fallet med statsutskottets beräkning. Då här ifrågavarande lagförslag icke på något sätt berör landstörmsövningarna, bör det för landstörmsövningar beräknade dagantalet 140,000, frånräknas. Den beräknade skillnaden mellan de båda här föreliggande lagförslagen torde sålunda utgöra 1,530,000 dagar. Utskottet räknar vidare med en nuvarande dagskostnad av kronor 3:30

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

och en sannolik dagskostnad av 3 kronor för nästa år och kommer sålunda till en genomsnittlig merkostnad av 5 miljoner kronor. Jag tror, att denna beräkning är för hög. Här gäller ej att räkna med kostnader för underhåll av byggnader, övningsfält och allt vad därtill hörer, utan här gäller att beräkna den merkostnad, som uppstår, om vi för 1921 års klass öka första tjänstgöringen beträffande vissa truppslag med 30 dagar och beträffande andra med 60 dagar, och i så fall kommer man utan tvivel till en lägre siffra än den utskottet enligt vanliga grunder beräknat. Jag tror, att man här skulle komma till en siffra av $3\frac{1}{2}$ eller högst 4 miljoner kronor. Härvidlag är dock att märka, att den ordinarie budgeten för nästa år icke upptager hela denna summa, utan endast ett belopp mellan 2 och $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Resten kommer på tilläggsstat nästa år och, om den icke räcker, på överdragningar av vederbörande förslagsanslag.

Jag vill i detta sammanhang icke underlåta att påpeka, att såsom arbetslösheten för närvarande utbrett sig här i landet och så stora som anspråken äro på understöd för detta ändamål, det icke är blott möjligt utan sannolikt, att en avsevärd del av de av mig beräknade 4 miljoner kronor kunna inbesparas på arbetslöshetsunderstöd. Denna inbesparing kommer emellertid att ske på socialdepartementets stat och icke på försvarsdepartementets stat. 4 miljoner kronor äro visserligen i dessa tider en synnerligen stor summa, men den utgör icke två procent av huvudtitelns slutsumma. Genom att lägga till dessa 2 procent skall man både i fråga om organisationens fasthet, lättheten att övergå till ny härordning och i fråga om landets krigsberedskap vinna mångdubbelt mera, och tvärtom, om man inbesparar dessa 4 miljoner kronor, kommer man därigenom att skada försvaret i propositionsvis långt större grad, än vad förhållandet mellan denna summa och huvudtitelns slutsumma angiver.

Jag har gått in för att iakttaga sparsamhet, men det finnes sparsamhet, som icke kan kallas god sparsamhet utan som i verkligheten innebär slöseri, och detta är otvivelaktigt fallet med utskottets förslag. Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att citera ett yttrande, som fälldes av statsutskottets högt ärade ordförande, då frågan om 1920 års klass var före i första kammaren förra året. Då gällde det icke som här en skillnad av 30 dagar vid vissa truppslag och 60 dagar vid andra utan vid samtliga truppslag en skillnad av 30 dagar. Men det ändrar dock intet i princip. Statsutskottets ordförande yttrade då bland annat följande: »Men ur ren kostnadsynpunkt betyder 30 dagars ytterligare tjänstgöring icke så mycket i den stora budget, som fjärde och femte huvudtitlarna representera.» — Fjärde och femte huvudtitlarna voro då icke som nu sammanslagna till en gemensam huvudtitel. — »Det är en ren obetydlighet därvidlag. Skall man komma fram till besparingar på försvarsväsendets område av någon egentlig betydelse, så går det icke på den vägen, att man nedskriver antalet övningsdagar för de värnpliktiga, utan det måste ske därigenom, att man gör avsevärda beskrningar i den organisation, som vi för närvarande hava. Att taga bort några dagar för de värnpliktiga betyder icke mera i fråga om kostnader

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

än underhållet och dagavlöningen plus den indirekta vinst, man gör genom att man sparar dessa dagsverken till det produktiva arbetet, men statens kostnader för övrigt stå oförändrade kvar.» Gällde detta då, så gäller det i ännu högre grad nu. Nu kan man icke tala om, att en minskning av värnpliktstjänstgöringen sparar några dagar för det produktiva arbetet. Man sparar i stället på anslaget för arbetslöshetens bekämpande.

Jag övergår nu till propositionens lagförslag. Detta innebär huvudsakligen tre avsteg från förra årets lag. Det ena avsteget gäller första tjänstgöringen, det andra uttagningsprocenten av underbefäl och fackmän vid fotfolket, och det tredje längden av vinterrepetitionsövningen. Jag skall först tala något om underbefäl och fackmän. Vilken betydelse försvarsrevisionen tillmäter uttagningen av underbefäl och fackmän, framgår bäst av följande yttrande av revisionen: »På grund av det stora antalet vakanser bland det fast anställda manskapet möta nämligen vid repetitionsövningarna avsevärda svårigheter icke blott att förse de olika förbanden och formationerna med nödigt underbefäl utan jämväl att anskaffa för desamma erforderligt specialutbildat manskap, såsom kulsprutemanskap, signalister, sjukvårdsmän och kommissarier. Slutligen torde jämväl böra framhållas, att vissa för en blivande ny härordnings uppbyggande betydelsefulla försök med granatkastare, lätta kulsprutor m. m. torde böra under den närmaste tiden anordnas vid infanteriet, för vilka försök erfordras en längre utbildningstid än den som av revisionen föreslagits för huvudmassan av de värnpliktiga.» Således, underbefäl och fackmän i fotfolket behövas för tre ändamål, för att fylla underbefälsbristen, för att man skall få erforderligt antal fackmän, d. v. s. kulsprutemanskap, nämligen för tunga kulsprutor, signalister, sjukvårdsmän och kommissarier, samt dessutom för handhavande av den nya tekniska materielen. Som bekant har innevarande års riksdag på tilläggsstat anvisat ett anslag för dylik teknisk materiel. Vid de beräkningar, vilka anställt med hänsyn till fördelningen av det nuvarande antalet underbefäl och fackmän, har man fått bekräftelse på vad chefen för generalstaben förra året yttrade, nämligen att den lägsta uttagningsprocent, som man i detta fall kan räkna med, utgör 20. Detta är den erfarenhet som vunnits, sedan förra årets riksdag fattade sitt beslut, en erfarenhet, vilken enligt mitt förmenande nu bör läggas till grund för riksdagens beslut.

På tal om underbefäl och fackmän kan jag icke underlåta att påvisa, hur det gått och kan gå, när man med ovarsam hand river i ett lands försvarsorganisation och dess värnpliktslag. I höst skola som bekant vid infanteriet tre årsklasser fullgöra repetitionsövning, nämligen årsklasserna 1918, 1919 och 1920. Inom 1918 års klass hava icke uttagits några underbefäl och fackmän. Samma är förhållandet med 1919 års klass. Inom 1920 års klass uttages underbefäl och fackmän. Denna årsklass tjänstgöring är så ordnad, att ungefär en tredjedel av årsklassen inkallades i höstas och resten inkallas nu på våren. Inom höstgruppen har naturligtvis uttagning

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

av underbefäl och fackmän ägt rum, men såsom tjänstgöringen är ordnad, fullgöra dessa nå våren två repetitionsövningar. Det torde därför icke vara lämpligt att innevarande år inkalla dem till en tredje och sista repetitionsövning under hösten. Återstår således av underbefäl och fackmän, vilka uttagas inom värgruppen av 1920 års klass. Dessa skola fullgöra särskild underbefälsutbildning i 60 dagar. Men när inryckningen till repetitionsövningarna sker i höst, så har denna utbildning ännu icke ägt rum. Då hava dessa värnpliktiga tjänstgjort endast 90 dagar; de 60 dagarnas extra tjänstgöring är nämligen förlagd till tiden efter regementsövningarna. Vid årets regementsövningar finns således praktiskt taget icke ett enda underbefäl och icke en enda fackman utbildad. Jag vill även redan i detta sammanhang påpeka, att vid genomförandet av en ny härordning är det av största vikt att så snart som möjligt påbörja utbildningen med den nya tekniska materielen. De äldre årsklasser, som vi ha att räkna med, om det gäller att mobilisera under den närmaste framtiden, hava nämligen som bekant icke erhållit någon som helst utbildning med de moderna stridsmedlen, utan vilka i framtiden säkerligen intet infanteri i världen kan tänkas med utsikt till framgång gå i fält.

Nästa fråga gäller vinterrepetitionsövningen. De, som voro med i det politiska livet under de år, då försvarsberedningarna arbetade, åren 1911—1914, erinra sig säkert, att den viktigaste fråga, som då framfördes inom försvarsberedningarna, var behovet av särskild vinterutbildning. Försvarsberedningarna framhöllo med styrka, att i ett land med Sveriges klimatiska förhållanden en dylik utbildning vore absolut nödvändig. I den liberala motion, som framfördes vid 1914 års senare riksdag, angavs 40 dagar såsom behöfliga för detta ändamål. Enligt förra årets riksdags beslut har en repetitionsövning vid 16 infanteriregementen blivit förlagd till vintern. Detta kan naturligtvis icke vara en repetitionsövning i vanlig bemärkelse. Man kan icke repetera, vad man icke förut lärt sig. De värnpliktiga, som inkallas till denna övning, hava haft sin föregående tjänstgöring förlagd uteslutande till sommaren. Detta är således till namnet en repetitionsövning men till gagnet en fortsatt första tjänstgöring. Av de för denna vinterutbildning avsedda antalet dagar måste en avsevärd del anslås till transporter fram och åter mellan mellersta Sverige och de snörika delarna av Norrland, och dessutom måste man tänka på, att i våra nordliga provinser tid efter annan inträffa blidväder eller snöstormar, vilka icke äro tjänliga för utbildningen. Det har sålunda framgått, att en så kort tid som 25 dagar icke räcker. Jag anser, att den liberala motionen år 1914 var väl avvägd, då den stannade vid 40 dagar, men då det nu gäller att pruta och spara till det yttersta, har jag bestämt mig för att föreslå ett så ringa dagantal som 35. Och detta utgör i verkligheten knappast någon avsevärd tunga för de värnpliktiga. Ty det är dagar på hösten, i september, medan skörden ännu pågår, som utbytas mot dagar under högvintern, och ur nationalekonomisk synpunkt torde 35 dagar på vintern vara föga mer värda än 25 septemberdagar.

Huvudvikten ligger dock på första tjänstgöringen. Innan jag övergår att tala om första tjänstgöringen, kan jag icke underlåta att erinra vilket mål försvarsrevisionen ställer för densamma. I fråga om fotfolket yttrar försvarsrevisionen: »Revisionen håller nämligen före, att en längre gående nedsättning av övningstiden icke kan vidtagas, därest ett utbildningsresultat av militärt värde skall kunna erhållas.» Nu föreslår likväl utskottet 15 dagars mindre utbildning, än vad försvarsrevisionen förklarat vara det minsta dagantal, med vilket man kan ernå ett utbildningsresultat av militärt värde. I fråga om kavalleriet yttrar försvarsrevisionen, att om man vill vidhålla kravet på, att de värnpliktiga skola erhålla åtminstone någon, om än icke ur militär synpunkt fullt tillfredsställande utbildning, har försvarsrevisionen kommit till det resultat, att den minsta sammanlagda övningstid, som för närvarande kan ifrågasättas för kavalleriets vapenföra värnpliktiga är 240 dagar. Utskottet har emellertid med fullkomligt underkännande av försvarsrevisionens motivering ifrågasatt 15 dagars mindre tjänstgöring än den minsta möjliga. Vissa reservanter inom försvarsrevisionen hade emellertid en avvikande mening. De ansågo nämligen, att målet för utbildningen borde sättas vida lägre, emedan man icke hade att räkna med någon krigsmobilisering för här ifrågavarande värnpliktiga.

Den finska värnpliktskommittén yttrar beträffande denna fråga bland annat följande: »Kommittén kan icke föreslå ett system, varav följden vore, att finska ynglingar skulle sändas ut i krig utan tillräcklig utbildning och därför ledo en oproportionerligt stor manspillan.» Denna synpunkt, hur det kommer att gå för våra värnpliktiga, när de rycka ut i krig, om de då kunna göra någon nytta eller om de blott skola utgöra kanonföda, är en synpunkt, som tydligen varit helt och hållet främmande för utskottet vid dess behandling av detta ärende.

För att icke trötta kammaren med alla detaljer skall jag inskränka mig till att framhålla, att om man tager upp propositionens diagram för specialtruppslagen och marinen, man måste erkänna, att synnerligen avsevärda fördelar vinnas med den lilla förlängning av utbildningstiden, från 225 dagar eller 7½ månader till 255 dagar eller 8½ månader. Ökningen utgör således icke mer än en månad. Därigenom vinner man vid anordningen av utbildningen högst värdefulla resultat. Jag skall i stället koncentrera mig på infanteriet. Det mest nedslående vid behandlingen av hela denna fråga är den fullkomliga undervärdering av arméns huvudvapenslag, infanteriet, som här gjort sig gällande. Den största minskningen i utbildningstid drabbar nämligen infanteriet. Det är dock så, att infanteriet icke blott är vårt talrikaste truppslag utan även arméns huvudtruppslag. Är det fråga om marscher, är det infanteriets marschduglighet, som bestämmer hela arméns manöverförmåga. Är det fråga om ett slag i öppna fältet, är det manöverförmågan hos infanteriet, dess skicklighet och uthållighet i eldstrid, som är avgörande. På öppna fältet är det nu som förr det flotta, medryckande och allt betvingande infanterianfallet som faller utslaget. Ett dylikt anfall kan icke

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Fortn.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

en nittiodagarsbeväring utföra. Övergår man till det under senaste kriget så vanliga ställningskriget, finner man, att det är infanteriet, som får utbygga, bevaka och försvara skyttegravskomplexen, och gäller det att gå till anfall och kasta fienden ur hans ställningar, så är det infanteriet, som skall släppa till icke blott stormpatrullerna utan även de egentliga anfallskolonnerna. Det är på infanteriets uthållighet det hela vilar. Ingen infanteritrupp kan kämpa sig fram hur många mil som helst, men det är här fråga om, huruvida man kan gå en kilometer eller 10 kilometer, innan man måste stanna och vänta på avlösnig.

När man ser på målet för infanteriets utbildning, måste man räkna med både fredsförhållanden och mobiliseringsförhållanden. I fred är det icke nog med, att de inkallade värnpliktiga skola förslå till vakt- och vårdtjänst utan den minimifordran, som måste uppställas, är att infanteristerna skola erhålla en sådan utbildning, att de kunna deltaga i truppövningar i bataljons-, regements- och högre förband, av verkligt värde ur befälets synpunkt. Förra sommaren sågo vi under fälttjänstövningarna i Södermanland ett prov på vad vårt infanteri duger till. Två av de årsklasser, som voro med där, voro utbildade ungefär på samma sätt, som nu föreslås för 1921 års klass. Men vi få betänka, att här deltog även 1917 års klass, som fullgjort 250 dagars första tjänstgöring. Denna årsklass kunde i viss mån uppträda i stället för det fast anställda manskapet och anses utgöra en stamtrupp. Dock gnisslade det hela i fogarna, och det gick icke att utföra någon flott manöver. Hur skall det gå en gång i framtiden, om vi icke hava någon 1917 års klass, någon klass med bättre utbildning, utan samtliga årsklasser äro lika dåliga? Då bli va naturligtvis övningarna i större förband, tillämpningsövningarna, vilka riksdagen vid flerfaldiga tillfällen erkänt vara av största betydelse för arméns vidmakthållande, av ganska tvivelaktigt värde. Och hur skall det gå, när vi genomföra den nya härordningen? 1921 års klass, varom här närmast är fråga, skall fullgöra repetitionsövningar åren 1922, 1923 och 1924. Även om 1922 års riksdag skulle antaga en värnpliktslag med förlängd tjänstgöring för 1922 års och följande klasser, släpar 1921 års klass med under repetitionsövningarna till och med 1924, och vi få således vänta till 1925 på hösten, innan man kan få en ordentlig repetitionsövning, med ordentliga truppövningar, såvitt man icke vill vidtaga den åtgärden, att inkalla 1921 års klass till en extra utbildningsperiod.

Gå vi så till förhållandena i krig, är den fordran, som bör uppställas vid en definitiv härordnings genomförande, att de värnpliktiga omedelbart vid mobilisering skola kunna bilda ett operations- och stridsdugligt truppförband. Så högt har jag icke här ställt mina anspråk. Jag har nämligen ansett, att när det gäller, som jag hoppas, endast en årsklass under en övergångstid, man skulle kunna nöja sig med att utbilda denna klass till ersättningsmanskap, som i mindre antal kan gå in i mobiliserade truppförband, vilkas manskap till huvudsaklig del utgöres av värnpliktiga med fullständig utbildning samt av fast anställt och f. d. fast anställt manskap. Går man åter så

långt ned, som utskottet gjort, duger detta manskap icke heller till ersättningsmanskap genast i krig. Det kan icke duga till annat än att sättas in i depåerna för att efter så och så många veckors eller månaders utbildning skickas i fält. Men medan gräset växer dör kon; innan denna utbildning är färdig, kan Sveriges öde vara avgjort.

Vi få icke heller glömma, att en värnpliktigs tjänstetid är bestämd till 23 år, därav 15 i linjen och 8 i landstormen. År 1914, då härordningsförslaget framlades, hade man kommit därhän, att flertalet värnpliktiga icke inkallades förrän under andra året. Man måste alltså, för att hava en året om gällande mobiliseringsplan, i mobiliseringsstillgången frånräkna bägge de yngsta årsklasserna. En av de angelägnaste åtgärderna vid genomförandet av 1914 års härordning var att råda bot härför och ordna det så, att alla värnpliktiga inkallades första året, så att man icke behöfde frånräkna mer än *en* årsklass. Under den utveckling, eller vad jag skall kalla det för, som ägt rum efter 1918, har man emellertid sjunkit tillbaka till ståndpunkten före 1914. Nu inkallas endast en mindre del av de värnpliktiga första året, och huvuddelen inkallas först under andra året, i år så sent som den 28 maj. Vi ha nu kommit tillbaka till att vid mobilisering behöva frånräkna två årsklasser i stället för en. Vi ha således åter tappat en årsklass. Nu veta vi, att 1918 och 1919 års klasser fått sådan utbildning, att de icke annat än undantagsvis omedelbart kunna sättas in i fältförbanden, och detsamma kommer att gälla om 1920 års klass. Skall detsamma gälla om 1921 års klass, få vi i framtiden två utbildade klasser och fyra svagt utbildade klasser. Det utgör tillsammans sex årsklasser av de femton klasserna i beväringen. När man vet, att de yngsta årsklasserna alltid äro de starkaste och bästa, kan man säga, att dessa sex klasser utgöra nära hälften av beväringens första uppbåd. Därtill kommer det osympatiska i, att det är de äldre, som ofta äro gifta och familjeförsörjare, vilka först skola gå i fält, under det att de yngre och ogifta stanna hemma. Vi få icke heller glömma, att den årsklass, varom här är fråga, tillhör beväringen till och med 1935. Den skall således avses för linjens och reservtruppernas mobilisering ända till utgången av nyssnämnda år, och den tillhör landstormen till utgången av 1943. Det beslut, som fattas i dag angående denna årsklass, kommer således att lämna spår efter sig ganska långt fram i tiden, då läget här i världen visserligen kan vara fredligt, men också behovet av försvarskraft kan vara större än mängden nu beräknar och hoppas.

Då jag tillträdde mitt nuvarande ämbete den 27 oktober 1920 yttrade dåvarande statsministern till statsrådsprotokollet bland annat följande: »Visserligen må man hoppas, att den börda, som de militära rustningarna hittills lagt på Europas olika stater, skall kunna under en ny rättsordning lindras. Alltjämt måste dock tillses, att Sveriges försvar så upprätthålles, att vår självständighet ej äventyras. Under iakttagande av den sparsamhet, som av förhållandena betingas, synas bemödandena för den närmaste tiden böra framför allt inriktas på upprätthållandet av en kvalitativt god stomme för det fosterländska

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

försvaret.» Dessa korta meningar angiva i verkligheten de förutsättningar, under vilka jag tillträdde mitt nuvarande ämbete. Jag var villig till den största sparsamhet, men jag måste förbehålla mig, att Sveriges försvar så upprätthölls, att vår självständighet ej äventyrades och att vi vidmakthölle en så betydelsefull del av denna fråga, som värnpliktslagen utgör, hava dessa tre punkter utgjort rättesnöret för mig. Jag har med hänsyn till det för varje dag försämrade ekonomiska läget sträckt mina nedprutningar så långt jag kunnat, men jag kan icke härvidlag sträcka mig så långt, att jag däri genom vedervårar Sveriges självständighet eller arméns och marinens stomme. Utskottets förslag uppfyller efter mitt förmenande icke dessa fordringar, och detsamma gäller i stort sett även det reservationsvis av herr Nilsson i Landeryd framförda förslaget. Skulle riksdagens kamrar i dag antaga utskottets förslag, föreligga således påtagligen icke längre de förutsättningar, vilka jag gjorde till villkor för tillträdande av mitt nuvarande ämbete.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Det är icke min mening att giva mig in på ett bemötande i detalj av herr statsrådets anförande. Därtill är jag, det säger jag rent ut, alldeles för litet sakkunnig på detta område. Men jag vill passa på att säga, att det kanske finnes andra, som äro i stånd att taga upp till bemötande de tekniska detaljerna i herr statsrådets anförande. Jag vill för min del endast angiva de synpunkter, som för mig varit bestämmande, då jag gått att taga ställning till denna fråga.

Då vill jag för det första säga, att jag giver dem ute i landet i princip rätt, vilka anse, att tiderna äro så pass allvarliga i ekonomiskt avseende, att det riktigaste vore att helt och hållet inställa värnpliktsövningarna, ty vi ha sannerligen icke några miljoner till överflöd att kasta bort. Och även om det kan erkännas, att den utrikespolitiska situationen icke är den allra gynnsammaste, tror jag, att ett sådant förfarande, som man här vill ifrågasätta från regeringsbänken, nämligen ett frångående av ett riksdagsbeslut, som icke är äldre än från i fjol, skulle komma att verka minst lika irriterande som det förslag, som utskottet nu kommit till. Jag har för min del åtminstone gått in för detta förslag, därför att det faktiskt råder vapenvila mellan de olika partierna i och med, att det tillkommit en försvarsrevision, som skall granska frågan i alla dess detaljer och framkomma med ett förslag, som är så avpassat efter våra förhållanden i olika avseenden, att vi förmå bära det och verkligen kunna ha utsikt att även i framtiden rå med det. Så länge denna utredning pågår, kan jag för min del icke se något som helst skäl att frångå vad fjolårets riksdag beslöt, åtminstone icke uppåt.

Jag betonade redan förut, att vår finansiella ställning är sådan, att, skulle något göras, borde det göras åt andra hållet. Att herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet talar, som han gör, förstår jag. Han är ju militär och ser med militärens ögon på denna

fråga, men det må då även förunnas en civil att se på frågan med sina ögon och från sina utgångspunkter.

Jag vill dessutom endast säga en enda sak. Det förvånade mig ganska mycket, att herr statsrådet kan göra gällande, att den ökning, som det här gäller, icke skulle betyda något i finansiellt avseende. Det står nämligen litet dåligt i samklang med vad som sägs i propositionen, åtminstone enligt mitt sätt att läsa. På sidan 24 står det nämligen på följande sätt: »Beträffande åter 1921 års klass ifrågasättes genom det av mig nu anmälda lagförslaget dels en utsträckning av de icke vapenföra värnpliktigas tjänstgöringstid till 225 dagar eller med mer än en tredjedel», och så fortsätter det med de detaljer, som herr statsrådet här själv dragit fram. När man, visserligen på en detalj, kan påpeka en så pass stor ökning, som vad det här i själva verket blir, och om man så sammanlägger alltsammans, kommer man fram till det resultatet, att det ingalunda är en obetydlig ökning, som är föreslagen, särskilt med hänsyn till de värnpliktiga själva och deras förlorade arbetstid, men även i statsfinansiellt avseende.

Då herr statsrådet nu har framställt några anmärkningar mot de siffror, som utskottet i det fallet har anfört, skall jag be att till utskottets försvar dock få säga, att vi ha anlitat den sakkunnigaste arbetskraft, som överhuvudtaget stått att få. Jag tror, att herr statsrådet mycket väl har reda på, vilka arbetskrafter vi ha anlitat. Det kan således icke enbart stanna på utskottets sida, ifall något mindre räknefel skulle ha gjort sig märkbart. Jag vill också påpeka, att även de siffror, som herr statsrådet anförde, icke voro av den karaktär, att de alltför mycket kunde förrycka de slutsiffror, som det sammansatta utskottet för sin del har kommit till. I varje fall är det ju så, att de fem miljoner, som vi ha räknat med, av på detta område sakkunniga personer ansågos vara det lägsta belopp, som man kunde räkna med, därför att det tillkom en hel del andra saker, som voro svåra att beräkna, exempelvis ammunitionskostnader vid skjutövningar inom de olika vapenslagen etc., och det var en hel rad av sådana detaljer.

Jag vill, som sagt, för min del göra gällande, att man, med utgångspunkt från, att det faktiskt nu borde råda vapenvila mellan partierna beträffande denna fråga, icke kan rubba på fjolårets riksdagsbeslut, åtminstone icke uppåt.

Till slut vill jag endast säga några ord till herr statsrådet och övriga här i kammaren: Det är *viljan* till försvar, det ytterst kommer an på, och icke på om man har 10, 15 eller 20 dagars längre övningstid.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! Jag kan icke ämnat än skänka min beundran åt den entusiasm, varmed herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet försvarade sin sak. Jag kan också förstå den, men det händer ofta, att fackmän

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.
(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

på sitt område låta hänförelsen taga överhand och gå till överdrift. De ord, som vi hört från statsrådsbänken, äro allenast en genklang av vad vi nu under ett trettioårigt år varit vana att få höra ifrån militärt håll. Hade vi följt locktonerna från detta håll, skulle säkerligen Sveriges finansiella ställning nu vara vida sämre än den är, och det till intet gagn. Skulle den militära anda, som så många gånger försökt ingjutas hos vårt folk, ha fått råda, är jag rädd för, att det stora krigets följder skulle varit för Sverige vida värre än de nu äro.

Herr statsrådet behagade draga en parallell mellan övningstiden i Sverige och Finland. Han drar parallellerna med den nya republiken Finland, det chauvinistiska Finland, men varför gör han icke jämförelser med ett annat land, som vida bättre motsvarar vårt, nämligen Schweiz. Jag erinrar mig en gång, då en av våra större politiker, Karl Staaff, återvände från Schweiz och ifrågasatte, att den svenska armén skulle uppbyggas efter Schweiz' mönster, efter milissystem. Då hänades han från militärt håll, och hänet hade knappast några gränser. Nu tror jag, att det berättigade i det hänet kan ifrågasättas, ty Schweiz, som haft det svåraste läget av något neutralt land och som haft kriget inpå alla sina gränser, har bestått provet.

Då herr statsrådet framhåller att den första övningstiden för infanteriet är så kort, att man icke kan verkställa repetitionsövningar som sig bör, är då icke detta, herr statsråd, att rikta ett vapen mot den officerskår, som Ni representerar? Före kriget utgjorde enligt uppgifter, som på sin tid lämnades till försvarsberedningarna, den första utbildningstiden i Schweiz — nu vet jag icke, hur det är — allenast 65 dagar, och under denna tid åstadkoms den huvudsakligaste utbildningen. Här föreligger nu ett förslag på 90 dagar.

Jag skall icke ingå på att i detalj bemöta herr statsrådet, men jag måste likväl beröra ett yttrande, som fälldes av herr statsrådet, nämligen att marschfärdigheten hos de värnpliktiga måste uppövas. Det är sant, och det är klart, men ha icke de äldre årsklasserna glömt bort denna färdighet när de ånyo ingå i ledet? Säkerligen! Har man icke gjort långa dagsmarscher under några år, är färdigheten bortglömd och måste uppövas på nytt.

Utskottet har här kommit med tvenne skäl för avslag. Det ena skälet är, att då riksdagen förra året gick in för kompromissen med de 165 dagarnas övningstid, var den allmänna meningen, att den då beslutade övningstiden skulle gälla intill dess försvarsrevisionen framlade sitt förslag på riksdagens bord. Det skälet är giltigt, och det skälet kan jag godkänna.

Det andra skälet, att landets finansiella ställning är så dålig, att vi därför icke kunna gå med på någon längre övningstid, underkänner jag. Det skälet kan nämligen ge anledning till förbindelser för framtiden. Nej, enligt mitt förmenande räcker det första skälet.

Jag har haft förmånen att sitta i försvarsberedningarna under åtskilliga år, och min åsikt är, att vad som fattas är, att tiden icke utnyttjas så, som den bör. Utmönstra alla för försvaret odugliga och olämpliga övningar. Tag bort all parad och använd tiden allenast

för sådana ändamål, som gagnar försvaret! Då skall tiden också räcka till.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Jag har med största intresse åhört det sakkunniga anförande som här har hållits av herr försvarsministern och jag kan icke annat än i likhet med den siste ärade talaren säga, att jag skänker min beundran åt detsamma. På mig har det emellertid verkat på ett annat sätt än på herr förste vice talmannen, på vilken det tydligen icke alls haft någon inverkan. Det var ju heller icke egentligen att vänta, att det skulle ha någon inverkan på honom, ty hans uppfattning i denna fråga är så väl känd, att man egentligen icke behöver höra något ifrån honom, förrän man ändå skall veta, var han befinner sig i denna fråga.

För mig är det vissa skäl, som äro avgörande i denna fråga, och det förnämsta av dessa är tanken på den dåliga utbildningstid, som nu har beståtts tre årsklasser, nämligen 1918, 1919 och 1920 års klasser. Det är fulltygat, och det kan icke bestridas, att de erhållit en utbildning, som ingalunda svarar emot, vad som skulle kunna erfordras. Jag behöver icke närmare utveckla detta, ty jag anser, att man får anse den saken bevisad. Det vore väl då av synnerligen stor vikt att nu få en årsklass med en bättre utbildning än de tre föregående. Skälen härför ha av herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framhållits på ett sådant sätt, att jag icke behöver upprepa dem, ty det skulle endast bli ett upprepande, om jag skulle gå in härpå.

Beträffande den allmänna uppfattning, som enligt utskottets uttalande förledet år skulle ha förefunnits i riksdagen, nämligen att man under provisorietiden, d. v. s. under den tid, under vilken försvarsberedningen arbetar, icke skulle göra någon ändring i vad som då bestämdes för 1920 års klass, vill jag emellertid säga, att den allmänna uppfattningen gäller åtminstone icke mig. Jag vet icke, var den kommit ifrån, på annat sätt än att jag förstår, att medlemmar av riksdagen i debatten i fjol sade sig ha denna uppfattning. Då nu utskottet vågat uttala den meningen, att det finns en sådan allmän uppfattning, vill jag för min del bestrida, att utskottet har någon rättighet att göra det uttalandet.

När man vill bestämma, om utbildningstiden för 1921 års klass skall vara densamma som för 1920 års klass eller ej, säger man, att man föregriper försvarsberedningens arbete, om man vill sätta denna utbildningstid längre. Ja, mina herrar, vad föregriper man? Vad är det, som händer och sker? Kommer försvarsberedningen verkligen, tro herrarna, med förslag om en utbildningstid av 165 dagar? Finns det överhuvudtaget någon av oss, som tror, att försvarsberedningen kan lägga fram ett förslag, som inskränker sig till 165 dagars utbildningstid? Jag tror det icke, utan jag tror, det är ganska visst, att den kommer att föreslå en längre tid. Vad är det, som föregripes, om man bestämmer ett dagantal, som är något större än det,

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

(Forts.)

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

som bestämdes i fjol? Jag kan icke inse, att det kan vålla någon den allra minsta oreda i förhållandena, utan tvärtom ha vi fått en plan oss förelagd, som synes bringa reda i förut oordnade förhållanden.

(Forts.)

Det är uppenbarligen mångahanda saker att taga i betraktande vid bedömandet av denna fråga. Jag behöver icke nu ingå på dem, utan vill endast erinra om, att utbildningen av befäl och underbefäl följer med och beror på, hur man ställer det med utbildningstiden för de värnpliktiga.

Vidare en annan sak! Vi ha ett krig bakom oss, ett krig, under vilket en mängd olika och nya vapen hava blivit prövade liksom även en mängd olika metoder för krigföringen. Det synes mig uppenbart, att den övningstid, som skall bestämmas, måste tilltagas så, att den även medger bibringande av färdighet och användande av dessa vapen och de nya metoderna.

Då herr Anderson i Råstock förklarar, att det är på viljan och icke på tiden, det kommer an, är det ju uppenbart, att han har rätt såtillvida, att det beror på viljan, men han har alldeles orätt i, att det icke beror på tiden. Har man både lång utbildningstid och god vilja, blir resultatet i varje fall bättre, än om man har god vilja men otillräcklig tid. Man kan ju icke driva övningarna hur långt som helst. Man kan icke under dagens lopp trötta ut människorna, utan man behöver uppenbarligen en viss tid, för att den skall räcka till för utbildningen.

Jag kan icke underlåta att säga ett ord om vad förste vice talmannen nu återigen förde på tal, nämligen förhållandena i Schweiz. Det är alldeles, som om han levde i den föreställningen, att Schweiz varit med i kriget och där bestått provet på ett alldeles utmärkt sätt med sitt milissystem. Men det har det icke varit. Där har det varit avvärning samt internering av en del folk. Schweiz har visserligen på samma sätt som Sverige fått upprätthålla sin neutralitet, men det är i alla fall märkligt, att man oupphörligt här måste påpeka, vilken skillnad det är mellan schweiziska och svenska förhållanden. Man skulle egentligen blott behöva titta på kartan och se på det lilla berglandet, som ligger där nere, och på Sverige med dess kolossala utsträckning. Huru kan man över huvud komma och tala om jämförelse i detta fall? Jag skall för övrigt icke bemöda mig om att ingå på ett bemötande av vad som i detta avseendet blivit sagt, ty herr förste vice talmannen kan jag troligen icke övertyga, och vad de andra herrarna beträffar, äro de säkerligen icke av samma uppfattning som han.

Sedan skulle jag emellertid vilja säga, att det som är och naturligtvis måste vara det avgörande för oss är väl i alla fall läget i världen. När man talar om, att man skall kunna avrusta, sätta ned rustningarna och minska på övningstiden och allt detta, utgår man gärna ifrån, att nu är det fred och nu är det icke någon fara å färde längre. Men det är enligt min uppfattning uppenbart, att ett sådant resonemang är fullständigt ohållbart. Vem kan säga vad morgondagen bär i sitt sköte? Vem vet, huru förhållandena komma att ut-

veckla sig? Jag tycker nära på, att vart man kastar sina blickar ser man oro, ofrid, split, tvedräkt och missnöje mellan nationerna. Vad kan uppkomma av det, som nu pågår? Uppkommer det frid och fred för framtiden? Kan man icke snarare tro, att mycket av det, som pågår och har pågått efter det stilleståndet slöts, tvärtom är ägnat att skapa hat och bitterhet i sinnena, som kan komma att leda till nya förvecklingar nationerna emellan? Jag tror, att man har den allra största anledning i varje land att vara på sin vakt och att vi i Sverige icke kunna i strid mot vad andra länder göra, vidtaga åtgärder, som tendera mot avrustning eller i varje fall mot en begränsning eller minskning av övningstiden och andra militära åtgärder. Jag vet egentligen icke, huru vi skola kunna stå till svars med att göra det och därtill i så ofantligt mycket större omfattning än i andra länder. Vad gör man i andra länder? Ja, mina herrar, man pratar om, att man skall avrusta, man talar om mindre rustningar och man talar om, att övningstiden skall sättas ned, men det finns ingen, som börjar. Tvärtom se vi upprepat från land till land, hurusom både övningstid och rustningar över huvud bli ökade. Vi se en tävlan mellan England och Amerika i flottrustning. Talet om en nedsättning av värnplikten i Frankrike har där i motsats till vad som är fallet i vårt land, icke lett till något. Vi ha nyss hört beträffande Finland av försvarsministern, huru den utvecklingen där ter sig. Huru kan man över huvud säga: »Vi ensamma ha rätt att begära att få vara i fred. Oss skall det icke hända något. Vi äro så snälla och beskedliga.» Det skall gudarna veta, att vi äro, men därtill inskränker det sig också. Min uppfattning är emellertid den, att de snälla och beskedliga kunna ofta nog bli utsatta för faror, som de icke skulle bli utsatta för om de icke vore snälla och beskedliga. Men ständigt och jämt heter det: Vi kunna göra det, och vi ha mäktat med att härda ut, även då vi icke gjort något. Vi ha under gångna tider sett, vad det betydde, att vi i alla fall hade något för att upprätthålla vår neutralitet, och vi gjorde det på ett sådant sätt, att jag tror, att man kan lämna sitt erkännande åt alla som med de hjälpmedel, vi hade, handhade vårt försvar både till lands och sjöss. Vi måste ställa det så, att om kriget kommer igen, vi kunna göra detsamma, men icke blott det, utan vi skola också vara beredda, att ifall vi bli utsatta för något annat än att blott behöva upprätthålla vår neutralitet, om vi verkligen behöva försvara oss, vi då även kunna göra det.

Det är icke något underligt och jag finner icke något märkvärdigt i, att herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet intager den ståndpunkt, som han här gjort, då han av utskottets behandling av det förslag, om vars riktighet han känner sig fullt övertygad och vilket är det enda han anser sig kunna taga ansvaret för, finner, att han fått sin mening underkänd.

Herr talman! Jag skall icke tillägga något vidare, utan ber endast att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Med herr Lindman förenade sig herrar *Norman, Starbäck, Sommelius, Kant, Stjernstedt, Thore, Andersson* i Storegården, *Björkman* i Långhem och *Hederstierna*.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

Herr Hansson i Stockholm. Herr talman, mina herrar! Statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framhöll mot slutet av sitt anförande bland annat, att han icke ville vara med om anordningar, som kunde vedervåga Sveriges självständighet. Jag tror, att man bör ur diskussionen avföra varje tvist på den punkten. Jag tror icke, att någon, icke ens den, som här vill gå allra längst i fråga om yrkande på nedsättning, gör detta i den känslan, att han därmed sätter Sveriges självständighet på spel. Jag tror, att vi alla, antimilitarister och militarister, dock enas i den punkten, att vi ha intresse för, att Sverige kan fortsätta att leva sitt eget fria liv, även om vi ha skilda meningar om vad som kan vara nödvändigt för att trygga denna självständighet.

Det har i dag här, senast av herr Lindman, talats om det internationella läget såsom synnerligen farofyllt. Vi kunna väl dock i så måtto komma överens även i den punkten, att förhållandena sedan i fjol icke något nämnvärt ändrats och att, när riksdagen då med beaktande av det internationella läget ansåg sig kunna gå på en avsevärd inskränkning av övningstiden, föreligger det ur samma synpunkt icke nu någon anledning att i det avseendet göra en ändring. Det är riktigt att världen just nu icke är vacker att skåda. Det är riktigt, att våra förhoppningar om ett snart återvändande till fredliga förhållanden, sedan det stora världskriget avslutats, grusats. Det är riktigt, att på många håll firar ännu våldet sin triumf över rätten. Men det är *icke* riktigt, att i detta internationella läge Sverige står i en sådan ställning, att den kan betecknas såsom synnerligen farofull och hotad. Det kan dock icke förnekas, att genom världskriget, genom de förändringar på kartan, som detta åstadkommit, har Sveriges försvarspolitiska läge förbättrats. Finlands frigörelse, uppståendet av randstaterna, Rysslands inre delvisa sönderfallande — allt detta utgör omständigheter, som ur den traditionella synpunkt, vi lagt på vad som kan hota Sveriges existens, måste säga oss, att för närvarande står Sverige i ett gynnsammare läge än före världskriget. Det förhåller sig icke heller på det sättet, att de internationella förhållandena plötsligt så tillspetsats, att den försvarspolitik, som de svenska statsmakterna ansett sig kunna inleda under de sista åren, nu plötsligt måste avbrytas och vändas om i en riktning av sådan art, som vi hade före 1914 och som medförde en i fråga om folkets försvarsvilja säkerligen mera ödesdiger verkan än kanske någon i vårt land tidigare driven försvarspolitik.

Även om man nu skulle medge från alla håll, att vårt försvarspolitiska läge förbättrats, kommer givetvis dock tvisten att kvarstå om huru mycket detta läge kan kräva av oss i fråga om uppoffringar för vårt försvar. Jag tror icke, att vi på den punkten nu kunna komma till överensstämmelse, och jag får för egen del säga, att de skäl, som anförts i Kungl. Maj:ts proposition, för att man nu skulle intaga en annan ståndpunkt i fråga om övningstiden, än riksdagen gjorde i fjol, kunna icke övertyga mig om, att en förändring måste komma till stånd.

Innan jag närmare uppehåller mig vid den kungl. propositionens detaljer, kan jag icke underlåta att något beröra en synpunkt, en opportunistisk synpunkt, en agitatorisk synpunkt, en demagogisk synpunkt — eller vad man vill kalla den — som herr Lindman framförde. Han sade ungefär så här: Eftersom de sista årsklasserna fått en underhållig utbildning, årsklassen 1918 och delvis årsklassen 1919 på grund av särskilda tillstötande omständigheter, spanska sjukan och annat, och årsklassen 1920 på grund av en enligt hans förmenande, för kort utbildningstid, bör man nu se till, att 1921 års klass får en längre utbildningstid. Och han framhöll särskilt betydelsen av, att *en* årsklass på det viset skulle erhålla bättre utbildning. Åtminstone kunde jag icke undgå att få det intrycket av herr Lindmans uttalande, att om man blott fick 1921 års klass utbildad under en längre tid, skulle han kunna reflektera på — det beror kanske på om det är valår eller icke! — möjligheten av en återgång till en kortare utbildningstid för närmast följande årsklasser. För min del får jag säga, att jag icke tror, att det kan anses tillräckligt med en sådan anordning. Jag tror, att det är nödvändigt, att man under provisoriet i den åstadkommer en så fast övningstid som möjligt, att man för provisoriet bestämmer sig för en kortare eller längre utbildning, men icke år ifrån år gör en ändring i denna övningstid.

I detta sammanhang vill jag påpeka, att den övningstid, som i fjol fastställdes, icke blivit till fullo prövad. Vi ha ännu icke haft tillfälle att se, huru en övningstid på 165 dagar för infanteriet verkar i hela sin utsträckning. Vi ha icke ens haft tillräckligt tillfälle att pröva, huru en första tjänstgöring på 90 dagar, rätt lagd och rationellt utnyttjad, kommer att verka. Att under sådana förhållanden nu gå till en ändring finner jag icke vara motiverat.

Det har emellertid i Kungl. Maj:ts proposition gjorts vissa anmärkningar mot de anordningar, som måst träffas för att med denna utbildningstid kunna ha inne trupp vid regementena hela året om. Det har bland annat anmärkts på att man nödgats för den mindre del av årsklassen, som inkallas på hösten, tillämpa det systemet, att man lägger första tjänstgöringen och två repetitionsövningar i en följd, varav följer, att dessa värnpliktiga icke få mer än en verklig repetitionsövning. Det har mot denna anordning också anmärkts, att man genom att på detta sätt borttaga från de två repetitionsövningarna en viss del av årsklassen icke skall få tillräckligt antal värnpliktiga för att kunna hålla fältmässiga övningar. Denna senare anmärkning är mycket litet vägande, ty den starka ökningen av värnpliktskontingenterna under de senaste åren måste i stort sett uppväga den avbränning, som här kan ske.

Anordningen med att lägga två repetitionsövningar i en följd efter första tjänstgöringen har ursprungligen föreslagits av den del av försvarsrevisionen, som i fjol företrädde en annan ståndpunkt än jag beträffande övningstiden. Och den har blivit nödvändig icke minst därför, att genom första kammarens bifall till försvarsrevisio-

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års*

klass.

(Forts.)

nens förslag framtvingades en kompromiss, som rubbade de förut-sättningar, jag hade, när jag i fjol framställde förslaget om en övningstid av 150 dagar vid infanteriet. Det är uppenbart, att anordningen medför vissa nackdelar. Men den medför dock icke de stora nackdelar, som man i propositionen velat göra gällande. Även den anordning, som herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet nu föreslår, medför för övrigt vissa påtagliga nackdelar, när det gäller att ordna tjänstgöringstiden för de olika delarna av årsklassen. Till en av de mest påtagliga nackdelarna skulle jag vilja räkna den anordning, som är ifrågasatt för de värnpliktiga vid specialtrupp-slagen. På sidorna 17 och 18 i Kungl. Maj:ts proposition återfinnas vissa diagram rörande anordnandet av denna tjänstgöring, och man får där se, huru det tänkts, att vissa värnpliktiga skulle in-kallas för att först fullgöra en del av första tjänstgöringen, där-efter hemförlovas under icke mindre än 112 dagar och så åter rycka in och fullgöra den andra delen. Det är uppenbart en från de värn-pliktigas synpunkt synnerligen otillfredsställande anordning, som här föreslås.

I den kungl. propositionen anmärkes också mot att i vapenövningstabellen för 1920—1921 skulle ha lagts in en oproportionerligt lång hemförlovningstid för att kunna utsträcka linjen och täcka året. Det har i vissa fall måst läggas in en hemförlovning av 21 dagar. För min del framhöll jag under debatten i fjol, att det ur de värn-pliktigas synpunkt måste vara allt annat än önskvärt att på det viset den tid, som de faktiskt tagas bort från produktivt arbete, förlänges. Jag har sedermera genom samtal med värnpliktiga fått en något annan uppfattning på denna punkt. Dessa värnpliktiga mena, att om de skola hava en hemförlovningsperiod, som icke räcker bara ett par dagar, så kan det ur deras synpunkt vara bättre, om den blir något mera utsträckt, än den förut varit. Det har nämligen visat sig — naturligtvis under tider av god arbetstillgång — att det varit möjligt för de värnpliktiga att under hemförlovningstiden gå tillbaka till sina arbetsplatser och göra sig en liten förtjänst, som sedan kommit väl till pass under fullgörandet av den fortsatta värn-pliktstjänstgöringen. Förhållandet blir naturligtvis ett annat i tider av arbetslöshet. Men för mildrande av de obehag, som i detta fall kunna uppstå, har man ju den utväg, som angivits i lagens stad-gande om att den värnpliktige, som icke vill tillgodonjuta sådan hem-förlovning, är berättigad att kvarstanna och tjänstgöra även under de dagarna.

Det bör kanske också påpekas, att den kungliga propositionen går ut på en större ökning av övningstiden, än man vid första ögon-kastet uppmärksammar. Det är nämligen så, att det för infanteriet icke endast är fråga om en ökning med 60 dagar, utan ökningen utgör i själva verket 70 dagar på grund av den anordning, som herr statsrådet föreslagit med den speciella repetitionsövningen på vin-tern, som skulle vara 10 dagar längre än repetitionsövningen på hösten. Det skäl, som i den kungliga propositionen anförts för en sådan ökning, är att utbildningstiden är för kort. Den saken hava vi tidi-

gare diskuterat, och jag har också här redan berört den. Jag skall därför icke närmare gå in därpå. Där kunna upprepas argument mot argument i det oändliga, utan att man kommer till någon gemensam övertygelse. Men det har anförts ett särskilt skäl för ökning av övningstiden, som i synnerhet understrukits i herr Nilssons i Landeryd reservation. Det skälet är, att de värnpliktiga, som nu skola rycka in, alltså i synnerhet de värnpliktiga av 1921 års klass, skola övas med ny teknisk materiel, och det skulle behövas en särskild tid utöver den nuvarande för dessa övningar. Herr Nilsson menar, att den nuvarande övningstiden är så knappt tilltagen, att om det pålägges de värnpliktiga nya uppgifter, så måste man se till att bereda ökad tid för dem, för att de skola kunna sätta sig in i dessa uppgifter. Det finnes naturligtvis logik i resonemanget. Men jag tror dock, att det strandar, dels därpå, att man förut ju icke varit alldeles utan övning med teknisk materiel, och dels därpå, att det beträffande den nyare tekniska materielen ju tills vidare gäller endast försök i viss begränsad omfattning, begränsad redan i Kungl. Maj:ts framställning och ytterligare begränsad genom beslut, som riksdagen redan fattat och troligen, innan den åtskiljs, ytterligare kommer att fatta. Det anförda skälet motiverar alltså icke den föreslagna *allmänna* ökningen av övningstiden. Och det skulle förefalla mig rimligt, om man för de försöksövningar, som skola äga rum, utnyttjade den möjlighet, som ligger däri, att de värnpliktiga fackmännen och underbefälet hava en längre tjänstgöring, en tjänstgöring, som med 60 dagar överstiger övriga värnpliktigas.

Jag skall icke ingå på några övriga detaljer. Jag tror, att saken ligger så till, att man inom riksdagen i allmänhet anser, att det icke har förebragts tillräckliga skäl för att under den kvarvarande provisorietiden göra någon ändring, utan att man bör upprätthålla den uppfattning, som förra riksdagen var rätt allmän — jag får naturligtvis efter herr Lindmans senaste förklaring undantaga honom — nämligen att det beslut, som då fattades om övningstiden, skulle vara normerande för övningstiden för de årsklasser, vilkas utbildning infaller under denna provisorietid. Denna uppfattning uttalades redan av försvarsrevisionen. Den underströks vidare av det riksdagsutskott, som i följd förberedde ärendet. Att den icke kom med i riksdagsskrivelsen berodde uteslutande därpå, att kamrarna stannade i olika beslut och att vid sammanjämkningen motiveringen bortföll. Men inom det sammansatta utskottet och inom försvarsrevisionen voro t. o. m. herr Lindmans egna partivänner ense med oss andra i den uppfattningen, att det var nödvändigt att försöka komma till ett någorlunda stabilt förhållande och icke hava dessa ständiga rubbningar under de olika åren, över vilka icke minst från militärt håll har klagats, alla rubbningar 1918, 1919 och 1920. rubbningar, som sedan skulle fortsätta, om man för varje ny årsklass skulle bestämma en ny övningstid.

Jag lämnar härmed den kungl. propositionen, men vill använda tillfället till att nämna några ord om en propaganda, tydligen med militära bakblåsare, som på den senare tiden bedrivits, en propagan-

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

da, som är av den art, att den icke bör lämnas alldeles opåtalad här i riksdagen, även om den huvudsakligen framkommit i högerpressen. Det är känt, att det under de senaste veckorna och månaderna i högerpressen gjorts ett stort nummer av Vilnakompaniet. Vilnakompaniet har visat oss, hur erbarmligt illa det står till inom vår armé; Vilnakompaniet kunde icke uppsättas utan frivillig värvning; Vilnakompaniet kunde icke utrustas; Vilnakompaniet visar, att Sverige över huvud för närvarande icke har något försvar. Så har det låtit i artikel efter artikel i högerpressen. Utgångspunkten var en artikel den 5 mars i Stockholms-Tidningen, som jag misstänker vara skriven av militär hand och vari man just framhöll, att det för att få manskap till Vilnakompaniet var nödvändigt att företa en frivillig rekrytering, och gjorde gällande, att man icke hade kunnat giva detta kompani en fältmässig utrustning. Samma dag på eftermiddagen hade tidningen Nya Dagligt Allehanda tagit upp saken och för att vinna stöd för sin uppfattning och sin agitation vänt sig till chefen för lantförsvarets kommandoexpedition, överste Nygren. Emellertid utföll den intervju, som sålunda föranstaltades, icke alldeles efter agitatorernas beräkningar. Överste Nygren framhöll beträffande sammansättningen av kompaniet, att manskapet icke kunde tagas bland de redan fast anställda, därför att man för de värnpliktigas utbildning här hemma behövde hela den tillgång på underbefäl, man hade; vakanserna voro så stora, att man icke ansåg sig hava något att avstå. Den synpunkten må vara fullt riktig, men vakanserna äro en gammal företeelse. Och Vilnakompaniets sammansättning har ingenting att göra med de värnpliktiges övningstid, ty lagen lägger ju hinder i vägen för förändring av värnpliktiga utom rikets gränser utan riksdagens tillstånd. Alltså fanns det ingen annan utväg för manskapets rekrytering, än att man valde den frivilliga vägen — jag skall icke yttra mig om, huruvida man icke gjorde den onödigt kostsam. I fråga om kompaniets utrustning framhöll överste Nygren, att vad man begärde, att Sverige skulle sända till Vilna, var visserligen en militär kontingent men det hade uttryckligen betonats, att denna kontingent icke skulle deltaga i militära operationer. Skulle dylika komma i fråga, skulle kompaniet dragas tillbaka. Kompaniet skulle alltså faktiskt endast fullgöra polistjänst. Och det var ur dessa synpunkter, som kompaniet utrustades. Överste Nygrens ord föllo enligt intervjun sålunda: »Hade ej denna förklaring avgivits, så skulle naturligtvis åt Vilnakompaniet kunnat givas ett mera modärnt fältmässigt utseende än nu blev fallet. Vår armé har t. ex. ju både hjälmar och handgranater, fastän det ej var meningen, att Vilnakompaniet skulle medföra sådana». Vidare heter det: »Kulsprutorna hade medsänts, emedan de ju kunna ingiva respekt vid gatuoroligheter. Madsengevären äro ju ej synnerligen framstående vapen, men lätta; vårt infanteri är som bekant eljest utrustat med Schwarzlosekulsprutor».

Av denna intervju framgår sålunda, att de anmärkningar, man gjorde med avseende på möjligheten att utrusta kompaniet, *icke hade någon grund*. Men trots detta, trots att sålunda från början från

militärt håll blivit konstaterat, huru oriktig denna förutsättning för agitationen var, trots detta har man genom månader fortsatt med att måla ut Vilnakompaniet såsom ett exempel på att Sveriges försvarsväsande befinner sig i fullständig misär. Och man har gjort detta på sådant sätt, att man därigenom utsatt Sverige för hån i utländsk press. Under denna agitation framträdde nämligen en finsk tidning och skrev på basis av våra högertidningars utgjutelser en artikel om, huru illa ställt det var med Sveriges försvarsväsen, och förklarade hänande, att Finland kunde ju låna oss hjälmar och dylikt! Men vad hände därefter? Jo, dessa oförskämdheter i den finska tidningen togos upp av vår svenska högerpress, som sade: Ja, där se ni, huru vi hava det! D. v. s., först gör man en lögnaktig agitation här hemma, så tages denna upp i en utländsk tidning och sedan komma agitatorerna här hemma tillbaka och säga: där se ni utländskt omdöme om det svenska försvarsväsendet. Detta är en propaganda, på vilken jag känner mig frestad använda ett ord, som vissa herrar av högern förut ganska flitigt använt: landsförrädisk propaganda.

Ett annat exempel på huru agitationen går inom vissa kretsar här hemma! Vi hava nyligen likaledes i Stockholms-Tidningen, som tyckes vara den bäst informerade tidningen, när det gäller militär agitation, sett publicerade några utdrag ur en rapport, som två belgiska officerare, vilka gjort militära studier i Sverige under hösten i fjol, ha avgivit. Denna rapport är verkligen mycket lärorik ur den synpunkten, att man måste förutsätta, att vad som där framhållits är resultatet av de informationer, som de belgiska officerarna hava inhämtat i de kretsar, där de umgingos under vistelsen i Sverige. Det är alltså även här fråga om en från svenskt håll utgående information, som i detta fall omsatts i en utländsk militär rapport och som sedan inrapporteras hit igen för att här presenteras såsom den utländska fackkunskapens omdöme om svenska förhållanden.

Jag skall icke uppehålla mig närmare vid den rent militära sidan av rapporten, utan vill endast konstatera, att dess huvudtema är, att man icke kan på sex månader utbilda en rekryt utan behöver en avsevärt längre tid. Att man har tagit just dessa sex månader förefaller mig bero därpå, att den belgiska socialdemokratin kämpar för övnings-tidens nedsättande till sex månader, och de belgiska officerarna hava tydligen ansett såsom mest angeläget att uppvisa, att ett sådant förslag är omöjligt. Visserligen är det litet egendomligt att bygga detta omdöme på studierna i Sverige, då det vid infanteriet under studiebesöket icke fanns några under sex månader utbildade rekryter. Det uppgives emellertid, att belgarna påträffat sådana vid artilleriet, ingenjörstrupperna och kavalleriet, men såvitt jag kan räkna rätt på fingrarna måste de rekryter de där påträffat vara minst sju månaders och troligen nio månaders rekryter. Men det har i detta sammanhang mindre betydelse. Det bör emellertid påpekas att de belgiska officerarna giva vissa mycket starka erkännanden åt det folk-material, med vilket den svenska armén har att arbeta — icke blott, som är naturligt, åt den svenska officerskåren, utan också, som är mera ovanligt, åt de svenska värnpliktiga. Det berättas bland annat,

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 41.

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

att man under besök vid Göta livgarde iakttagit vissa övningar, och de värnpliktiga som deltagit i dessa övningar hade, då besöket gjordes, varit i tjänstgöring sex veckor. »De hade», heter det i rapporten. »avslutat den enskilda utbildningen och hade nöjaktig utbildning i pluton, så att de kunde uppträda i kompani. De rörelser, som utfördes, utgjorde synbarligen en repetition av saker, som de förut sett.» Kortfattat måste jag säga, att detta omdöme om vad som medhunnits under dessa sex veckor ger vid handen, att våra pojkar hava mycket lätt att lära sig, och om de hava så lätt för att lära sig, borde de verkligen kunna på 165 dagar erhålla en utbildning, som möjliggör att sätta dem in i fältmässiga förband.

Vad som dock mest frapperar, när man läser rapporten, är — och detta gäller också i viss mån den rent militära delen — att de belgiska officerarna antingen fått felaktiga informationer eller också missförstått de informationer de fått. Detta gäller i hög grad det politiska området. Och det är här man åter spårar den propaganda, som tydligen bedrivs från vissa militära kretsar. Det kan ju knappast ha ingått i de belgiska officerarnas uppgift, att till sitt lands regering avgiva en rapport, som kritiserar den svenska riksdagen och den svenska regeringen och deras försvarspolitik; deras uppgift måste givetvis ha varit av rent militär art. De synas emellertid under studierna — det tyckes vara ganska mycket politik för närvarande inom vår svenska officerskår! — hava erhållit informationer, som ingivit dem den uppfattningen, att det vore viktigt, att de också gäve ett omdöme om den svenska politiken. Huru detta omdöme ter sig skall jag be att få visa med ett par utdrag ur rapporten. Det heter på ett ställe:

»Av valen 1917 framgick det, att en stark förskjutning åt vänster ägt rum inom valmanskåren. Det socialistiska partiet blev det talrikaste i kamrarna utan att dock nå absolut majoritet. Icke desto mindre hänvände sig konungen till detta parti, som bildade en ren socialistisk regering. Den nya regeringens första handling var att sammanslå sjöförsvars- och lantförsvarsdepartementen till ett departement, motiverande detta med att vikten av de frågor, som voro föremål för behandling, icke berättigade tillvaron av två departement. Och för att bekräfta de nya tendenserna anförde man det sålunda bildade försvarsdepartementet åt en socialistisk journalist, vars valplattform var arméns avskaffande. Och emedan valen hade gått i en för de mest avancerade vänsterelementen gynnsam riktning, kände sig slutligen de minst gynnade partierna av valtaktiska skäl färdiga till medgivanden åt de idéer, som besjälade dessa element. Som vanligt var det armén och marinen, som blevo lidande vid den valreklam, som alla partier ville göra för att motväga de av vänsterelementen vunna framgångarna.»

Längre fram heter det:

»Före bildandet av den rent socialistiska regeringen 1917 var den svenska armén säkerligen mycket god. Dess organisation, dess befäl och dess manskap kunde räknas bland de bästa — — — — — Det socialistiska partiet är icke sinnat att bevilja de nödvändiga

anslagen. För socialisterna äro krigen slut och armén onödig. En kommission» — det skall väl vara försvarsrevisionen — »har också tillsatts för att arbeta på arméns snara försvinnande, men blott småningom, för att icke skrämja den stora massan av folket. Och detta parti har icke gjort något försök att använda någon täckmantel för att dölja sina företag mot armén. De successiva och alljämt fortgående reduktionerna av de värnpliktigas tjänstgöring utgöra en del av partiets ekonomiska och politiska program. Man har icke, för att giva dem sken av berättigande, sökt finna fackmän, vilka varit nog svaga att låta avlocka sig uttalanden, som överensstämt med de socialistiska projekten. — — I strävandet att förstöra armén ansågs minskningen av utbildningstiden såsom en första etapp, vilken man nu kunde passera utan fara» o. s. v.

Kritiken drabbar, som man finner, icke blott den tid, under vilken det verkligen satt en rent socialistisk regering, utan den hänför sig till hela tiden från 1917. Att man gör det misstaget, att det redan då var en socialistisk journalist, som satts på försvarsministerposten, är en detalj, som man icke behöver fästa sig vid; det misstaget är ju för övrigt rätt oskyldigt vid sidan av alla andra oriktigheter, som trängas med varandra i dessa utdrag av rapporten. Men vad man skall fästa sig vid är hela den läggning, som givits denna kritik från de belgiska officerarnas sida. Denna avspeglar nämligen alldeles den agitation, som bedrives här hemma i vår högerpress och som tydligen går även i de kretsar, där dessa officerare hava vistats under sin härvaro. Det är samma historia som i fråga om Vilnakompaniet: genom oriktiga framställningar ger man utlandet en dålig bild av tillståndet härhemma för att sedan kunna i hemmaagitationen åberopa sålunda tillkomna »utländska omdömen».

Jag upprepar, att de militära bakblåsarna för en sådan agitation göra sannerligen icke sitt land några tjänster. Om de tro sig vinna någonting på den trafiken, att informera utlänningar så att dessa resa hem och skriva dumheter, för att sedan presentera dessa dumheter som fackmannaomdömen här i landet, så göra de ett stort misstag. Den agitation, som bedrives på detta sätt, kommer säkerligen icke att leda till, att försvarsviljan väckes och stärkes hos det svenska folket. Det är den gamla dåliga hetsagitationen före 1914, som här fortsättes. Och jag upprepar vad jag tidigare sagt, att vilja våra svenska militärer, vill vår svenska officerskår, som efter min erfarenhet inrymmer så mycket duktigt, så mycket uppriktigt och så mycket strävsamt folk, vilja de verkligen göra av situationen något gott i försvarshänseende, då är det mest angelägna, att den sortens militärer, som stå bakom denna agitation, tillhållas att sluta upp därmed. Vad som behövs är i stället ett förtroendefullt samarbete mellan militärerna och representanterna för statsmakterna och det må ni ändock om ni vilja vara uppriktiga, om ni lämna agitationen, erkänna, att vi andra, vi som arbeta på lättnader i de militära bördorna, dock eftersträva detsamma som ni, att göra det bästa för land och folk.

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

Det kan i detta sammanhang vara ganska lustigt att se saken även från en annan sida. Här hava vi blivit framställda som här förstörare, som några vilka hänsynslöst arbeta på att undergräva armén, som hava till valplattform arméns avskaffande! Går man till Norge, skall man finna, att där står den norske försvarsministern i stortinget och säger: tänk om vi hade sådana socialdemokrater, som det finns i Sverige! Han påpekar, vilken övningstid som blivit genomförd här under provisorietiden, och så säger han:

»Jag vill fästa uppmärksamheten på — jag ber herr Gausdal och herr Foshaug att höra på — att den övningstid som nu gäller är beslutad på förslag av en socialdemokrat, som då var försvarsminister, Per Albin Hansson, och förslaget understöddes varmt under debatten av socialistledaren Branting och många andra med honom. Det kunde vara av intresse att läsa upp en del av de uttalanden, som fälldes under debatten i den svenska riksdagen, just från Branting och Engberg, som intaga samma politiska ståndpunkt som herr Gausdal och herr Foshaug. De uttalade sin varma förståelse för försvarets betydelse i vår tid. Jag skulle önska, att våra socialdemokrater kunde hava en liknande uppfattning om vår härs uppgifter och dess nödvändighet.»

Alltså, där det så passar sig, där bliva vi svenska socialdemokrater icke, som här, några uslingar, som bara vilja förstöra, utan i stället förträffliga exempel på, hur en god försvarsvän bör se ut. I jämförelse med våra norska partikamrater måste vi framstå nära nog som militarister, ty dessa våra partikamrater hava radikalt yrkat vapenövningarnas inställande. Detta gick icke igenom i stortinget. Men det var mycket nära, det hängde endast på två röster, att man bifalit ett av en militär, major Mjöen, framställt förslag att inskränka övningstiden till endast 48 dagar. Nu blev den 60 dagar i stället. I jämförelse med dessa ståndpunkter måste vi svenska socialdemokrater, som här kämpa för en övningstid av 165 dagar och till och med för specialvapnen av 225 dagar, framstå såsom allt annat än radikala, och det var också en kommunist i det norska stortinget, som betecknade oss såsom rena militarister, folk, som en årlig kommunist icke kunde hava något att göra med.

Man ser av detta exempel, huru på alla håll agitationen lämpas efter de aktuella förhållandena. Vad som sker i Norge, upprepas i andra former här hemma. Och man må gärna fortsätta med den agitationen, men jag betonar ännu en gång, att icke vinner man ett uns för försvarssaken med en sådan agitation.

Om vi över huvud skola i dessa frågor någon gång komma fram till åtminstone relativt samförstånd — och jag anser det nödvändigt — så går det givetvis inte an, att civila och militärer arbeta under ömsesidig misstro, utan tvärtom måste man arbeta under ömsesidigt förtroende. Att detta också är möjligt, känner jag från försvarsrevisionens arbete, där de militära sakkunniga, som stå till förfogande, och de civila ledamöterna samarbeta under fullkomligaste uppriktighet gent emot varandra. Jag tror det är nödvändigt att genom ett sådant samarbete försöka nå fram till en lösning av för-

svarsfrågan för den närmaste tiden. Huru lång övningstiden i detta fall kan komma att bli, därom veta vi ingenting ännu. Jag är dock icke alls övertygad om, att herr Lindman har rätt, när han säger, att ingen inom försvarsrevisionen vågar väl drömma om en sådan övningstid som 165 dagar. Vad som kan komma från försvarsrevisionen, veta vi hittills ingenting om, men det bör finnas möjlighet att genom det samarbete, som där äger rum, komma fram till åtminstone några bärande, kanske alternativa förslag, som kunna läggas till grund för en lösning.

Jag tror inte, att man under tiden, som provisoriet varar, bör så skärpa konflikten, att man här gör ministerkris på frågan om en ökning av övningstiden i vissa fall med 30 à 40 och i andra fall med 60 à 70 dagar. Jag förstår dock statsrådet Hammarskjölds uppfattning. Han är militär, och av hela sin övertygelse ogillar han den försvarspolitik, som bedrives. Han vill rätta till de enligt hans mening största bristerna. Riksdagen har emellertid en annan uppfattning om sin försvarspolitik och bör icke vika. Den följd, som kan bli av riksdagens beslut, har man dock icke på något håll anledning att motse med tillfredsställelse. Ty inom en regering av det slag, som vi nu ha, var det från början träffade valet av försvarsminister — det är åtminstone min övertygelse — det lämpligaste. Men det kan icke hjälpas, här får icke röstas och handlas under något tryck eller, om jag så får kalla det, något hot. Här står övertygelse mot övertygelse, och det skulle enligt min mening vara livligt att beklaga, om den svenska riksdagen skulle vika tillbaka från den väg, som inletts till en ny försvarspolitik, en politik, som — jag säger det här öppet — icke bara avser att begränsa kostnaderna, att mildra de personliga bördorna, utan som bör betraktas såsom ett led i ett större strävande och detta större strävande går just ut på den slutliga avrustningen.

Herr Lindman sade, att vi kunna icke avrusta, när alla andra rusta och intet annat land tänker på att minska sin övningstid. Detta sista är icke riktigt sant; man har minskat övningstiden ganska avsevärt i Belgien t. ex. Men även om så vore förhållandet, att man i alla andra länder ännu tvekar, så skulle jag ändock icke tveka förorda, att man i vårt land gjorde sina ansträngningar för att komma fram till mindre bördor, under tydligt angivande, att detta är en politik på lång sikt, en avrustningspolitik. Jag vågar upprepa, vad jag sade redan då jag satt som försvarsminister: det har sin betydelse, att det finnes något land, som vågar ge exemplet. I alla tider har det varit så, att någon måst gå före och att någon måst ta riskerna; och jag säger, att kan Sverige genom en försvarspolitik, som successivt minskar våra bördor, men med tydligt och klart angivet syfte att komma fram till avrustning, gagna och befordra avrustningstanken, då har vårt land gjort en stor insats i världen och skaffat sig en ära, som kommer att överglänsa all den ära, som vunnits med militära maktmedel.

Hans excellens, herr statsministern von Sydow: Herr tal-

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

man, mina herrar! Jag kan icke underlåta att ge uttryck åt mina allvarliga bekymmer över det slut, vartill utskottet vid granskning av den kungl. propositionen kommit. Ordet granskning är kanske för övrigt mindre lämpligt i det här sammanhanget; i själva verket har utskottet icke ingått på någon saklig prövning av Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har ansett den frågan vara avgjord genom det beslut, riksdagen fattade i fjol. En sådan uppfattning kan jag för min del icke dela. Att saken konstitutionellt icke ligger så, är i och för sig alldeles uppenbart, och försvarsministern har i sitt yttrande till statsrådsprotokollet angivit så vägande skäl, för att frågan bör upptagas till förnyad ingående granskning, att jag för min del måste anse, det utskottet varit pliktigt att verkligen sakligt pröva frågan.

Utskottet har vidare åberopat sig på de för närvarande rådande statsfinansiella förhållandena, vilka med nödvändighet kräva en begränsning av statsutgifterna. Det ligger ju också i öppen dag, att de statsfinansiella förhållandena för närvarande äro bekymmersamma, och regeringen, särskilt finansministern, ägnar sedan en tid tillbaka ingående uppmärksamhet åt det budgetära läget. Det är nog ingen större konst att få budgeten att gå ihop. Men frågan gäller att få en stark och solid budget, och detta kan uppenbarligen vålla svårigheter, men såvitt vi för närvarande kunna bedöma saken, är det målet dock *möjligt* att uppnå. Den ökning i utgifterna på försvarstitlarna, som ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle medföra, kan enligt vår mening icke ha något *väsentligt* inflytande på möjligheten att få till stånd en stark och solid budget.

Försvarsministern har på ett, enligt mitt sätt att se, övertygande sätt uppvisat, att den övningstid, som bestämts för 1920 års klass, är fullkomligt otillfredsställande, fullständigt otillräcklig ur utbildningssynpunkt; och jag kan icke finna, att den siste ärade talaren vederlagt hans skäl. Jag skall icke gå närmare in på frågans detaljer, så mycket mindre som jag icke är särskilt sakkunnig på området. Men man måste dock fråga sig, om det verkligen kan anses försvarbart att nedskryva övningstiden till mindre än hälften av vad som för få år sedan ansågs nödvändigt, eller från 340 till 165 dagar. Den saken är så mycket mindre försvarbar, som dock kriget lärt oss, att infanteriet är ett i hög grad tekniskt vapen, som i själva verket kräver en övningstid icke väsentligen kortare än exempelvis artilleriet. Infanteristen har nu att lära sig att *försvara sig* mot luftangrepp, mot minkastare, eldkastare, handgranater och allt vad de heta, dessa djävulens redskap, som användas i ett modernt krig. Infanteristen skall ävenledes lära sig *använda* nya tekniska redskap och bland annat att sköta en kulspruta. Nu säger den siste ärade talaren, att det med hänsyn härtill är logik i att kräva en längre övningstid för infanteriet, men att det för närvarande endast är fråga om att göra försök med teknisk materiel. Han förbiser dock att infanteristen måste lära att försvara sig mot nya affallsmedel, och därvid kan man icke inskränka sig till blott försök.

För övrigt är det en synpunkt, som enligt min mening icke bli-

vit tillräckligt understruken. Vi ha *skyldighet* mot våra söner att giva dem en god utbildning, så att, om det gäller allvar, de icke behöva gå ut mot en eventuell fiende med väsentligt mindre förmåga till försvar och anfall än fienden.

När man nu anser sig kunna nöja sig med utskottets förslag, så utgår man antagligen från den meningen, att efter världskriget bekymren för Sveriges läge böra vara väsentligt mindre än förut. Jag är till min läggning optimist, men när det gäller mitt lands trygghet, vågar jag icke räkna med ovissa förhoppningar.

Förhoppningarna skulle väl närmast knyta sig till nationernas förbund. Jag tillhör ingalunda dem, som i upprättandet av nationernas förbund se endast en vacker gest, avsedd att tillfredsställa godtrogna pacifister. Tvärtom, jag tror och hoppas, att de bärande grundprinciperna i nationernas förbund *efter hand* skola visa sig vara livsdugliga och att här verkligen lagts fröet till ett institut, som *så småningom* skall kunna verka för en bättre mellanfolklig rättsordning och som är ägnat att på fredlig väg utjämna tvister mellan nationerna. Det tror och hoppas jag. Men uppenbart är, att nationernas förbund ännu icke vunnit den styrka och den stadga, att det kan förverkliga sina höga syften. Stora stater tillhöra ännu icke förbundet, och bland de stater, som räknas såsom dess medlemmar, måste man dock säga, att ännu på många håll råder krigsstämning. Tyvärr måste man också konstatera, att det är icke blott inom de ledande stora staterna, en sådan stämning gör sig gällande, utan även inom mindre. De trevande försök, som gjorts, att förverkliga förbundets idé om en begränsning utav rustningarna, ha dess värre hittills rönt mycket liten förståelse från de ledande staterna. Enligt min mening borde det dock vara de, som skulle gå i första ledet. Nu säger den siste ärade talaren: nej, det är icke de stora staterna, som skola gå förut, en liten stat, vårt eget land t. ex. skall våga försöket. Jag anser, att vi alldeles icke ha *rätt* att göra ett sådant försök. Det försöket kunde kosta vår land *livet*.

Man torde vara nödsakad att konstatera, att nationernas förbund hittills misslyckats i sina strävanden. Man behöver kanske icke nämna exempel, men jag kan dock erinra om ett namn: Vilna. Och om också nationernas förbund icke är direkt engagerat i det blodiga skådespel, som pågår i Ober-Schlesien, så är det dock förbundets ledande stater som åtagit sig att svara för ordningens upprätthållande i detta folkomröstningsområde — och misslyckats.

Förhållandena ute i världen giva sannerligen icke anledning till ljusa betraktelser. I åtskilliga delar av världen råder alltjämt krigstillstånd, och överallt breder sig orostämningen.

Nu säger herr Hansson, att de förändringar, som Europas karta undergått efter fredsslutet, äro av den karaktär, att de skulle ha förbättrat vårt militära och utrikespolitiska läge. Jag är av en helt annan uppfattning. Man måste i själva verket säga sig, att oroshärdarna före kriget voro mera avlägsna i förhållande till Sverige än nu; då lågo de mera åt Balkan, åt Centraleuropa till; nu är förhållandet annorlunda. Efter fredsslutet har kartan på östra sidan

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.
(Forts.)*

om Östersjön fått ett väsentligen förändrat utseende. Finland har blivit ett självständigt rike; en rad nya statsbildningar ha uppstått på nationalitetens grund — i för sig glädjande fakta. Men man måste dock, herr Hansson, säga sig, att i varje fall åtskilliga av dessa stater ännu icke ha någon egentlig styrka eller motståndskraft. Bakom dem ligger det stora rike, Ryssland, från vilket dessa stater lösgjorts. Man måste också säga sig, att den utrikespolitik, som det nuvarande Sovjet-Ryssland för, pekar hän på en ganska bestämd vilja att vid första tillfälle söka slå dessa nya statsbildningar i stycken. Frågan torde vara, huruvida ett nytt Ryssland skulle föra en mera försonlig politik. I det fallet står jag på samma ståndpunkt, åt vilken herr Branting gav uttryck i sitt malmötal den 1 maj. Han hyser tydligen icke samma uppfattning som sin partivän herr Hansson.

Utsikterna till ostört lugn vid Östersjön äro sålunda långt ifrån ljusa, och mig synes det uppenbart, att en rubbning av läget vid Östersjöbäckenet kan — jag skall icke gå längre — på ett mycket kännbart sätt inverka på vårt eget lands läge.

Jag har sökt att utan överdrifter skildra läget, sådant jag ser det. Jag kan endast giva uttryck åt den förhoppningen, att verkligheten icke skall giva mig rätt. Men inför dessa framtidsutsikter anser jag det dock vara en plikt mot vårt land, mot oss själva och våra efterkommande att stärka och icke försvaga vårt försvar. Ett antagande av Kungl. Maj:ts proposition skulle vara ett steg i riktning mot försvarets stärkande, och det skulle också utåt giva ett tydligt bevis på vår orubbliga vilja att hävda vår ställning och vårt oberoende. Ett sådant beslut kunde ha sin psykologiska verkan.

Tyvärr är uppenbarligen försvaret ute i bygderna allt annat än populärt. De personliga och ekonomiska offren kännas, naturligt nog, tryckande. Man kan enligt min uppfattning icke heller begära, att männen ute i landet bland folket skall förstå vad det utrikespolitiska läget kräver, men vad man kan begära är, att folkets representanter i riksdagen skola klarare se sakerna sådana de äro — förmågan saknas säkerligen icke. Men det är nog så, att man av en fråga som bör ses ur utrikespolitisk synvinkel, gjort en inrikespolitisk.

Det har sagts, att frågan redan på förhand är avgjord, och att det över huvud taget icke finnes några utsikter till att Kungl. Maj:ts förslag skulle godtagas i denna kammare. Det kan ju hända, det ser så ut, om man ser på utskottets utlåtande. Men jag vågar dock hysa en ringa förhoppning, att herrarna i känslan av sitt ansvar på grund av världsläget skola följa vår väg, och jag tillåter mig i detta syfte till kammaren rikta en allvarlig vädjan.

Herr Magnusson i Tumhult: Herr talman! Då herr Nilsson i Landeryd är förhindrad att här närvara i dag och försvara sin reservation, men denna reservation tilltalar mig mest av alla framlagda förslag, så skall jag be att få säga några ord om densamma.

Såvitt jag kan förstå, vill reservanten bibehålla vårt försvar på

den nivå, som bestämdes förra året. Herr Nilssons reservation är lika med utskottets förslag under förra riksdagen, då en med vårt för svar så förtrogen man som herr E. A. Nilson i Örebro kämpade för detta förslag. Vid samma tillfälle avslutade herr Edén sitt synnerligen kraftfulla försvar för utskottets förslag som är — jag upprepar det ännu en gång — lika med herr Nilssons i Landeryd reservation i år, med följande beaktansvärda ord:

»Här är icke från min sida eller från det partis sida, som jag tillhör, någon annan mening än den, att man skall göra allvar av nedbringandet av försvarsutgifterna och försvarsbördorna. Det är visat redan, och det är visat även genom det förslag, som nu har framkommit från utskottet. Men jag och de, som i detta stycke tänka lika med mig, vi kunna icke vara med om att utan verkligt hållbar grund rösta för ett förslag, som i vissa väsentliga punkter undergräver det, som vi ändå måste behålla av vår nödortfuga försvarsorganisation. Jag kan för min del icke taga på mitt ansvar att tillråda något sådant, och jag anhaller om bifall till utskottets hemställan.»

Detta var herr Edéns ord då. De voro riktiga då, och de äga sitt berättigande i högre grad nu, då, såsom herr Nilsson i Landeryd framhållit, övningar med den nya materielen skola äga rum, vilka övningar taga en tid, som sannolikt icke skulle bliva mindre än de 15 dagar, varmed reservantens förslag överstiger det i fjol slutligen antagna kompromissförslaget.

På dessa grunder ker jag att få yrka bifall till herr Nilssons i Landeryd reservation.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! I sitt nyss hållna anförande sade herr statsministern, att det sammansatta utskottet icke behandlat den kungl. propositionen från sakliga synpunkter. Han förmenade i stället, att utskottet utgått från att efter världskriget den internationella ställningen vore mindre farofylld än före detsamma. Jag undrar verkligen, om icke själva försvarsministern hyser samma uppfattning beträffande vårt lands ställning i internationellt avseende, ty eljest kan jag omöjligen förstå, att 1914 ett helt år ansågs vara nödvändigt under det att nu i den kungl. propositionen föreslås, att infanteriet skall få en övningstid om 225 dagar. Det synes mig som om därmed herr försvarsministern skulle ha erkänt, att vår internationella ställning icke precis är densamma, som den var före världskriget. Och jag tror icke heller att det skall lyckas någon, icke ens herr statsministern, att göra gällande, att förhållandena icke undergått någon förändring. Härpå grundar sig också riksdagens beslut förra året att nedsätta övningstiden för infanteriets huvudmassa till 165 dagar. Jag hörde till dem som påyrkade 180 dagar, men det lyckades icke att genomföra detta förslag i andra kammaren, och så blev resultatet en kompromiss, som gav till resultat 165 dagar.

Utskottsmajoriteten har icke ansett, att vi nu ha anledning att gå

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.
(Forts.)

ifrån det beslut, som fattades förra året. I själva verket är läget icke väsentligt annorlunda nu än förra året. Ställningen utåt är absolut — såvitt jag kan begripa — icke mera farofyllt nu än då, och kunde man då nöja sig med 165 dagars övningstid, så bör man kunna göra det nu också beträffande den årsklass, som det här gäller.

Herr Nilsson i Landeryd motiverar sitt förslag om en övningstid av 180 dagar med att i övningarna skall ingå utbildning för användning av ny teknisk materiel. Riksdagen har emellertid beviljat anslag endast till försök med ny teknisk materiel, vilket icke innebär, att man skulle utrusta samtliga vapenslag med den nya tekniska materielen. Det är på resultatet av proven det sedermera kan komma att bero, i huru pass hög grad denna tekniska materiel skall anskaffas. Man får lämna detta uppdrag åt särskilda trupper, åt mindre styrkor.

Det är för övrigt betecknande, att inom högern — som enligt högertidningarna lägger uteslutande fosterländska och icke valtaktiska synpunkter på denna fråga — icke tycks förefinnas fullständig enighet om vad som är oumbärligen nödvändigt ifråga om övningstid. Herr Lindman har nyss yrkat bifall till den kungl. propositionen, och herr Magnusson i Tumhult till herr Nilssons i Landeryd reservation, som innebär, att övningstiden skulle ökas mot vad som förut gällde med 15 dagar. Det är en högst väsentlig skillnad mellan dessa ståndpunkter, och jag föreställer mig, att dock icke högertidningarna göra gällande att herr Lindman skulle vara mera fosterländsk än herr Magnusson i Tumhult eller herr Nilsson i Landeryd. Men därest man icke upphör att vara fosterländsvän, därför att man endast vill ge en övningstid av 180 dagar, så tycker jag, att det borde kunna tillåtas, att även vi, som vilja hålla fast under provisorietiden vid nu gällande 165 dagar få anses vara åtminstone i någon mån fosterländsvänner, även om icke i lika grad som 180-dagars-männen — om nämligen detta skall vara avgörande för fosterländskheten.

Herr Lindman gjorde gällande, att det skulle vara lämpligt att på kartan anställa vissa jämförelser mellan Schweiz och Sverige. Ja, om jag ser på kartan, så förefaller det mig, som om Schweiz' ställning vore lika farofyllt som Sveriges i strategiskt avseende. Schweiz har varit på alla sidor helt och hållet omgivet av stora militärmakter, och det förefanns alltid en högst väsentlig risk för denna nation, därest dessa stormakter drabbade ihop, att landet på ett eller annat sätt kom med i kriget därigenom att dess neutralitet kränktes och motståndarna sökte att skaffa sig fördelar på dess bekostnad. Så skedde emellertid icke under världskriget, utan Schweiz' neutralitet blev ograverad, och Schweiz redde sig med det försvar det hade. Jag har svårt att tro, att i detta nu, när faktiskt den stora militärmakten i öster är slagen i spillror, någon större fara skulle hota från det hållet. Sovjets militärstyrka torde icke på långt när vara jämförlig med det tsaristiska Rysslands, och jag tror icke, att den avses för angrepp mot oss.

På dessa grunder tror jag, att under provisorietiden och till dess ett förslag blir utarbetat, som kan lägga försvarsfrågan på en bättre

basis, man icke har anledning att besluta en förändring i vad som beslutades i föl utan att man kan nöja sig med de 165 dagarna.

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

I likhet med herr Hansson beklagar jag verkligen, att herr försvarsministern förklarar sig icke kunna bära ansvaret längre för sitt ämbete, därest riksdagen nu beslutar i enlighet med utskottets förslag, ty jag har den uppfattningen, att icke någon av dem, som deltagit i utskottets beslut, på något sätt velat ge herr försvarsministern ett misstroende votum. Jag är övertygad om, att vi allesammans mycket gärna se, att herr försvarsministern stannar kvar i sitt ämbete även efter det beslut, som förmodligen kommer att fattas här i kammaren. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Söderhielm: Jag kan till en början icke underlåta att uttrycka min förvåning över den känslighet för en enskild motionär, som sammansatta stats- och andra lagutskottet visat. Den känsligheten gick dessutom i fråga om landstormsövningarna så långt, att man till och med överlämnade åt herr Per Albin Hansson att försvara utskottets ståndpunkt. Det är nog också så, att det är herr Hanssons ande, som svävar över utskottets utlåtande.

Jag kan fatta mig ganska kort efter den uttömmande och utmärkta redogörelse för frågans läge, som vi hört från statsrådsbänken. Jag vill endast begagna tillfället att bestämt understryka otillräckligheten och det otillfredsställande i den övningstid, som på sätt alla känna, blev fastställd under förra året. Det är icke bara det, att tiden ej räcker till för att skapa en soldat av den kvalitet, som landet behöver, utan det är också det, att tiden är så kort, att man fått organisatoriska svårigheter att kämpa med, vilka helt enkelt icke kunna övervinnas. Jag behöver bara hänvisa till sådana saker som nödvändigheten att tillgripa hemförlovningsperioder, nödvändigheten att göra repetitionsövningar, som inga repetitionsövningar äro, d. v. s. icke användas såsom repetitionsövningar. Det går så långt, att man på vissa håll får lov att stöpa om organisationen på regementet tre gånger om året för att få utbildningen att gå i lås. Det är sålunda för mig icke minsta tvekan om, att det nuvarande tillståndet icke är tillfredsställande, ej heller någon tvekan om att jag måste gå mot utskottets förslag.

Här har från en talare yttrats, att övningstiden icke ännu är till fullo prövad. Ja, låt vara att den icke är prövad här hemma, men vi ha haft ett helt världskrigs erfarenheter, varunder flera stater fått lov att helt och hållet nyskapa sina värnpliktsorganisationer. Skall man icke då kunna få tillräcklig erfarenhet om minimitiden för utbildning av soldater, vore det bra märkvärdigt.

När jag sedan kommer till att jämföra utskottets förslag och herr Nilssons i Landeryd reservation, då får jag emellertid betyga, att jag tycker nästan bättre om utskottets motivering. Ur denna motivering kan man icke draga någon bestämd slutsats om hur utskottet bedömer den nuvarande övningstidens längd, utan den saken skjuts av utskottet åt sidan. Men jag kan icke hjälpa, att det synes mig, som om herr Nilsson i Landeryd ville göra gällande, att den övningstid, som vi ha.

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

är rätt så skaplig — när vi fått några nya undervisningsämnen, skall man lägga till så mycken tid, som behövs för det där nya, och då har man det fortfarande rätt skapligt. Det är på den grund, som jag icke på villkor kan ansluta mig till denna reservation.

Så några ord med anledning av det anförande, som hölls av min ärade kamrat på Stockholmsbanken. Han talade om Vlnakompaniet och ansåg, att man gjort för stort nummer av de svårigheter, som påståtts mött dess organisation. Jag lämnar den saken därhän. Men när han å sin sida vill taga Vlnakompaniet som exempel på, hur bra vi ha det ställt, måste jag protestera. Det gällde att sätta upp hundra man polistrupper. Om man lyckats göra det utan svårighet, vad hade det visat angående arméns tillstånd för övrigt? Jag tror, att det är försiktigast att icke inlåta sig för djupt på kapitlet om, hur det skulle sett ut, ifall man i stället för ett kompani mobiliserat en arméfördelning.

Så talade den ärade talaren på Stockholmsbanken om den belgiska rapporten, och han ville göra troligt, att här förelåg ett utslag av agitation från svenskt militärt håll. Jag behöver icke försäkra kammaren, att jag ej haft den minsta kännning med de belgiska officerarna och inte heller vet, hur rapporten tillkommit. Min enda bekantskap med den härleder sig från vad jag läst i tidningarna och vad jag hörde herr Hansson läsa upp. Men då herr Hansson i alla fall medgav, att det kunde föreligga missförstånd på vissa punkter i rapporten, tror jag också, att det kan tänkas, att ett sådant missförstånd förelåg, när de belgiska officerarna yttrade sig om det kompani, som efter sex veckors utbildning bestod av sådana trollkarlar, som där beskrevs. Jag tror, att man härvidlag har anledning till misstro lika väl som i fråga om annat, som säges i rapporten. Det föreföll för övrigt, som om herr Hansson hade bra litet förtroende för de officerare, som belgiska staten skickat ut, då han icke tillträdde dem att ha någon uppfattning om vad som behövdes i utbildning, innan de kommo till Sverige. De ha dock varit med om kriget och den snabbutbildning, som där förekommit. Nog hade de sin mening klar, innan de kommo hit, så att de icke behövde bli »itutade» någon uppfattning i den vägen.

Herr Hansson var mycket upprörd, föreföll det, över att vi, som ha till yrke att bevaka försvarets intressen, också göra det på ett sätt, som han kanske icke finner i allo angenämt. Men jag tycker ändå, att herr Hansson själv är en så pass gammal agitator, att jag har svårt att riktigt tro på allvaret i den indignation, som han lät komma till synes. Jag tror för övrigt icke, att det någonsin kommer att lyckas herr Hansson att pressa yrkesmännen på det militära området ner till den uppfattning om övningstidens längd, som han företräder. Och jag är desto säkrare på den saken, då jag tänker på vad han yttrade under remissdebatten just i fråga om övningstiden, där han upprepade gånger talade om att det icke var så farligt, om icke truppen förstod att sköta sig, ty det hela var ju lek eller något sådant. Så länge han utgår från att värnpliktsövningarna äro lek, kunna vi, som betrakta dem som den mest allvarliga sak, aldrig

förenas i vår uppfattning. Däremot vill jag på det hjärtligaste instämma i förhoppningen om att arbetet på den nya försvarsorganisationen skall försiggå i lugn och ro och tillmötesgående icke blott från en sida utan även från den andra sidan.

När slutligen herr Hansson talade om vår föregångsroll i fråga om avrustning, får han förlåta, att för min inre blick dök fram bilden av den där svenske Don Quijote, som i morgontidningarna kunnat läsa belöningen för sina ansträngningar att vinna den sköna Dulcinea av Toboso.

Sedan herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde:

Herr E d é n: Jag föranleddes att begära ordet huvudsakligen därav, att herr Magnusson i Tumhult drog fram ett yttrande av mig från i fjol, då motsvarande fråga var före. Jag kan nämligen icke på något sätt godkänna, att den ställning, som av mig intogs i fjol-årets debatt kan under de förhållanden, som nu råda, göras till motivering för ett yrkande, sådant som herr Magnusson framfört. Det förhöll sig dock obestriddigen så, att man i fjol gick till bestämmande av övningstiden för det närmaste året under en åtminstone tyst förutsättning, att det beslut, som då fattades, skulle bli gällande som ett provisorium under försvarsrevisionens arbete. Och hur mycket det än med skäl kan framhållas, att icke något formellt bindande för mer än ett år låg i det beslutet, kan ingen bestrida, att riksdagen hade den förnimmelsen, att vad som då kom till stånd borde få vara i fred, vara ostört och verka, intill dess ett definitivt förslag föreläge.

Nu blev beslutet i fjol till sist en kompromiss mellan kamrarna, i vilken vardera kammaren fick gå ungefär halva vägen. Det kan hända, att den mening, jag företrädde då, till och med vann något mera i kompromissen än den motsatta meningen. Det må vara sant, att det blev en skiljaktighet mellan denna kompromiss och det yrkande jag då framställde. Skiljaktigheten var dock ej större än vad som brukar bli resultatet vid dylika kompromisser mellan kamrarna, och det har alltid förut visat sig, att en sådan kompromiss ansetts böra respekteras även från den sida, som icke fullt fått sin mening igenom. Sålunda, redan ur den synpunkten finns efter min mening icke tillräckligt skäl att i dag göra ett yrkande som motsvarar det, vilket förelåg i fjol och som jag då var med om.

Men därtill kommer ett annat skäl, och det är, att utan ringaste tvivel våra ekonomiska svårigheter äro mycket tyngre och allvarammare i år än i fjol, och att de psykologiska förutsättningarna för en reglering av värnpliktstiden nu i ännu högre grad än då påbjuda den allra största försiktighet. Det kan icke resoneras bort, att det just under nuvarande förhållanden inom vårt land skulle vara mer än egendomligt, om riksdagen ansåge tiden vara lämplig att nu riva upp den provisoriska överenskommelse, som gjordes i fjol, och ge sig ut på en ökning av övningstiden och därav följande ökade kostnader.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.

(Forts.)

Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.

(Forts.)

Ett tredje skäl slutligen, vilket borde i och för sig vara avgörande, är den omständigheten, att i år striden i själva verket icke står om den hittillsvarande övningstiden å ena sidan och å den andra den övningstid, som var på tal i fjol och som blivit upptagen i herr Nilssons i Landeryd reservation. Detta sistnämnda förslag har uttryckligen underkänts av såväl herr försvarsministern som nu senast herr Söderhielm. Herr försvarsministern har, som orden föllo, sagt, att för honom gäller om herr Nilssons i Landeryd förslag i stort sett detsamma, som blivit sagt om utskottets förslag; och herr Söderhielm har på det kraftigaste betonat, att han icke på villkor kan vara med om en anslutning till herr Nilssons i Landeryd reservation. Vad betyder detta? Jo, det betyder, att herr försvarsministern denna gång kommit fram med ett yrkande, som högst väsentligt överskrider det yrkande, vilket i fjolårets debatt var maximum, och att detta herr försvarsministerns nya yrkande i realiteten är det enda, vid vilket han fäster något värde, det enda, som enligt hans mening kan göra något väsentligt för de förbättringar, som han anser behöfliga. Även ur den synpunkten bör man ha rätt att säga, att fjolårets mellanståndpunkt nu är avförd ur diskussionen, och att det i själva verket icke kan vara någon anledning att föra fram den än den rent formella, som herr Magnusson i Tumhult tycks ha tillgripit, nämligen för att få stödja sig på ett par talare från det liberala partiet i år, när icke högern i allmänhet tycks vilja gå på den linjen.

Jag skall, herr talman, ingalunda underkänna den uppriktiga övertygelse och den sakliga argumentation, som herr försvarsministern framfört för sina förslag. Över huvud taget torde det icke möta några svårigheter att uppvisa, att den nu bestämda övningstiden icke kan anses vara verkligt tillfredsställande, och det kan ännu mindre möta några svårigheter att uppvisa, att nya övningsområden tillkommit, som väl kräva den utökning Kungl. Maj:t föreslagit. Men det är en sak, och en annan sak är, huruvida dessa förhållanden skola anses tillräckligt vägande, för att man återigen skall ge sig in på ett nytt provisorium i avvaktan på försvarsrevisionens beslut. Jag kan icke finna annat än att denna framstöt av herr försvarsministern, låt vara, att jag gärna skall betyga min respekt för hans sakliga argumentation, i hög grad är gjord i otid, och att den i varje fall icke borde ha gjorts med sådant särskilt eftertryck med hänsyn till det förhållandet, att vi dock leva under en övergångstid, då man har rätt att vänta, att de hittillsvarande bestämmelserna skulle få verka ostörda. Blevet det så, att vi nu ge oss in på ett sådant förslag, som regeringen framlagt, då är, såvitt jag förstår, gärdet uppgivet helt och hållet. Skulle sedermera den revision, som pågår, komma att fördröjas, är det uppenbart, att det skulle komma nya och ytterligare krav, om icke i avseende på övningstiden, så på andra områden, och därmed vore vi ute på osäker mark igen.

Herr Söderhielm yttrade i sitt anförande, att över utskottets betänkande skulle sväva herr Hanssons i Stockholm anda, och att utskottet visat en alldeles särskild känslighet för en enskild motionär, då utskottet följt honom i hans förslag. Jag vill icke vara oartig

mot herr Hansson i Stockholm, men han tar kanske icke illa upp, om jag säger, att jag icke accepterar hans anda i fråga om försvarsväsendet. Och det är en ren snedvridning av fakta, då man påstår, att utskottet visat känslighet för motionärens yrkande. Vare sig motionen hade kommit fram eller ej, är jag övertygad om, att utskottets ståndpunkt blivit densamma, d. v. s. att utskottet genom prutning i Kungl. Maj:ts proposition kommit tillbaka till det beslut, som fattades i fjol. Det är icke den omständigheten, att ifrågavarande motion blivit väckt, utan det är den omständigheten, att man ville stå kvar vid fjolårets beslut, som föranlett utskottets ståndpunkt.

Herr statsministern har uttalat sina allvarliga bekymmer med anledning av denna utskottets behandling av frågan, och han har också gjort vissa uttalanden om det allvarsamma utrikespolitiska läget, som skulle mana till att bifalla regeringens proposition. Jag skall icke på något sätt underkänna de anledningar till en viss oro, som regeringens främste man uttalat. Det bör väl falla av sig självt, att när de av honom framföras, de också äro väl motiverade och väl genomtänkta. Men nog måste jag dock för min personliga del uttrycka något tvivel därom, huruvida man verkligen med skäl kan säga, att ställningen i världen har nå sådant sätt försämrats sedan fjolåret, att denna förändring ger anledning till dylika nya ansträngningar från Sveriges sida på det militära området. Jag tror personligen, att läget är i det väsentliga detsamma nu, som det var i fjol. Jag är medveten om den osäkerhet, som råder i Östersjöbäckenet och som man särskilt ställt fram för oss. Jag tror dock ej, att den osäkerheten är större nu än i fjol. Snarare får man väl ha förhoppning om att, vad de länderna beträffar, deras ställning i någon mån blivit starkare än den var ifjol, och över huvud taget känner jag mig icke övertygad om att de utrikespolitiska förhållandena, med allt erkännande av deras bekymmersamma läge, äro sådana, att de skulle motivera den åtgärd, som regeringen nu har föreslagit. Vi äro dock tvungna att bedöma denna fråga icke, som herr statsministern menade, endast ur utrikespolitiska synpunkter utan även ur inrikespolitiska synpunkter, ur synpunkten av våra krafter att uppehålla försvarsbördorna och ur synpunkten av folkets uppfattning av vad man nu vill och kan taga på sig av dessa bördor. Jag har många gånger under min numera ganska långa verksamhet i denna kammare haft anledning framhålla, att man gör försvarsfrågan som sådan en stor otjänst, om man försöker pressa fram anslag eller personliga bördor utöver vad som verkligen kan uppbäras av folkets medvetande om det nödvändiga och det behövliga. Och jag kan icke hjälpa, att det förslag från regeringen, som nu har kommit, i det avseendet icke synes mig taga tillbörlig hänsyn till de förutsättningar, som finnas inom svenska folket för att vara med om dylika tämligen oväntade steg.

Det skulle kanske också sägas åtminstone något ord om det uttalande, varmed herr försvarsministern slutade sitt anförande. Han ställde det nu av utskottet framlagda förslaget i relation till det program, som hade framlagts, när han inträdde i regeringen, och han

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

fann tydligen, att utskottets förslag strider mot detta program. Det kan ju i och för sig anmärkas, att det då framlagda programmet verkligen rör sig med ett så pass allmänt uttalande, att det icke är så lätt att utan vidare översätta det i just den proposition, som regeringen framlagt och nu vill försvara. Men dessutom måste givetvis herr försvarsministern inse, att en sak är, hur regeringen vill för sin del uttolka dessa grundsatser, och en annan sak är, huruvida riksdagen anser sig kunna och böra följa med regeringen i den uttolkningen. Det är säkerligen icke första gången en svensk försvarsminister fått finna sig i att ett av honom framlagt förslag till utökning av värnpliktstiden icke kunnat av riksdagen bifallas. Och jag kan för min del icke se, att den nuvarande försvarsministern i det avseendet skulle ha anledning att fatta ett avslag som något annat än att riksdagen vill förbehålla sig sin fullt fria prövningsrätt och sin rätt att bedöma behovet eller icke, nödvändigheten eller icke av det framlagda förslaget ur sakliga synpunkter. Herr försvarsministern har vid åtskilliga tillfällen fått röna uttryck för att hans arbete i hög grad uppskattas även av dem, som icke alltid kunna vara med på hans förslag. Jag behövde icke, till vad i den vägen redan sagts i dag, lägga mera, än att det även är min mening och tro, att herr försvarsministern icke har någon tillräcklig anledning att uppfatta detta som på något sätt rubbande hans ställning. Vare emellertid därmed hur som helst, alla de skäl, som redan blivit framdragna och som även jag söker i korthet belysa, tala efter min mening för, att det dock icke skulle vara riktigt att gå utöver vad fjolårets riksdag beslutat och att det icke kan vara riktigt att gå till en så stor utökning, som regeringen i sin proposition föreslagit.

Under sådana förhållanden, herr talman, anhåller jag att få förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! Utan att ingå på några detaljer ber jag att helt kort få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hamrin: Jag begärde ordet med anledning av herr Magnussons i Tumhult yttrande. Man kunde nämligen få det intrycket av hans anförande, att det liberala partiet på grund av sin ledares uttalande i fjol ställde sig på en ståndpunkt, som var fullkomligt avvikande från den partiet i dag intager. Jag ber då få erinra om att under föregående års debatt i denna fråga gjordes bestämda uttalanden, bland annat, av förste vice talmannen så väl som av undertecknad i den riktningen, att vi anslöto oss till det förslag, som dåvarande chefen för försvarsdepartementet framlagt beträffande frågan om värnpliktstiden. Och det innebär således i själva verket en uppoffring av denna ståndpunkt, då vi i dag ansluta oss till utskottets förslag. Vi ha i det avseendet ändrat ståndpunkt, så tillvida att vi i dag gå med på en något längre övningstid än den ståndpunkt, vi då intogo, innebar. Det är endast detta, herr talman, jag har att säga i själva saken.

Beträffande frågan i övrigt kan jag ej underlåta att giva uttryck åt en helt allmän reflexion. Vi befunno oss för sju år tillbaka just vid denna tid i en situation, som framkallats genom en agitation i landet beträffande försvarsfrågan och särskilt frågan om utsträckt övningstid. Det gick en stormvind över landet, uppkommen genom vissa åtgöranden från ledande politiskt håll. Jag vill göra gällande, att den stormvinden, den sopade bort en betydande del av den försvarsvilja, som höll på att uppammas inom alla befolkningslager i landet. Och jag fruktar, att de följder, som den agitationen hade, menligt inverkat på försvarsfrågans läge, på sympatierna ute bland de breda folkklasserna gent emot försvarsintresset.

Jag vill också tillägga med avseende på den nuvarande situationen, att ett bifall till det förslag, som framlagts av Kungl. Maj:t, skulle lätt ha till följd just att en liknande situation skulle uppstå, i det man kastas från den ena ståndpunkten till den andra, från den ena värnpliktstiden till den andra, från en kortare till en längre. Vill man verkligen skapa en försvarsvilja, byggd på sund och folklig grund, så måste man se till att man i det avseendet icke går hit och dit, från den ena ytterligheten till den andra.

I fullt förtroende till att det pågående arbete, som har till syfte att uppbygga ett efter vårt lands förhållanden beräknat och väl avpassat försvar, skall krönas med framgång, så tror jag verkligen att försvarsviljan i landet bäst gagnas av att vi ansluta oss till det förslag, som utskottet kommit till.

Herr H a g m a n: Herr talman, mina herrar! För var och en, som med uppmärksamhet följt debatten i den föreliggande frågan, står det nog klart — i varje fall har jag en mycket stark känsla därav — att man vill föra oss tillbaka till den atmosfär, som förelåg vid tiden omkring 1914. Men om man har någon känning av hur det ekonomiska livet för närvarande ter sig i vårt land, så förefaller det mig, att man snarare borde framställa den frågan, huruvida det icke vore lämpligt att här i dag diskutera frågan om militärovningsarnas fullständiga inställande i stället för en utökning av dessa övningar.

Jag begärde egentligen ordet för att framhålla, att om man vill göra gällande att det icke spelar så stor roll med den ökning av kostnaderna, som blir en följd av värnpliktstidens utsträckning från 165 till 225 dagar, denna ökning av 5 miljoner kronor, så måste jag säga att vi ha verkligen tillfälle att använda dessa 5 miljoner på ett mycket lämpligare sätt än till en utbildning av de värnpliktiga på sätt som här föreslås. Det är ingen hemlighet om jag här säger, att förhållandena på arbetsmarknaden fortsätta alltjämt att utveckla sig till det sämre och att de beräkningar, efter vilka man hittills beviljat medel som hjälp till arbetslöshetens offer under den rådande depressionen, säkert icke komma att visa sig hållbara. Det är mycket troligt, att kraftigare ansträngningar måste göras för att anskaffa ytterligare miljoner. Detta måste man betänka, då man går att besluta i det nu föreliggande ärendet. Ställningen är verkligen så allvarsam att alla skäl tala för, att man icke bör utsträcka övningstiden.

*Ang. lag om
ändrad utbild-
ningstid för
värnpliktiga
av 1921 års
klass.*

(Forts.)

Då man nu icke kan framställa ett yrkande på någon minskning av övningstiden, enär någon motion i sådant avseende ej föreligger, så tillåter jag mig, herr talman, att i all korthet be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Innan denna debatt avslutas, kan jag ej underlåta att med några ord vända mig mot hans excellens herr statsministern. Hans excellens ville nämligen göra gällande, sedan han i svart utmålade den utrikespolitiska ställningen, att man icke kan begära att folk ute i bygderna skola ha reda på, hurudan denna ställning är, men att man däremot hade rätt att fordra att riksdagens ledamöter följde med utvecklingen därvidlag. Och hans mening var, att om man gjorde det, så skulle man bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Jag har varit i tillfälle även jag att följa med de utrikespolitiska förhållandena mellan vårt land och andra länder och är också medveten om min plikt därvidlag. Jag kan emellertid icke finna den utrikespolitiska ställningen för vårt land vara sådan, att vi i följd härav skulle behöva öka övningstiden för våra värnpliktiga.

Hans excellens sade också, att ett bifall till den kungl. propositionen vore ett steg i rätt riktning för att få ett ordentligt försvar för vårt land. Ja, jag kan nog förstå att man från det militära hållet anser Kungl. Maj:ts förslag vara blott ett trappsteg på vägen för att komma tillbaka till 1914. Jag hoppas emellertid, att försvarsrevisionen skall kunna framlägga ett förslag, som är tillfredsställande för vårt försvar, och att den skall kunna göra det inom ramen av den uppfattning, vilken jag förlidet är delade, innan jag böjde mig för kompromissen.

Det är under dessa förhoppningar, som jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet samt 3:o) bifall till den av herr Nilsson i Landeryd avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första sammansatta stats- och andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja:

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Omröstningen utföll med 123 ja mot 49 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang. lag om ändrad utbildningstid för värnpliktiga av 1921 års klass.
(Forts.)

§ 5.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 360, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försälning av rusdrycker m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 10 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Anderson* i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att statsutskottets förevarande utlåtande nr 10 A ävensom 10 B måtte föredragas punktvis och att endast kantrubrikerna uppläsa, i den mån icke annat påyrkas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 5*, angående förstärkning av kommerskollegii arbetskrafter, anförde:

Ang. förstärkning av kommerskollegii arbetskrafter.

Herr *Thore*: Herr talman! Det är beklagligt, att Kungl. Maj:ts förslag om att uppflytta den nautiska byråinspektören till högre lönegrad icke blivit av utskottet tillstyrkt. Kungl. Maj:t hade föreslagit, att avlöningen skulle utgå efter den beräkning, som nu är antagen för de centrala ämbetsverken, med 8,124 kr., motsvarande 15:de lönegraden, men statsutskottet vill kvarhålla honom på en lägre lönegrad och har föreslagit en avprutning på 2,076 kr., varigenom han icke kommer högre än till 12:te lönegraden. Det är dock en befattning av synnerlig vikt och betydelse för fartygsinspektionen och därigenom för hela sjöfarten. I en skrivelse från kommerskollegium, vilken är återgiven i statsverkspropositionen, heter det: »Kollegium har vid upprepade tillfällen hos Eders Kungl. Maj:t gjort framställ-

Ang. förstärkning av kommerskollegii arbetskrafter.

(Forts.)

ning i syfte att den å fartygsinspektionens stat uppförda byråinspektörsbefattningen måtte bliva förvandlad från första till andra grads tjänst» o. s. v. Av föregående regering har halvt om halvt ntlovats, att man skulle taga denna sak under överbägande, och därför var det en allmän uppfattning, att när förslaget lades fram för riksdagen, statsutskottet skulle acceptera det.

Då fartygsinspektionen inrättades för sex eller sju år sedan, var det faktiskt starkt ifrågasatt, att chefen för inspektionen skulle vara en nautiskt utbildad person, en som avlagt sjökaptensexamen och praktiskt utövat befälhavarskap till sjöss å större fartyg. Men de tekniska synpunkterna blevo rådande, varför en tekniker sattes i spetsen. Utvecklingen visar att den vidtagna anordningen icke alltid verkat på bästa sätt. Jag tror, att man skulle vunnit en och annan miljon å sjöfarten, ifall en nautiker stått i spetsen för fartygsinspektionen i stället för en tekniker. Det har i flera fall visat sig, att författningar, som utarbetats rörande fartygs byggnad och utrustning, varit till men för sjöfarten. Fastän man icke satte en nautiker i spetsen för inspektionen, placerade man i alla fall en sådan på fartygsinspektionsbyrån. Man måste göra det, därför att det är en hel mängd ärenden av nautisk natur, som tränga fram till avgörande, och det är därför av synnerligen stor vikt, att man har tillgång på en god kraft, en som har sakkunskap och praktisk erfarenhet på området, för att ärendena skola bli avgjorda på bästa möjliga sätt. Om man jämför denna nautiske sakkunnige i kommerskollegium med den nautiske sakkunnige i socialstyrelsen, finner man, att den senare kommit i 15:de lönegraden. Men behövs det nautisk sakkunskap i socialstyrelsen, behövs det ännu mera i kommerskollegium.

Nu hör jag, att första kammaren tagit statsutskottets hemställan i ifrågavarande punkt. Därför lönar det sig icke att komma med något yrkande, men jag vill kraftigt understryka nödvändigheten av att man till ett annat år kommer fram med ett förslag att ställa ifrågavarande befattningshavare i högre lönegrad.

Herr Thorsson: Jag har icke något annat yrkande än om bifall till föreliggande punkt. Eftersom föregående talare bragt på tal de kvalifikationer den tjänsteman skall vara i besittning av, som har att utföra det uppdrag, varom han talat, ber jag att få understryka vikten av att man får avlöningen för denna befattning så ordnad, att man härför kan förvärva och behålla en fullt kvalificerad arbetskraft, varför jag instämmer i hans anhållan, att Kungl. Maj:it till ett annat år vill upptaga denna fråga till förnyad omprövning och framlägga förslag till riksdagen.

Jag begärde egentligen ordet på grund av ett uttalande, som utskottet gjort på sid. 9, där det heter: »I detta sammanhang finner sig utskottet böra framhålla, att, enligt vad till utskottets kännedom kommit, en viss monopolställning för närvarande är för handen inom det elektriska installationsområdet, i det att större firmor i allmänhet ensamma få rätt ombesörja utförandet av installationsarbeten

med uteslutande av andra, mindre firmor eller ensamma montörer. *Ang. förstärkning av kommerskollegii arbetskrafter.*
 Då ett dylikt tillstånd icke synes vara förenligt med rättvisa och ej heller torde gagna allmänheten, vill utskottet uttala den förhoppningen, att förhållandet i fråga upptages till närmare omprövning och, om så befinnes möjligt, åtgärder vidtagas, varigenom rättelse härutinnan vinnes.»

Nu vill jag icke göra mig till tolk för tillämpning av strängare författningar, än som är nödvändig ur eldsäkerhetssynpunkt. Det är emellertid känt, att det för länge sedan i våra städer uppkommit ett slags monopolställning på detta område, därigenom att elektricitetsverken, då det gäller utförande av ledningar, icke vilja godkänna andra än vissa firmor. Man förstår naturligtvis, att verken vilja ha garanti för att arbetet utföres av fullt kompetenta personer. Nu har det emellertid under kristiden uppstått en massa firmor, som åtagit sig elektrifieringsarbeten.

Under den tid jag företrädde dessa ärenden inom regeringen inkom från brandförsäkringsbolagen en mycket bestämd begäran, att vissa reglerande åtgärder skulle vidtagas, varigenom strängare villkor skulle fastställas för rätten att utföra elektrifieringsarbeten på landsbygden. Försäkringsinrättningarna förklarade, att de annars måste höja försäkringspremierna, eller också väsentligt inskränka försäkringsrätten med hänsyn till den eldfara, som uppstod därigenom, att elektrifieringsarbeten utfördes av mindre kvalificerat folk, men också till följd därav, att de utfördes med materiel, som var mindervärdig. Med anledning därav sattes i gång en utredning, och resultatet av denna utredning var den författning, som nu tillämpas. Jag vill icke försvara åtgärder, varigenom vissa monopolföretag skola tillskapas, men jag finner, att i föreliggande fall är tredje parts intresse så avgörande, att man icke utan vidare kan släppa elektrifieringsarbetet, utan att man måste kräva, att de personer, som utföra detsamma, äga nödiga kvalifikationer härför.

Jag har icke något yrkande att göra i frågan, men jag har endast velat betona, att om man vid en fortsatt eller förnyad utredning vill åstadkomma ändringar, få dessa ändringar icke på något sätt åsidosätta brandsäkerheten. Vi veta, att om en elektrisk installation är dåligt utförd, kan det uppstå kortslutning och andra olägenheter, som gå ut över icke enbart den, som äger fastigheten, utan över alla människor, som bo där, varigenom liv och egendom äventyras. Under sådana omständigheter har man enligt min mening en viss skyldighet att se till, att här upprätthålles garanti för att arbetet utföres av fullt kompetenta personer.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag skall icke förlänga debatten, men i anledning av herr Thorssons anförande skall jag be att få säga, att utskottet icke sagt något annat än att frågan skall upptagas till närmare omprövning. Under sådana förhållanden komma naturligtvis de synpunkter, som av herr Thorsson framförts, att tagas under vederbörligt beaktande, och, som jag för-

Ang. förstärkning av kommerskollegii arbetskrafter.
(Forts.)

modar, att bli tillräckligt belysta. Men vad utskottet för sin del velat taga avstånd ifrån är den avgjorda monopolställning, som kommit att råda inom denna bransch, och jag förmodar, att icke heller herr Thorsson har något att invända, om denna monopolställning kan i någon mån ändras därhän, att kvalifikationerna hos den, som utför arbetet, bli avgörande, i stället för att några få enskilda firmor nu ha monopol på att ensamma utföra arbetena i fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. patent- och registreringsverket.

Härefter föredrogs *punkten 16*, angående patent- och registreringsverket. Därvid yttrade:

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan under förevarande punkt, men jag ber likväl att få upptaga kammarens tid ett par minuter.

Som herrarna finna, säger utskottet i slutorden av sin motivering i denna punkt på sid. 37, att utskottet finner sig böra särskilt framhålla angelägenheten av att i patent- och registreringsverkets administration all nödig sparsamhet iakttages och att varje överflödigt utgift undvikas. Om man sedan vänder bladet och ser på sidan 38, finner man, att i verkets stat dels avlöningar till ordinarie tjänstemän, och dels vikariatsersättningar samt avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. sammanlagt upptagits till en summa av 647,000 kronor.

Nu har det berättats mig, att det inom detta ämbetsverk — liksom förmodligen på en del andra ställen — förhåller sig på det sättet, att det finnes en del tjänstemän, som av Kungl. Maj:t fått tillstånd att inneha även privata befattningar, i några fall av ganska krävande natur, vilka följaktligen torde taga en avsevärd del av deras tid i anspråk. Detta *kan* då enligt min uppfattning möjligen inverka på statens utgifter för vikariatsersättningar och avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare. Det är den saken, jag velat fästa uppmärksamheten på, i all synnerhet som utskottet självt gjort det nyss anförda uttalandet, att varje överflödigt utgift bör undvikas. Det kan hända, att t. ex. innehaven av styrelseledamotskap i ett flertal enskilda företag skulle till gagn för statsverket i någon mån kunna tillbakahållas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet Malm: Herr talman! Med anledning av utskottets uttalande i anslutning

till denna punkt, vilket ju ger en tydlig anvisning åt patent- och registreringsverket att förfara med större sparsamhet än hittills, ber jag att få säga, att jag redan kort tid efter det jag tillträdde mitt nuvarande ämbete, fick mina blickar riktade på att detta ämbetsverk sysselsatte en personal av avsevärd storlek. Jag sökte då göra mig underrättad, om denna personal på ett effektivt sätt utnyttjades. Samtidigt inkommo nämligen från annat håll, nämligen från kundkretsen — de patentsökande — anmärkningar mot den långsamma behandlingen av ärendena inom ämbetsverket i fråga.

Jag fick då klart för mig, att läget är det, att under de tider av starkt uppsving, som rådde för ett eller annat år sedan, uppfinnarna också voro i livlig verksamhet, och att den därav följande starka inströmningen av ärenden till patent- och registreringsverket gjorde, att verkets personal behövde utökas i avsevärd utsträckning. Jag hade icke då möjlighet att närmare gå in på hur arbetet där utfördes, men jag lade vederbörande på hjärtat att göra allt för att få ut så effektivt arbete som möjligt.

Beträffande den anmärkning, som speciellt framställdes av herr Anderson i Råstock, nämligen att i patent- och registreringsverket finnas tjänstemän, som ha privata uppdrag i stor utsträckning, är jag icke i tillfälle att nu lämna något meddelande därom, emedan jag icke förut hört någon anmärkning framställas i sådant hänseende. Men jag skall givetvis undersöka saken och se till, om det finnes några missförhållanden, som böra rättas.

Herr Thorsson: Herr talman! Det förhållande, som statsutskottets vice ordförande här fäst uppmärksamheten på, är ju av den beskaffenhet, att det berör icke blott detta verk — även om det samma har en ovanligt stor avlöningsstat — utan flera andra verk, där tjänstemännen tillåtas inneha ett större eller mindre antal befattningar vid sidan av sin ordinarie statstjänst.

Orsaken till att jag tagit till orda i detta fall är, att jag känner mig delvis skyldig i denna fråga, då detta ämbetsverk sorterat under mig under de närmast föregående åren. Jag vill därför nämna, att varje gång, en statstjänsteman begärt rättighet att med sin tjänst få förena annat uppdrag, har verkets chef lämnat intyg om, att det uppdrag, vederbörande begärt att få förena med sin tjänst, icke varit av beskaffenhet att lägga hinder i vägen för ämbetsmannen att fullgöra sina tjänsteplikter.

Nu har även jag hört omtalas under den senare tiden, att det finnes åtminstone vissa tjänstemän inom patent- och registreringsverket, vilkas verksamhet allt mer och mer förlägges utanför ämbetsverket, och om så är fallet, då är det klart, att detta måste från vederbörande beivras. Innan den socialdemokratiska regeringen avgick, satte vi i gång en undersökning i respektive verk för att få utront i vilken omfattning statstjänstemännen i allmänhet förenade andra uppdrag med sina ämbeten, och det kunde kanske icke skada, om statsutskottet vid lämpligt tillfälle infortrade dessa handlingar

*Ang. patent-
och registre-
ringsverket.
(Forts.)*

Ang. patent-
och registre-
ringsverket.
(Forts.)

och såge, hur det verkligen hänger samman med saken. Akten ifråga ligger troligen bland papperen inom finansdepartementet.

Det är ju icke första gången, som anmärkning gjorts emot patent- och registreringsverkets sätt att sköta sin administration. Redan vid ett föregående tillfälle skrev statsutskottet ganska beskt och starkt, nämligen då det gällde beviljande av medel till anskaffande av möbler m. m. för ämbetsverkets nya lokaler. Man hade då tilltagit sina krav så rikligt, att vare sig dåvarande regering, statsutskottet eller riksdagen kunde följa med, varför anslaget blev vederbörligen nedsatt. Det oaktat finna vi nu att ämbetsverket måste upptaga ett tillfälligt lån ur statskassan på 900,000 kronor, som sedermera skall amorteras av med patent- och registreringsavgifterna. Det kan ju hända, att detta verkets sätt att icke lägga in sin stat för riksdagen på samma sätt som övriga verk göra, medger en friare tolkning i ekonomiska ting och förvaltningsangelägenheter. Därom skall jag icke nu yttra mig, men jag är livligt övertygad om att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet, sedan ärendet nu förts på tal, också skall vara villig att vidtaga de undersökningar, som kunna vara nödiga för att åvägbringa rättelse, därest några felaktigheter här föreligga.

Jag har, herr talman, icke något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan under förevarande punkt.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag kan icke underlåta att stryka under de synpunkter, som här blivit framförda dels av herr Thorsson och dels av herr Anderson i Råstock. Jag ber vidare att få hemställa till herr statsrådet att taga i övervägande, huruvida det verkligen kan vara nödvändigt, åtminstone under sådana tider som dem vi nu gå till mötes, att uppehålla en sådan stat för ifrågavarande verk, som här förekommer. Slutligen ber jag att i de visserligen vaga ord, som här anförts i statsutskottets utlåtande, få inlägga det allvar och den skärpa, som tredje avdelningen inom utskottet inlade i detta uttalande, då man där formulerade just denna sats.

Av de tendenser, som spåras i de sista uppgifterna, som ingingo från patent- och registreringsverken samt av vad Kungl. Maj:ts proposition i övrigt gav vid handen, framgår det tydligt och klart, att de medel, som detta ämbetsverk har till sitt förfogande, icke komma att räcka till, därest man förfar på det sätt, som hittills varit fallet. Då kommer det nämligen snart att visa sig nödvändigt för vederbörande att gå in till riksdagen och begära särskilda medel för att upprätthålla detta ämbetsverk, som ju egentligen är avsett att kunna leva på sina egna inkomster och som ju har sin egen förvaltning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 17—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Sedan *punkten 34*, angående torvingenjörer och torvassistenter m. m., nu föredragits, anförde:

*Ang.
torvingenjörer
och torvassi-
stenter m. m.*

Herr Somelius: Herr talman! Jag tillåter mig endast göra en liten förfrågan huruvida det möjligen finnes någon utredning rörande de arbeten, som utföras av torvingenjörerna eller bedrivs vid torvskolan i Markaryd. Det skulle nämligen vara ganska intressant att se, om det finnes någon berättelse om denna verksamhet. Det är ju möjligt, att en sådan berättelse utgives varje år, ehuru den icke av mig iakttagits, ty bland den mängd handlingar, som läggas i riksdagsmännens händer, är det icke alltid möjligt att finna vad man behöver, när man någon gång vill fästa uppmärksamheten vid en eller annan sak.

Jag framställer denna fråga därför, att det synes mig och alltid har synts mig, att det är synnerligen obetydliga resultat, vartill vår torvindustrin kommit, särskilt med avseende på den tekniska utvecklingen. Jag har den uppfattningen, att torvindustrin nu står på samma ståndpunkt, som den stod på för ungefär 20 år sedan, om jag undantager, att man numera i modernt anlagda torvfabriker framställer ett slam, ur vilket torven sedan pressas fram, i stället för att som dittills plägat ske skära densamma.

Jag har nu icke hört annat än gott om torvskolan i Markaryd, och det kan ju hända, att det är lämpligt och nödvändigt att fortfarande understödja denna skola, men jag kan dock icke neka till att jag i alla fall har känslan av, att de resultat, man uppnått, äro ofantligt ringa i förhållande till den kostnad, som dessa torvanstalter kräva av staten. Jag har ingen anmärkning att göra och ber, att herr statsrådet icke måtte upptaga min förfrågan i detta hänseende såsom någon anmärkning; jag vill endast ha givit uttryck för den uppfattningen att det dock, i förhållande till storleken av den verksamhet, som här bedrivs, uppnåtts ringa praktiska resultat.

Nu förstår jag mycket väl, att priserna på torv i allmänhet äro så enormt låga, att torvindustrin icke i nuvarande tider bär sig. Under kristiden var förhållandet det motsatta, alldenstund stenkolspriserna då i allmänhet voro så höga, att man knappast kunde köpa kol, men efteråt ha ju priserna på torv sjunkit till samma förtvivlade läge, som rådde före kriget, och det synes mig därför, att våra stora torvtillgångar knappast någonsin skola kunna komma till någon verklig nytta för vårt land.

Det är just detta, som givit mig anledning att göra denna lilla förfrågan till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet. Det vore nämligen intressant att få veta, om det finnes någon berättelse angående vad som utförts på torvtillverkningens område i vårt land.

För övrigt har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet Malm: Herr talman, mina herrar! Jag har ju samma känsla som herr Somelius, nämligen att man nu, när tiderna förändrats, måste noga se till, att

Ang.
torvingenjörer
och torvassisten-
ter m. m.
(Forts.)

den apparat man har för detta ändamål, utnyttjas på bästa sätt. Jag kan tyvärr icke lämna de uppgifter, som herr Sommelius begärt, och anledningen härtill är, att även jag ju är ganska främmande för dessa saker. Jag vill också erinra därom, att hela denna statsangelägenhet nyligen flyttats över från jordbruksdepartementet till kommerskollegium, och följaktligen står man även där ännu så länge litet trevande och främmande inför denna uppgift, ehuru väl man är beredd att ägna frågan den allra största uppmärksamhet. Jag vill också meddela, att jag talat vid vedertörande inom kommerskollegium om denna fråga och därvid framhållit nödvändigheten av att man söker reducera apparaten så mycket som möjligt, så att den icke blir större, än att den svarar mot det behov som numera föreligger.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag var alldeles oförberedd på att herr Sommelius skulle komma fram med detta spörsmål, där även jag kanske borde vara skyldig att lämna något svar, eftersom jag är medlem av 1916 års torvkommitté. Jag kan dock icke ge mig in på att för herr Sommelius räkning bedriva något upplysningsarbete, ty för det första framställde han så många frågor och för det andra var det svårt att veta vilket resultat han ville få fram med sina frågor, förrän i sista minuten, då han vände sig direkt till herr statsrådet. Var det kanske så, att herr Sommelius avsåg, att denna stat för tjänstemännen var för stor i förhållande till de arbetsuppgifter, som påvilade dessa tjänstemän? — Jaså, var det icke så? Nå, då är det ett nytt bevis för att herr Sommelius uttryckte sig otydligt. Jag vill emellertid säga att det är så, att torvingenjörerna uträtta ett mycket intresserat arbete för att främja torvindustrin, icke minst på den s. k. hemindustrins område, som, efter vad jag har mig bekant, ligger samtliga torvingenjörer och deras biträden synnerligen varmt om hjärtat.

Medan jag har ordet, skall jag be att få säga så pass mycket, att jag för min del är uppriktigt ledsen över det behandlingssätt, som från riksdagens sida kom till synes vid frågan om torvlånefonden här förleden, en dag, då jag icke var i tillfälle att närvara i kammaren.

Jag vill här slå fast, att förhållandena på bränslemarknaden icke äro så säkra, att man har rätt att så att säga sätta snaran om halsen på en industri, som man i många år omhuldat och ansett vara en verklig faktor att räkna med vid täckandet av vårt bränslebehov. Under kristiden skreks det på alla håll: Tag upp torv, tag upp torv, tag upp torv! Man visste *litet* om *hur* detta skulle ske på bästa sätt, och det kom fram de mest vansinniga förslag att mångdubbla vår torvproduktion, utan att man tänkte på de svårigheter, som en dylik produktion i vårt land har att kämpa med i jämförelse med t. ex. Danmark. Vi ha ju t. ex. jämförelsevis korta perioder, då vi kunna åstadkomma lufttorkad torv.

Herr Sommelius skall icke tro, att jag nu kommer att hålla någon föreläsning. Jag vill endast säga, att det var orätt av riksdagen att neka det anslag, som begärdes, och därigenom bidra till att strypa den industri, som man förut sökt uppmuntra; det var orätt

mot landet under nuvarande förhållanden på bränslemarknaden att gå restriktivt fram i detta avseende.

För övrigt har jag intet annat yrkande, än om bifall till utskottets förslag.

*Ang.
torvingenjörer
och torvassi-
stenter m. m.
(Forts.)*

Herr S o m m e l i u s: Jag anhåller att få framhålla, att jag icke velat göra mig skyldig till något angrepp mot torvindustrin eller mot den representant i denna kammare för den kommitté, som haft att utreda denna verksamhet. Men jag tycker i alla fall, att man i allmänhet har vunnit för små resultat.

Nu har jag fått den trevliga upplysningen från min ärade vän på Västmanlandsbanken, att man fortfarande arbetar i den förhoppningen att en kraftigare utveckling skall göra sig gällande inom denna industri. Jag har i likhet med många andra varit av den åsikten, att om det kunde göras någonting för vår torvindustri, så skulle det i avsevärd grad innebära en kapitalvinst för hela vårt land, och det gläder mig mycket, om herr Anderson i Råstock i detta avseende kan lämna sin medverkan till uppnående av en bättre framgång för denna industri, än vi hittills kunnat varsebliva. Jag tager också för avgjort, att detta med hans kraftiga insats i arbetet skall komma att lyckas. I den förhoppningen vill jag tillika framhålla, att jag icke velat uttala något klander mot de löner, som utbetalas till vederbörande tjänstemän.

Jag ber fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 35—43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkterna 45 och 46.

Vad utskottet hemställt bifölls

§ 7.

Vidare föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 10 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1921 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

Punkterna 11—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Härpå föredrogos vart för sig

första sammansatta stats- och andra lagutskottets

utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ändring i vissa delar av lagen den 2 december 1892 angående lindring i rustnings- och roteringsbesvärerna jämte två i ämnet väckta motioner; och

memorial, nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning; samt

bevillningsutskottets betänkannden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 15 och 26 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för tullfri disposition av tullpliktiga utställningsföremål, som införts till baltiska utställningen i Malmö år 1914; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lättnader i fråga om förtullning av för aktiebolaget svenska tobaksmonopolets räkning inkommande oarbetad tobak och tobaksmjöl.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande, memorial och betänkannden hemställt.

§ 9.

*Ang. den s. k.
nöjesskatten.*

Bevillningsutskottets betänkande, nr 34, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om sådan förändring i förordningen om den s. k. nöjesskatten, att densamma till viss del bliver statsskatt, föredrogs nu; och yttrade därvid

Herr Erlansson: Herr talman! Bevillningsutskottet, till vilket min motion omsider blivit remitterad, har icke ansett sig kunna taga någon hänsyn till densamma. För sin ståndpunkt har utskottet försökt anföra vissa skäl. Sålunda anför utskottet, att det icke har vunnits tillräcklig erfarenhet för åvägbringande av några ändringar i bestämmelserna angående nöjesskatten. Men av ett efterföljande betänkande finna vi ju, att några av utskottets ledamöter ha reserverat sig just med anledning av att de redan anse sig ha vunnit en del erfarenhet, som visat, att vissa nöjesinrättningar gjort stora förluster på grund av den nöjesskatt, som nu utgår. Även utskottet har ju uttalat, att erfarenheten redan visat, att den övervägande delen av inkomsterna av den ifrågavarande skatten inflyter till städerna. Men detta har väl utskottet icke velat räkna såsom någon egentlig erfarenhet, ty utskottet säger, att det redan på förhand kunde förutsättas, att så skulle ske. Emellertid fortsätter utskottet och säger, att det skulle icke vara riktigt att nu taga dessa inkomster från de kommuner, som ha dem. Utskottet anser, att det är en beaktansvärd synpunkt, »att de inkomster, som icke blott städer utan även åtskilliga landskommuner hava av nöjesskatten, äro för dem, särskilt under rådande kommunalekonomiska svårigheter, av stor betydelse». I sådant hänseende hänvisar utskottet till en tabell, som såsom bilaga 2 är fogad vid betänkandet och vilken tabell visar, vartill nöjesskatten användes. Men för min del tycker jag, att den tabellen eller bilagan säger mycket litet, ty om de allra flesta platser, varifrån uppgifter föreligga, heter det, att nöjesskatten ingår i stadens kassa. Det är ju helt naturligt, att där denna inkomst finnes, så måste man taga vara på den och föra in den i kassan. Om man skall lägga den synpunkten på saken, att man icke bör göra någon ändring, därför att nöjesskatten är av stor betydelse för kommunerna, så kan det väl för övrigt aldrig bli fråga om att göra någon ändring. Ty under sådana förhållanden komma naturligtvis kommunerna, som ha denna inkomst, att styvt hålla på att den skall förbehållas dem, därför att den har stor betydelse för dem. Vidare säges det, att det inte skulle vara rättvist att beröva kommunerna »denna, den enda av de skattdragandes inkomster oberoende skattekälla, som kommunerna äga att för fyllande av sina behov anlita». Då ingen reservant finnes gentemot denna motivering, får man kanske taga den såsom ett varsel om att man från vänsterhåll börjar få en annan uppfattning än hittills rörande beskattningen, och däråt är väl ingenting annat att göra än att endast konstatera detta ståndpunktstagande. Det var annars ett mycket starkt skäl, som framlades, när denna fråga första gången behandlades i konstitutionsutskottet och sedan i kamrarna, att man skulle inte låta nöjesskatten utgå såsom statsskatt, därför att kostnaderna för staten att uppbära denna skatt skulle bli så stora, att det inte skulle bli mycket över. Men jag har, tror jag, i min motion anvisat en framkomlig väg för staten att få ganska stora inkomster utan att behöva vidkännas några omkostnader därför. nämligen att kommunerna skulle få en viss del av skatten för sitt

Ang. den s. k.
nöjesskatten.
(Forts.)

Ang. den s. k. nöjesskatten. (Forts.) besvär med att verkställa uppbörden. Vi finna ju också, att nöjesskatten uppgår till ganska ansenliga belopp. Vi ha ju uppgiften, att den i rikets städer förra året uppgick till över 6 ½ miljoner kronor. Det kunde alltså bli ett ganska gott tillskott i statskassan.

Man finner ju, att det största motståndet mot att förvandla nöjesskatten till en statsskatt utgår från städerna. Man säger från det hållet, att det skulle vara orättvist att vi som själva få betala dessa skatter skulle dela med oss därav åt landsbygden. Men då besinnar man ju icke, att det är många landskommuner omkring städerna, som giva sin tribut till denna skatt, men vilka icke ha någon inkomst alls därav. Och för dessa kommuner kunde ju en sådan skatteinkomst ha lika stor betydelse som för dem, som nu åtnjuta fördelen av densamma.

Jag skulle vilja erinra om, hurusom under lördagens debatt här i kammaren om folkskolebarnens ferie- och studieresor det talades ganska varma ord om den nytta och välsignelse det hade med sig att riksdagen beviljade ett ökat anslag för att stadsbarnen skulle kunna få tillfälle att komma ut på landsbygden och där få så att säga ett andra hem. Det sades, att det var riktigt gripande att se, hur barnen på detta sätt kunde få åtnjuta förmåner och välsignelse. Och i det yttrandet, av herr Värner Rydén, instämde en hel del stadsbor. Men vid tanken härpå får man väl besinna, att om det icke vore hem på landet, bondhem, som det sades, som öppnade sina dörrar för dessa stadsbarn och mottogo dem och underhöll dem under sommarmånaderna, så vore det icke till något gagn att bevilja anslag för anordnande av dessa resor för barnen ut på landet. Landsbygden gör väl alltså ganska stora tjänster på detta område åt städerna och deras barn. Det kan inte vara ur vägen att erinra om detta, när man märker det stora motstånd, som finns på stadshäll. då det gäller att dela med sig något av denna nöjesskatt åt landet i dess helhet.

Såsom saken nu ligger, har jag icke anledning att göra något yrkande utan vill blott instämma i den tanke, som utskottet också ordar något om, att den utredning, som är påtänkt, angående den kommunala beskattningen måtte taga också denna fråga under överbäggande och behandla den på ett sådant sätt, att nöjesskatten kan bliva till största nytta för landet i dess helhet.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Ang. ändringar i förordningen om nöjesskatt. Härefter förekom till behandling bevillningsutskottets betänkan- de, nr 35, i anledning av väckt motion om ändringar i förordningen om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjестillställningar.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 99, hade herr *Gustafson* i Stockholm hemställt, att

riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen om nöjesskatt, att föreningar och folkparksföretag, som arbetade för att åstadkomma god och fostrande förströelse för billig avgift, befriades från erläggande av skatt, samt att skatten i övriga fall skulle utgå med 10 procent å biljettprisen.

*Ang.
ändringar i
förordningen
om nöjesskatt.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid betänkandet var emellertid fogad reservation av herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Gustaf Nilsson*, *Örne*, *Johansson* i Kullerstå, *Björnsson*, *Sköld* och *Uddenberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av ovanberörda motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville ej mindre föranstalta om undersökning rörande de verkningar, vilka nöjesbeskattningen i olika orter utövade i avseende å strävanden att bereda en större allmänhet tillgång till prisbillig och god förströelse, än även, om berörda undersökning därtill gäve anledning, låta verkställa utredning om sättet för avhjälpande av förefunna missförhållanden samt framlägga det förslag, som kunde av utredningen framgå.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Eriksson* i Grängesberg: Herr talman! Som kammaren finner, har jag och några andra av utskottets ledamöter ansett, att skäl förefinnas för verkställande av en undersökning om denna skatts verkningar särskilt beträffande folkparkerna. Enligt en undersökning, som verkstälts av folkparkernas centralstyrelse och tillhandahållits utskottet, verkar skatten — såsom nog också är allmänt känt — ganska ojämnt. En del folkparker, kanske de flesta eller åtminstone en väsentlig del av dem, ha ingen nöjesskatt alls. Andra återigen ha nöjesskatt endast på teaterföreställningar eller dans-tillställningar och åter andra endast på inträdesbiljetterna. För vissa slutligen utgår nöjesskatt å såväl inträdesbiljetterna som å avgifterna för teaterföreställningar, dans-tillställningar och annat, som kan förekomma. Skatten varierar dessutom med olika belopp, olika procenttal i olika kommuner. Det är sålunda ytterst olikartade bestämmelser. Nu ligger detta, kan man säga, i sakens natur, då skatten är fakultativ, så att kommunen kan besluta att den skall utgå eller att den icke skall utgå och även kan bestämma, att den skall utgå på olika sätt. Men om det är så, att dessa folkparker i regel tillkommit för att bereda god förströelse för bygdens befolkning, så förstår man, att en sådan nöjesskatt kan verka synnerligen hämmande på folkparkernas utveckling i verkligt god riktning. Det har också visat sig, att en del av dessa folkparker gå med förlust — man kan säga med nästan samma belopp, vartill skatten uppgår. Jag tänker t. ex. på en folkpark, en av de största i Värmland, som förlidet år betalte 5.000 kronor i nöjesskatt och vars förlust också uppgick till 5,000 kronor. Och i fråga om andra folkparker är det på samma sätt. Nu kommer

Ang.
ändringar i
förordningen
om nöjesskatt.
(Forts.)

därtill även en del andra omständigheter, som äro rätt betecknande. För några folkparker har man icke kunnat anskaffa plats inom stadens eller kommunens eget område, därför att icke tillräckligt markutrymme stått till buds, och man har för den skull köpt plats utanför kommunen. Den befolkning, för vars skull folkparken tillkommit och som besöker densamma, tillhör *en* kommun, men folkparken är förlagd inom *en annan* kommun, och det är denna senare kommun, som bestämmer över nöjesskatten. Denna kommun klämmer då ofta till med en skatt, som inte drabbar dess invånare utan en annan kommuns, vilket gör, att skatten blir mycket betungande. Man anser sig icke behöva ta någon som helst hänsyn eller göra några eftergifter i något avseende. Jag är av den uppfattningen, och många med mig, att dessa folkparker, om de äro rätt ledda, äro ett utomordentligt gott medel i verksamheten till att motarbeta dåliga nöjen och att få en samlingsplats för ortens, för stadens eller för bygdens befolkning. Jag medger naturligtvis, att de kunna vara dåligt ledda och att det kan förekomma tillställningar, som kunna vara klandervärda. Ingenting är fullkomligt här i världen. Men syftet är i alla fall det, att folkparkerna skola vara samlingspunkter, där ortens befolkning skall kunna få god förströelse. Det har därför synts mig och mina medreservanter, att det borde ske en undersökning, om det inte på något sätt skulle kunna åstadkommas mera likartade bestämmelser än de nuvarande på detta område, d. v. s. om det inte borde vidtagas ytterligare begränsningar i kommunernas beslutanderätt, än lagen nu innehåller. Jag medger villigt, att det inte bara är på detta område det tarvas en revision. Jag medger villigt, att det kan vara andra tillställningar och sammankomster med lika mycket eller mer bildningsvärde än de som i allmänhet förekomma i folkparkerna, vilka också drabbas av denna nöjesskatt. Men då denna motion nu föreligger, har det synts mig, att den ej borde avstyrkas. Det har också synts mig, att vid en sådan undersökning även kan tagas hänsyn till dessa andra föreställningar av allmänbildande art.

Nu vet jag, att första kammaren redan avslagit reservationen. Det är sålunda inte någon möjlighet att få ett riksdagsbeslut i den riktningen. Men det önskemål, som motionären fört fram, är i alla fall av den art, att det finns anledning att få en opinionsyttring till stånd, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig med flera avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Jag skall fatta mig helt kort, då jag antar, att herr talmannen delar min uppfattning, att det yrkande herr Bernhard Eriksson framställde ligger utanför motionens ram och således icke kan föranleda, att kammaren vid årets riksdag kan biträda reservanternas uppfattning i den föreliggande frågan, om även en majoritet inom kammaren till äventyrs skulle finnas för reservationen.

Reservanterna yrka nämligen en skrivelse med anhållan om utredning av frågor, som den ärade motionären i sin motion icke fram-

fört. Jag tillåter mig konstatera, att ingen av utskottets ledamöter har ansett sig kunna tillstyrka motionärens hemställan, då utskottets ledamöter ej kunna gilla de synpunkter, som i motionen framhållits.

Motionären börjar sin framställning med följande påstående: »Sällan har väl ett riksdagsbeslut emottagits med så blandade känslor överallt i Sveriges bygder som det om kommunernas rätt att pålägga nöjesskatt.» Ja, skulle alla skatter, som riksdagen pålägger svenska folket, mottagas med så »knusende ro», som dansken säger, som det mottagit underrättelsen, att denna skatt på sin tid beslöts, så vore det uteslutande glädjande. Motionären har också en fullständigt motsatt uppfattning om denna skatt än den riksdagen hade, då denna skatt beslöts, ty motionären reagerar skarpt mot att den ena kommunen bestämmer denna skatts utgående på ett helt annat sätt än en annan kommun. Men det är just detta, riksdagen önskat, genom att göra denna skatt så smidig, att varje kommun, som önskar införa nöjesskatt, kan inom vissa gränser själv bestämma, dels hur hög nöjesskatten skall vara, dels ock vilka nöjestillställningar, som skola drabbas av skatten. Att därför denna skatt såsom motionären framhållit, verkar olika i olika samhällen, är alldeles riktigt, och det ville också riksdagen ej förhindra. Utskottsmajoritetens medlemmar ha emellertid ställt sig oförstående till kravet att nöjestillställningar i folkparker skola undantagas ifrån den skattelagstiftning, som drabbar samma nöjestillställningar i samma kommun, då de äga rum anordnades än i folkparkerna. Nog har den publik, som besöker våra folkparker och som åser och tager del i de nöjestillställningar, som där äro anordnade, råd att betala den jämförelsevis blygsamma skatt likaväl som de samhällsklasser, som besöka liknande nöjestillställningar i andra lokaler än i folkparker.

Nu hava, som sagt, de ärade reservanterna icke yrkat bifall till motionen eller till en skrivelse med anhållan om utredning, huruvida dessa folkparker borde befrias från nöjesskatten, utan reservanterna föreslå en utredning rörande verkningarna av nöjesbeskattningen.

Jag ger herr Erlansson rätt, när han i sitt anförande vid behandlingen av det nyss föredragna utskottsbetänkandet påpekade, att det är egendomligt, att de av bevillningsutskottets ledamöter, som i detta betänkande reserverat sig mot utskottets hemställan och föreslagit en skrivelse med begäran om utredning om verkningarna av nöjesbeskattningen, i det föregående utskottsbetänkandet kunnat vara med om att skriva under en motivering, i vilken de tagit avstånd från en utredning rörande verkningarna av denna skatt, innan tillräcklig erfarenhet vunnits. Och erfarenhet har lika litet vunnits rörande den fråga, som herr Erlansson motionerat om, som rörande de förhållanden herr Gustafson i Stockholm i sin motion nr 99 berört. Reservanterna medge också själva, att man icke inom utskottet har kunnat konstatera riktigheten av de uppgifter, som förekomma i motionen, likasom även de ärade reservanterna längre fram i sin motivering framhålla, att de icke anse någon ändring böra ske förrän

Ang.
ändringar i
förordningen
om nöjesskatt.
(Forts.)

uppenbara missförhållanden hava kunnat påpekas. När man har denna uppfattning och icke har kunnat konstatera ens riktigheten av de upplysningar som lämnats i tidningen »Folkparken», så torde icke tillräckliga skäl förefinnas att nu godkänna vare sig motionen i fråga eller ett yrkande om förslag till riksdagsskrivelse. Därtill kommer som herr Eriksson i Grängesberg nyss meddelade kammaren, att första kammaren utan votering har bifallit utskottets hemställan, varigenom ett eventuellt beslut i annan riktning i denna kammare icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd.

Detta föranleder mig att begränsa mitt anförande till dessa få ord, som jag nu yttrat, och anhåller jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Med hänsyn till det läge, vari motionen kommit, skall jag för min del inte förlänga debatten med många minuter. Jag vill dock göra ett par påpekanden. Jag har den uppfattningen, att denna lag är av den art, att det varit bättre, om den aldrig kommit till stånd. Ty den har onekligen ute i kommunerna litet varstades ställt till en massa onödigt trassel, besvär och bråk av olika slag. Vi sågo ju, hurusom, då vi här i Stockholm skulle besluta om tillämpning av riksdagens beslut, vi genast från början kommo i tvist om hur beslutet skulle tillämpas; och genast kommo från olika håll krav på befrielse från skatten för än det ena och än det andra företaget. Denna skatt är orättvist och oklokt avvägd. Det kommer man ej ifrån. Ty inte är det mening i att anvisa åt kommunerna en sådan beskattningsrätt, som det här är fråga om. Vi kunna nu hålla oss till en folkpark. Det lägges då först skatt på entréen, sedan skatt på teaterföreställning — ett bildningsändamål, om jag så får säga — och så skall också betalas skatt, när man kommer till ett annat nöje, liksom även vid danstillställning; det skall vara skatt hela vägen på detta lilla folkparksområde. Så verkar nöjesskatten på detta gebit, som det här närmast är fråga om. Och inte är det väl någon mening i nöjesskatt för sådana institutioner som Skansen, som är en kulturell anläggning av allra första rang. Nøjesskatten skär kategoriskt på det viset över olika arter av folknöjen, och det är det som gör, att den drabbar så orättvist. Här få våra små folkparker sträva och slita, och de, som hållit på med startandet av dem, mestadels arbetsfolk, som offrat kvällar och nätter för att skapa ur dessa bergknallar och skogstackar acceptabla små nöjesområden, få erfara, när det så småningom börjar gå något så när ordentligt och bliva snyggt och fint, hurusom nöjesskatten kommer och tar det eventuella nettot på verksamheten. Jag vill fråga herr Röing, om han gläder sig åt en sådan utveckling och sådan tillämpning av denna skatt, som på vissa håll försvaras med så stor energi.

Jag kan icke för ögonblicket se, att man kan nå mera med motionen än att väcka en liten opinionsyttring. Detta har ju för övrigt redan skett. Jag är givetvis glad över att utskottet så pass välvilligt behandlat saken, och att så många reservanter ytterligare un-

derstrukit nödvändigheten av, att det göres någonting på detta område. Det är nu en gång så, att riksdagen har en viss gammal och dålig vana, höll jag på att säga, att lätt och hastigt slå igenom en del lagbestämmelser, som gälla dessa områden, nöjesliv och dylikt. Men det är mycket, mycket svårt och besvärligt att sedan få något korrigerat, även om man på många håll anser, att uppenbara misstag i en hastig vändning gjorts.

Jag har i alla fall velat göra dessa små påpekanden och hoppas, att de sakkunniga, som en gång skola tillsättas för att vidtaga den blivande undersökningen i vad gäller kommunerna och denna skatt, skola komma till insikt om och föreslå att den bör mildras. För resten är det redan nu tal om i vissa kommuner att upphäva skatten, ty det ligger ju i kommunernas skön att, utan riksdagens hörande draga in skatten. Det kan hända, att opinionsvinden kommer att blåsa i den riktningen.

Som saken nu ligger, tjänar det ingenting till att göra något särskilt yrkande, utan jag får tacka för den välvilliga behandling motionen i stort sett fått, och hoppas på att saken, som det heter, dock skall falla framåt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallden.

§ 11.

Vidare förelåg till avgörande bankoutskottets utlåtande, nr 42, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande de anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16, angående pension åt änkan Emilia Maria Hammar, född Jakobsson.

*Ang. pension
åt ritaren
F. Hammars
änka.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 47, hade herr *Leander* hemställt att riksdagen ville medgiva, att avlidne ritaren vid ingenjördepartementets i Karlskrona ritkontor Fritz Hammars änka *Emilia Maria Hammar, född Jakobsson*, finge, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, från och med den 1 januari 1921 å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 400 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Borggren*.

Ang. pension
 åt ritaren
 F. Hammars
 änka.
 (Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Borggren: Herr talman! Jag har vid denna punkt avgivit en blank reservation och ber att få säga några ord till motivering för densamma.

Herr Leander har väckt en motion, i vilken han hemställt, »det riksdagen ville medgiva, att avlidne ritaren vid ingenjorsdepartementets i Karlskrona ritkontor Fritz Hammars änka, Emilia Maria Hammar, född Jakobsson, må, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från och med den 1 januari 1921 å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 400 kronor.» Och de olika myndigheterna ha yttrat sig över densamma. Direktionen över flottans pensionskassa har anført, att denne person icke varit delägare i den änkepensionskassa, som finnes, och att de efterlevande icke därifrån kunnat erhålla något gratial, och därför har icke direktionen kunnat vara med om att tillstyrka något understödsbelopp. Men det är icke längre sedan än 1919, som riksdagen beslöt tillerkänna åt änkan efter en daglönare vid marinen ett understöd på 300 kronor om året. I det fallet har således riksdagen på ett tidigare stadium beslutat att giva änkor efter sådana personer understöd.

Nu brukar man alltid, då det gäller att bevilja dessa pensionsbelopp, stödja sig på vad statskontoret uttalat. Som man finner på sidan 16 i utskottsbetänkandet, har statskontoret uttalat sig för att det skulle vara berättigat, om något understöd bereddes åt änkan på så sätt, att hon fick ett årligt understöd av 150 kronor till uppfostringsbidrag åt makarnas minderårige son. Statskontoret har således ansett det berättigat, att något understöd bereddes änkan. Då det nu är alldeles omöjligt att här yrka bifall till vad statskontoret egentligen uttalat, på den grund att motionen icke är så avfattad, att något bidrag kan utgå till denna änkas minderårige son, så har jag det oaktat icke kunnat uraktlåta att åtminstone framställa ett yrkande, att ett understöd beredes änkan i stället, vilket understöd då kunde bli till uppfostringsbidrag för sonen.

Jag tillåter mig därför, herr talman, hemställa, att riksdagen ville medgiva, att avlidne ritaren vid ingenjorsdepartementets i Karlskrona ritkontor Fritz Hammars änka, Emilia Maria Hammar, född Jakobsson, må, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, från och med den 1 januari 1921 å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 200 kronor.

Jag yrkar bifall till detta förslag.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag hade egentligen väntat, att den ärade motionären, herr Leander, skulle begärt ordet först och yrkat bifall till sin motion. Som kammaren vet, har herr Leander vartenda år, så länge han varit riksdagsman, plockat fram några änkor från Karlskrona, och väckt motion om pension åt dem. Jag kan för min del icke finna annat än att det är synnerligen vackert och behjärtansvärt. Och tack vare att herr Leander varje gång, då en sådan motion förelegat här i kammaren, vädjat till kammarens hjärta, har kammaren vanligen pläget följa honom. Men det med-

*Ang. pension
åt rituren
F. Hammars
änka.
(Forts.)*

för enligt mitt förmenande i alla fall, att vissa orättvisor begås. Om herrarna för en gångs skull ville läsa vad som står nederst på sidan 15, så skulle herrarna finna att, om vi i dag bevilja vad herr Leander föreslagit, så innebär det, att dessa änkor skulle få högre pension än änkorna efter de män, som under hela sitt liv inbetalt pensionsavgifter till pensionsanstalterna. Alltså, det förhållandet att deras män icke varit med och i likhet med alla andra statstjänare själva bidragit till sin änkepensionering — ty det är icke staten utan vederbörande tjänstemän själva, som bestrida utgifterna för änkepensioneringen — skulle medföra, att dessa skulle komma i en bättre ställning. Nu vill jag icke påstå, att de skulle komma i en särskilt gynnad ställning, om motionen bifalles, men vad jag reagerar emot är, att här den ene motionären efter den andre plockar fram den ena änkan efter den andra och vill, att vi skola bevilja dem pension. Jag vill, att änkepensioneringen för flottans och marinens daglönare skall ordnas, men riksdagen bör ordna det i ett sammanhang. Riksdagen har också för något år sedan skrivit till Kungl. Maj:t om den saken, och jag förmodar det ligger under utarbetande hos Kungl. Maj:t. Och då skall man på en gång ordna det för alla och skipa rättvisa. Ty det blir verkligen icke någon rättvisa i detta förfarande därför att herr Leander är riksdagsman från Karlskrona och således känner en och annan änka där, deras sak särskilt blir dragen inför riksdagen. Riksdagen måste enligt mitt förmenande se på linjerna i stort och ordna det för alla kategorier på en gång. Om nu riksdagen bifaller detta — och riksdagen har redan 1919 fattat ett liknande beslut — då kan jag icke förstå annat, än att vi få i bankoutskottet sluta med att hålla på några principer, utan då få vi lov att yrka bifall till vad varje motionär kan komma att framställa förslag om. Härom kvällen beslöt denna kammare att tillstyrka en motion, som var väckt av herr Wikström, däri motionären icke kunde styrka, att vederbörande varit anställd i statens tjänst. Då jag personligen talade med de personer i kammaren, som förordat denna motion, så svarade de: nej, men du kan inte bevisa, att han icke varit anställd i statens tjänst. Så långt har det nu sålunda gått, att det är bankoutskottet, som skall bevisa, att en person varit i statens tjänst, då det motioneras om pension åt hans änka. Herrarna förstå, att så går det icke i längden att handla, utan det gäller att få fram några bärande riktlinjer. Och jag hoppas verkligen, att daglönarnas änkepensioner bli ordnade snarast möjligt. Jag vill erinra om, att riksdagen fattat beslut om pensionering för distriktsveterinärer, barnmorskor och andra kategorier. Och då denna fråga nu ligger under utredning, så få vi väl vänta tills denna allmänna utredning är färdig och se till, vilka belopp, som komma fram där, så att man icke godtyckligt bestämmer ett belopp här och ett där. Riksdagen beslöt, som herr Borggren erinrat om, härom året att lämna ett understöd av 300 kronor i ett liknande fall. Nu yrkar herr Borggren på 200 kronor. Varför denna olikhet? Det bör väl, som jag sade finnas några allmänna riktlinjer, som böra vara för riksdagen normgivande.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. pension
 åt ritaren
 F. Hammars
 änka.
 (Forts.)

Herr Leander: Herr talman! Jag ber att få rätta ett miss- tag av herr Kristensson, i det jag vill erinra honom om, att jag varit med om att bevilja understöd åt änkor icke bara från Karls- krona, utan jag vill minnas, att jag även varit med om att bevilja pensioner åt änkor från Göteborg.

Emellertid har, såsom framgår av betänkandet, direktionen över flottans pensionskassa blivit hörd över denna motion. Att denna myndighet liksom å ämbetets vägnar alltid avstyrker sådana under- stöd, som det här är fråga om, är allmänt känt. Men på samma gång de nu avstyrkt understöd för dessa båda änkor, har jag från samma håll privat blivit underrättad om, att här förelåg ganska star- ka skäl för bifall till motionerna. Under de 20 år, som Hammar var anställd som ritare i Karlskrona, sökte han gång på gång vinna delägarskap i flottans pensionskassa. Hade han fått denna önskan uppfylld, då hade han erlagt sina avgifter till kassan, och änkan och hans efterlevande gosse hade haft sin lagstadgade pension. Men det var icke möjligt för honom. Man ställde det i utsikt den ena gången efter den andra, men det blev icke av så länge han levde. Det måste väl ändå vara ganska hårt, att de efterlevande skola få sitta emellan, sedan hufvudern gjort allt vad i hans förmåga stått för att ordna det för sina närmaste, oaktat detta icke lyckats på grund av de, jag kan säga oförnuftiga bestämmelser, som finnas, och på grund av byråkratism.

Vad bankoutskottet beträffar, så hyser jag mycket stor respekt för den principfasthet, bankoutskottet lägger i dagen. Jag bara för- vänar mig över principernas mångfald eller deras växling. Nu har utskottets ärade ordförande åberopat, vad som skedde härom kvällen. Ja, då stödde sig herr Kristensson på statskontoret och sade, om jag icke minns fel, att utskottet brukar följa statskontoret, emedan statskontoret är sakkunnigt på detta område. Men nu har utskottet i detta fall kastat den principen och följer i stället den principen att icke bry sig om statskontoret utan sätter sig över dess auktoritet. Statskontoret har, som man ser i betänkandet, förordat något under- stöd till makarnas minderårige gosse. Det går nu icke att yrka bifall här till denna statskontorets framställning, emedan det faller utom motionens ram. Men det är ju klart, att om modern får ett under- stöd, kommer det sedan att användas för gossens bästa. På grund därav vågar jag ännu en gång vädja till denna kammars varma hjärta och hemställa, att den måtte bifalla det av herr Borggren framställda yrkandet, till vilket jag nu ber att få hemställa om bifall.

Herr Kristensson: Jag ber att få protestera mot herr Le- anders påstående, att det skulle ligga någon motsättning mellan mitt yttrande i dag och det yttrande jag hade här om dagen, när jag sade, att bankoutskottet brukat remittera dessa tvistiga motioner till stats- kontoret, som egentligen var den enda myndighet, som kunde hålla reda på denna fullständiga oreda, som blivit en följd av just detta, att riksdagen under senare år oupphörligt och oupphörligt frångått de principer, som varit gällande. Nu säger herr Leander, att stats-

kontoret här gjort framställning om ett understöd. Men statskontoret säger också, att det tillfullo instämmer i vad direktionen över flottans pensionskassa sagt. Då emellertid riksdagen är efter år beslutat frångå principerna och beviljat pensioner än hit och än dit, så har statskontoret på senare tider kommit in på den bogen, att det i första delen av sitt yttrande håller på principerna och i andra delen av sitt yttrande säger, att dem följer i alla fall icke riksdagen, och därför kan man i det och det fallet tillgripa den och den utvägen.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Borggren under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 17, angående årligt understöd åt änkan Emma Kristina Gråberg.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 48, hade herr *Leander* föreslagit, att riksdagen ville medgiva, att avlidne underofficerskorpralen vid flottans station i Karlskrona Viktor Gråbergs änka, *Emma Kristina Gråberg, född Björkman*, finge, så länge hon förbleve i sitt änkestånd, från och med den 1 januari 1921 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade herr *Borggren* reserverat sig.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Leander*: Herr talman! Jag tillåter mig framhålla, att någon fruktan för konsekvenserna av ett bifall till denna motion icke på minsta sätt bör förefinnas här, ty jag tror icke man skall kunna söka reda på ett enda fall, som är likvärdigt med detta. Den gamle underofficerskorpralen Gråberg ingick i flottans tjänst som skeppsgosse vid 13 års ålder. När han sedan blev karlskriven, blev det av myndigheterna bestämt — utan hans eget hörande, kan jag tänka — att han skulle bli sjukvårdare. Då var det alldeles omöjligt för honom att komma högre på rangskalan än till underofficerskorpral. Ty det fanns på den tiden den bestämmelsen, att en sjukvårdare icke kunde få bli underofficer. Hade han fått bli underofficer, hade han också fått delägarskap i flottans pensionskassa, och i så fall hade hans änka nu på sin ålderdom och i sin sjukdom haft sitt gratial. Men det var som sagt omöjligt för honom. Bestämmelserna lade hinder i vägen där. Nu är äntligen detta förbud för sjukvårdare att bli underofficer upphävt, men det skedde först någon

*Ang. pension
åt ritaren
F. Hammars
änka.
(Forts.)*

*Ang.
understöd åt
underofficers-
korpralen
V. Gråbergs
änka.*

*Ang.
understöd åt
underofficers-
korpralen
V. Gråbergs
änka.
(Forts.)*

månad efter det Gråberg gick ur tiden. Skall nu ändå hans gamla sjukliga änka nödgas anlita fattigvården just därför att det fanns sådana bestämmelser den tid hennes man levde? Här kommer jag icke att giva mig, utan jag kommer att begära votering, så att jag åtminstone har mitt samvete fredat för att jag gjort vad jag kunnat, på det att änkan Gråberg, som nu är 70 år och befinner sig i prekära och svåra förhållanden, måtte få den lilla hjälp, jag här hemställt om. Statskontoret har ju också här förordat ett understöd av 200 kronor, och jag skall nöja mig därmed. Jag hemställer alltså, att min motion bifalles med den ändring, att siffran 300 utbytes mot 200. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta förslag.

Herr Borggren: Herr talman! Vid denna punkt har jag avgivit en blank reservation, då jag icke kunnat följa utskottet i dess avstyrkande av herr Leanders motion. Under den tid, jag suttit i bankoutskottet, har jag funnit, att pension beviljats åt änkor många gånger i riksdagen, vilka icke varit mer berättigade därtill än vad denna änka Gråberg kan anses vara. Och det till betydligt högre belopp än som här föreslagits. Nu har statskontoret sagt i sitt utlåtande, att dels på grund av den höga åldern och på grund av att änkan är medellös och dels på grund av att hon är sjuk och icke genom eget arbete kan försörja sig, och även på grund av mannens synnerligen långa statstjänst, så anser statskontoret det berättigat, att denna änka erhåller ett understöd av 200 kronor. Och på dessa 200 kronor får hon ju också dyrtidstillägg. Jag kan icke finna annat, än att denna änka är lika berättigad till understöd som åtskilliga andra änkor, vilka riksdagen beviljat understöd och det till, som jag yttrade, betydligt större belopp.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till det av herr Leander framställda yrkandet.

Herr Kristensson: Herr talman! Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att vad jag sade i principiellt avseende beträffande den förra motionen gäller precis i lika grad beträffande denna. Direktionen över flottans pensionskassa har också behandlat ifrågavarande änkor i samma betänkande och sagt precis detsamma om båda. Om andra kammaren i dag skall följa några principer, kan den alltså icke handla annorlunda i detta fall än i det förra fallet.

Nu skulle jag vilja giva den ärade motionären ett råd, om han ville taga det ad notam, och det är att komma nästa år till riksdagen med en motion om att alla dessa änkors pensionsförhållanden bliva ordnade. Det skall jag taga under allvarligt övervägande, och, om jag sitter kvar i riksdagen och utskottet då, hoppas jag kunna bifalla det. Men att plocka fram ett fall här och ett fall där, det är det som verkar orättvist i längden. Nu anslog herr Leander än en gång på känslorna här. Men vi få väl ändå lov att skilja på de kategorier, som hava ordnade änkepensionsförhållanden, och de andra, som icke hava det. För de senare har riksdagen sörjt på annat sätt genom

den allmänna folkpensioneringen. Jag vill hoppas, att kammaren, då det där gäller att höja beloppen, verkligen måtte behjerta de synpunkter, herr Leander framställt. Då blir det rättvist, ty det drabbbar lika över hela landet. Men att godtyckligt bestämma i kammaren efter tillfälliga stämningar har jag flera gånger reagerat emot. Det är icke rättvist, och det tillkommer icke riksdagen att besluta i känslöstämningar, ty den måste följa vissa allmänna linjer.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Leander: Herr talman! Jag ber att få erinra bankoutskottets ärade ordförande om, att jag 1918 motionerade just om det han nu uppmanar mig att göra, nämligen om utredning rörande pensionering av daglönarens änkor, men då var herr Kristensson med om att avstyrka denna motion. Det är ju bra, att han härutinnan har bättrat sig, så att han nu kommer att tillstyrka en sådan motion.

Sedan ber jag få framhålla, att detta är ett alldeles exceptionellt fall, ty numera kan en sjukvårdare bli underofficer, och därmed har också hans änka möjlighet att få det gratial, som stadgenligt tillkommer underofficersänkor. Men Gråberg kunde icke bli det i livstiden, och jag tror icke det finns en enda person mer vid flottan, som befinner sig i samma belägenhet. Det kan därför icke bli några farliga konsekvenser här, utan om änkan Gråberg får dessa 200 kronor i understöd, behöver man icke befara, att man skall kunna åberopa detta fall för att komma med framställning om pension framdeles. Jag ber alltså att på det varmaste få vädja till kammaren att bifalla mitt yrkande om 200 kronors understöd åt änkan Gråberg.

Herr Borggren: Det förefaller mig märkvärdigt, att man här säger, att man icke kan bevilja pension åt denna änka, på grund av att det icke finnes några principer att gå efter, och att riksdagen icke bör göra någonting, som den icke gjort vid föregående tillfällen. Jag vill då erinra om, att bankoutskottet inkom till riksdagen med ett utlåtande rörande pension åt änkan efter flygaren Thulin i Landskrona. Motionen var enhälligt avstyrkt av bankoutskottet, men trots detta biföll andra kammaren densamma. Det utlåtande, som statskontoret då hade avgivit, vill jag erinra mig var lagt precis på samma sätt som dess yttrande här. Änkan var medellös och verkligen i behov av något litet understöd. Nu undrar jag, om man jämför dessa tvenne änkor — och den andra fick dock betydligt högre belopp än som här begäres — om icke den person, det nu gäller, gjort lika mycket i statens tjänst som flygaren Thulin.

Jag anser, att man icke bör avslå den här gjorda begäran.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Rydén: Herr talman! Jag kan icke underlåta att uttala en uppfattning, som mer än en torde hysa här i kammaren beträffande alla dessa små pensionsärenden, som komma från bankoutskottet och som ofta härflyta ur enskilda motioner — det är många, som nästan sporta i att väcka sådana motioner som dessa — och det är

Ang.
understöd åt
underofficers-
korpraten
V. Gråbergs
änka.
(Forts.)

Ang.
understödd åt
underofficers-
korpralen
V. Gråbergs
änka.
(Forts.)

den, att vi nu förlorat all översikt över de principer, man bör följa vid behandlingen av dessa ärenden. Förr i världen höll riksdagen på vissa ledande principer vid bedömandet av alla dessa frågor. Nu kommer här in ett betänkande då och ett betänkande då, som rör några sådana här små pensionsfrågor, som äro i viss mån likartade med andra, under det att de äro skiljaktiga från varandra i andra avseenden. Genom att det kommer in motioner så här strövis med olika yrkanden och dessa få varma talesmän här, så går det än si och än så, och följaktligen ha vi kommit till fullkomligt kaos, fullkomlig principiöshet vid behandlingen av pensionsfrågorna. Detta är beklagligt. Vi behöva få ordning och reda i detta, och jag skulle vilja hemställa till bankoutskottet, om det icke till kommande tider ville göra riksdagen den tjänsten att låta dessa frågor behandlas tillsammans, så att man får en viss översikt och så att man ser, vad det är för ledande grundsatser man skall följa i dessa frågor.

Det är klart, att jag och många med mig i kammaren ömma för enskilda fall. Men å andra sidan, då man är en fullvuxen människa, får man använda även förståndet, och då skall det vara någon ledande tanke i det hela och en ordnande hand för att använda Lindhagens uttryck. Jag har i mitt minne ett gammalt exempel, huru herr Leander lyckades få igenom en motion, som förföljde oss en massa år och som förorsakade oss en massa arbete i statsutskottet. Det gällde en löneturfråga, och vi hade i anledning av den motionen mycket arbete för att kunna få riktiga principer bragta till stånd på det området.

Jag förstår ju de varma och goda motiv, som finnas för dessa många småmotioner, men jag skulle vilja uttala en varning mot, att man här beslutar nästan på en sinkadus i de olika frågorna. Det är klart, att jag för min del kommer att följa utskottet i denna votering, men jag skulle vilja uttala en vädjan till bankoutskottets ordförande och ledamöter, om de icke skulle vilja föra tillsammans dessa olika växlande ärenden och behandla dem efter enhetliga principer, så att det icke går alldeles hur som helst, ibland si och ibland så.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Leander under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Leander, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 17) av utskottets förevarande utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det av herr Leander under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 112 ja mot 47 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 18*, angående väckta motioner om beviljande av pension åt byggnadsförmannen L. M. Thorsson, yttrade:

Ang. understöd åt underofficers-korporalen V. Gråbergs änka.
(Forts.)

Ang. pension åt byggnadsförmannen L. M. Thorsson.

Herr Carlsson i Gävle: Herr talman, mina herrar! Då bankoutskottet vid behandlingen av de ifrågavarande motionerna endast tagit hänsyn till den tid, under vilken byggnadsförmannen Thorsson varit anställd vid statens järnvägsbyggnader, förvånar det mig icke, att utskottsutlåtandet utmynnat i hemställan om avslag på motionen.

Motionärerna hava sett saken från en annan synpunkt. Förhållandet är nämligen det, att byggnadsförmannen Thorsson i icke mindre än 40 år varit anställd vid kungl. väg- och vattenbyggnadskåren dels såsom byggnadsförman och dels i början också såsom arbetare. Där har han enligt uppgift av vederbörande arbetsbefäl nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete. Jag tillåter mig citera ett uttalande, som gjordes av nuvarande chefen för vederbörande väg- och vattenbyggnadsdistrikt, överstelöjtnant Prinzenereutz. Han yttrar: denne man har under sin 40-åriga anställning vid väg- och vattenbyggnadskåren utfört ett arbete, som är värt allt beröm. Nu är byggnadsförmannen Thorssons arbetskraft förbrukad. Han är nu vid fyllda 79 år i den belägenheten, att, om han icke kan erhålla något understöd från statens sida, han ovillkorligen måste vända sig till den allmänna fattigvården för att erhålla understöd för sina återstående dagar. Man måste enligt mitt förmenande anse, att det är en mycket dålig behandling för en sådan statens trotjänare, låt vara — jag giver bankoutskottet formellt rätt däri — att han kanske icke direkt kan betraktas vara statsanställd. Men vid väg- och vattenbyggnadskåren är ju förhållandet det, att staten lämnar anslag till minst $\frac{2}{3}$ av kostnaderna för samtliga anläggningar. Under sådana förhållanden måste man göra sig den frågan: till vilken skall en sådan arbetare vända sig, när hans arbetskraft icke längre räcker till, och när han blir i behov av understöd. Han kan icke vända sig till någon kommun, icke till någon enskild, utan i detta fall blir det åtminstone rent moraliskt sett staten, som borde lämna ett litet understöd till dessa gamla utslitna arbetare. Jag är övertygad, att om en enskild arbetsgivare haft en förman, som tjänat så troget under 40 år, skulle han ansett sig pliktig att underhålla honom, så länge han levde, och för en kommunalt anställd gäller ju detta i än högre grad. Det är fullständigt uteslutet att en sådan skulle bli hänvisad till den allmänna fattigvården.

Här har i dag vid behandlingen av pensionsfrågor talats om, att man icke borde vädja till känsloskäl. Jag skall icke göra det,

*Ang. pension
ut byggnads-
förmannen L.
M. Thorsson.
(Forts.)* herr talman, i vidare mån än att vädja till herrarnas rättfärdighets-
känsla. Ty jag anser verkligen, att, när det föreligger bevis för
att en man arbetat i 40 år troget och träget med ganska vittomfat-
tande arbeten och tjänstgjort som arbetsförman, då bör han också vid
fyllda 79 år hava gjort sig förtjänt av ett litet understöd. I detta
fall är det begärt 500 kronor för år.

Jag erinrar mig sista gången, jag talade med Thorsson. På
min fråga: Hur går det för Eder? svarade han: Mycket dåligt; jag
är 79 år och min hustru 71; hon är blind och har varit sängliggande
sedan 12 år; jag har försökt att ända in i det sista försörja mig,
och det har gått någorlunda för oss, men på sista tiden har det blivit
skralt; en del av bohaget har jag måst avyttra. Jag frågade också,
var han hade medaljen, som han erhöll av Patriotiska sällskapet
1899. Svaret blev: Jag hade aldrig tänkt mig behöva uppleva den
dag, då jag skulle nödgas avhända mig den, men 1919 under kris-
tiden måste även den säljas för att erhålla något till vårt livsuppe-
hälle.

Denna kammare har förut vid många tillfällen beaktat dylika
framställningar, och jag vill även i detta fall vädja till herrarna att
taga hänsyn till denna begäran, vilken jag är övertygad om är full-
ständigt berättigad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Kristensson: Herr talman! Det kan icke alls falla
mig in att bestrida, att den man, det här är fråga om, icke skulle
vara i behov av understöd, men vad jag vill bestrida är, att detta
understöd skall utgå från allmänna indragningsstaten, därför att
han har icke varit anställd i statens tjänst.

Väg- och vattenbyggnadskåren har inga arbetare anställda hos
sig. Helt annat är förhållandet med järnvägsstyrelsen. Där är
det också ordnat för dem med pensioner, men för entreprenads-
arbetare och arbetare i enskild tjänst har staten hittills icke sörjt
i pensionhänseende. Denne man måste lika med alla andra arbetare
i detta land bli hänvisad till den allmänna folkpensioneringen. Om
dess belopp äro för små, böra vi höja dem. Men om denna motion
bifalles, kan jag icke se annat, än att med precis samma rätt måste
varje man i detta land pensioneras på hemställan av bankoutskottet
på grund av motioner från kamrarna. Ett sådant sätt att ordna
frågan har riksdagen i princip hittills åtminstone icke velat vara
med om. Därför hava vi skapat den allmänna folkpensioneringen
för denne man och alla hans kamrater. Om den är otillräcklig,
bör den hjälpas upp. Det föreligger visst förslag härom vid årets
riksdag, om jag icke är felaktigt underrättad. Jag hoppas, att
kammaren visar sitt goda hjärta, när detta förslag kommer före.
Då kommer det alla de tusenden till del, som det bör komma
till del.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hem-
ställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen proposi-

tioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

*Ang. pension
åt byggnads-
förmannen L.
M. Thorsson.
(Forts.)*

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Punkten 20.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogos vart för sig:

första lagutskottets utlåtande, nr 39, beträffande vissa återstående delar av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till ny konkurslag m. m., förslag till lag om utmätningssed m. m. och förslag till lag om ändring i vissa delar av utskönningslagen m. m.; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 55, i anledning av väckta motioner angående visst bemyndigande för Kungl. Maj:t i avseende å kronans rätt vid avvitringarna i Sorsele och Vilhelmina avvitringslag.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om vidtagande av åtgärder för internationell utredning och överläggning i fråga om antagande av ett världsspråk m. m.

*Ang.
ett världsspråk
m. m.*

I anledning av en inom första kammaren väckt motion, nr 154, av herr *Lindhagen* hade nämnda kammare, på hemställan av sitt första tillfälliga utskott, för sin del beslutit, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla det Kungl. Maj:t täcktes på sätt, som kunde befinnas lämpligt, stödja den av svenska världsspråkskommittén till nationernas förbund ingivna framställningen om vidtagande av en förutsättningslös utredning angående möjligheterna för införandet av ett världsspråk.

Sedan detta beslut delgivits andra kammaren samt ärendet remitterats till dess femte tillfälliga utskott, hemställde nu sistnämnda utskott, att andra kammaren måtte för sin del biträda det av första kammaren i föreliggande ärende fattade beslut.

Utskottets hemställan föredrogs. Därpå anförde:

Herr *Engberg*: Herr talman, mina herrar! Här föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande, och det kan därför kanske vara vansk-

Ang.
ett världsspråk
m. m.
(Forts.)

ligt att med någon utsikt till framgång taga upp en strid med utskottet. I alla händelser har jag för min del icke kunnat godkänna den ståndpunkt, som utskottet har intagit, eller det resultat, till vilket utskottet har kommit, alltså samma resultat, som första kammaren också har givit sin anslutning till, utan jag ber att få anföra några skäl emot denna ståndpunkt. Jag skall försöka göra det i all korthet.

Det är ju alldeles uppenbart för var och en, som tagit del av herr Lindhagens motion, att de missförhållanden, på vilka där pekats, äro djupt kända icke minst av envar, som har haft tillfälle att deltaga i internationella kongresser, där ju språkförbistringen oftast bereder betydande svårigheter vid överläggningarna. Det är ju också uppenbart, att det vore önskligt, att man kunde komma fram till ett internationellt språk, så att man hade möjlighet att utan alltför stort arbete röra sig med detta språks resurser. Men jag är livligt övertygad om att hela denna tanke, att lägga vissa konstgjorda språk till grund härför, är alldeles *förfelad*. Vi hade en gång ett internationellt språk, som tyvärr fick dö ut såsom levande språk. Det var latinet, som man på sin tid åtminstone i stor utsträckning kunde kalla för ett levande internationellt språk, nämligen ända långt fram i medeltiden och fram till nyare tiden. Alla försök att återuppliva ett dött språk såsom sådant äro naturligtvis misslyckade, men lika misslyckade äro också försöken att skapa konstgjorda språk. Här har nu i utskottets utlåtande, som ju är hämtat från första kammarens utskottsutlåtande, resonemanget förts på en linje, som gör intryck av att det är dock de konstgjorda språken man har i åtanke. Det ställde sig naturligtvis något annorlunda, ifall man gjort en hemställan om att taga upp något av de levande språken, d. v. s. förordat, att man från svensk sida gjorde någon *démarche* för att få något av de levande språken antaget såsom internationellt hjälpspråk. Det har ju som bekant pekats på *engelskan* såsom ett lämpligt sådant språk. Denna fråga bör väl i alla händelser behandlas i ett *annat* sammanhang och under helt andra förutsättningar. Möjligheten för medborgarna i en liten nation att reda sig, när de komma utomlands, ligger naturligtvis i att hava kännedom om något av de stora språken, som användas mest därute, nämligen engelskan, franskan och tyskan. Det är ju icke nödvändigt, att man skall lära sig alla tre. Har man kännedom om något av dessa tre språk, kan man i regel taga sig fram. Därför är det den sundaste vägen, att man försöker höja den allmänna språkbildningen ute i landet. Det blir efter mitt sätt att se nödvändigt att gå till väga så, som också anvisats, att man låter något av dessa levande språk komma in i *folkundervisningen* på ett sådant sätt, att där skapas en första möjlighet för vidare fortsatta självstudier. Jag tror för min del, att det är den enda tänkbara vägen. Dessa konstgjorda språk har jag icke det bittersta förtroende för, vare sig det gäller volapyk eller ido eller esperanto eller vad de nu heta. De kunna aldrig bli en levande

egendom för människorna, och de kunna aldrig giva möjlighet till samma kommunikationer människor emellan som de levande språken.

Jag tror därför, att det är med denna tanke som med många andra välnående tankar från samma håll, att den är så utopisk, att det tjänar ingenting till att ställa ett riksdagsbeslut bakom densamma. Den omständigheten, att första kammaren fattat detta beslut, kan åtminstone icke för mig vara något avgörande skäl, varför andra kammaren borde gå samma väg. Jag kan icke se något praktiskt resultat framkomma av detta, herr talman, och jag tillåter mig därför yrka avslag på utskottets hemställan.

Med herr Engberg förenade sig herrar *Söderhielm, Lindström i Mörby, Björkman i Norrköping, Persson i Fritorp, Hermelin, Thore, Lithander, Månsson i Backa, Hansson i Bäck, Pehrsson i Bramstorp* och *Wahren*.

Herr Sjöström: Herr talman, mina herrar! Det kan vara tämligen onödigt att upptaga kammarens tid med att försöka vederlägga vad herr Engberg anfört här, så mycket mera som det rönte så många instämmanden. Men anledningen till att herr Engberg uppträdde i denna fråga och nedgjorde det vackra syftemål, som motionen innebär, nämligen ett gemensamt språk för alla folk, torde hänga samman med vad han yttrade i början av sitt anförande, nämligen att han ansåg det tämligen vådligt att giva sig upp emot ett enhälligt utskottsutlåtande. Detta bottnar däri, att man kan ibland vid vissa tillfällen kosta på sig något sådant under riksdagens sista tid, då den håller på att åtskiljas, för att sedan komma ut och skryta med, att det sista man gjorde var att vältta ett enhälligt utskottsutlåtande. Det brukar tillämpas i tämligen stor utsträckning.

Jag skall som sagt icke uppehålla tiden alltför länge med detta, men för mig synes det, att den tanke, som motionären framfört, är av den art, att riksdagen borde bifalla detta förslag. Vid en föregående riksdag har på sätt och vis samma ärende varit före, men det blev då avslag, och jag var bland dem, som biträdde avslagsyrkandet. Men då var också förslaget lagt på ett annat sätt, nämligen så, att Kungl. Maj:t skulle utreda för Sveriges del, vad statsmakterna kunde göra för att införa ett internationellt gemensamt språk. Nu har icke motionären påyrkat något sådant, utan motionären yrkar på att Kungl. Maj:t skall på sätt som må befinnas lämpligt stödja den av svenska världspråkskommittén till nationernas förbund ingivna framställningen om vidtagande av en förutsättningslös utredning angående möjligheterna för införandet av ett världsspråk.

Herr Engberg tryckte särdeles hårt på att man endast hade tänkt på de konstgjorda språken. Det är nog alldeles felaktigt. Åtminstone i andra kammarens utskott ha vi icke tänkt på detta, utan det blir förmodligen den begärda utredningen, som skall ådagalägga, vilket alternativ, som kan vara den mest framkomliga vägen.

I fråga om de olika levande språken giver jag herr Engberg alldeles rätt i att det naturligtvis vore det bästa, om vi kunde få ett

Ang.
ett världsspråk
m. m.
(Forts.)

Ang.
ett världsspråk
m. m.
(Forts.)

sådant internationellt hjälpspråk i något av dem, men för min del hyser jag stora tvivel på att detta skall kunna realiseras, därför att varje nation är i hög grad nationalistisk. Skulle exempelvis engelska språket bli förhärskande, bli alla andra nationer ändå mera bundna under engelskt valde, än de för närvarande äro, även i språkligt hänseende, något som betyder kanske mer än mycket annat. För min personliga del är jag så pass nationalistisk, att jag helst skulle vilja se att man kunde förordade till världsspråk, ärans och hjältarnas språk, nämligen det svenska. Jag tycker, att det är det allra vackraste, åtminstone då det behandlas väl. Men ett dylikt förslag kan jag naturligtvis icke förordade, jag tillkännager blott min privata uppfattning.

I fråga om de konstgjorda språken är jag övertygad om och har liksom på känn, att alla projekt eller uppslag, som framkommit på detta område med olika namn, ha många stora brister, men det är också så, att den omständigheten, att dessa brister icke kunnat avhjälpas så fort som man önskat och velat, beror på att alla dessa tankar och idéer angående införandet av ett konstgjort världsspråk icke fått det understöd av statsmakterna och nationerna, som de böra och borde ha, utan det är endast enskilda föreningar och organisationer, som här kämpa en förtvivlans kamp för dessa idéer. I den mån, som det dock går upp för statsmakterna och nationerna, att något i den vägen bör göras, är jag övertygad om att alla möjliga goda uppslag skola kunna komma fram för lösandet av en så viktig fråga.

Herr talman, då motionären lagt sitt yrkande så som jag här nyss refererat, och som återfinnes i utlåtandet, anser jag, att det ändock vore ett lyckligt beslut, om kammaren här följde utskottets hemställan, ty härigenom skulle det kanske bli ett embryo till att Sverige för sin del kunde vara den mest bidragande orsaken till att lösa denna för alla länder och folk så viktiga fråga. Herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman, det anförande, som utskottets ärade vice ordförande nu hållit, har ju understrukit ytterligt starkt vad jag förut gav uttryck åt såsom en misstanke, nämligen att det är till förmån för något av de *konstgjorda* språken, som man vill få fram detta. Utskottets vice ordförande betonade nämligen mycket starkt, att, om det gällde ett levande språk, han var mycket betänksam på grund av vissa hänsyn till att den ena nationen skulle så att säga få ett övertag över den andra. Det finns väl också i själva verket blott två alternativ: ett levande eller ett konstgjort språk. Det senare alternativet ber jag för min del att på grund av de skäl, jag förut angivit, få avvisa. Vad det förra alternativet angår kan det diskuteras och förtjänar även att diskuteras, men icke i *detta* sammanhang. Det skola vi taga upp i samband med ordnandet av språkundervisningen i våra skolor.

Jag vill för övrigt säga den föregående ärade talaren, att det är icke mitt fel, att detta utlåtande kommit upp så sent på listan, så att

det skulle komma före först i sista timmen. Jag har varit betänkt på att stå upp och begära ordet, då ärendet kom före, och jag hade också gjort det, även om det kommit kl. 11. Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang.
ett världsspråk
m. m.
(Forts.)

Herr Block: Jag ger herr Engberg alldeles rätt i att det är att beklaga, att latinet försvunnit såsom världsspråk, och att det varit lyckligt, om vi haft det kvar. Men herr Engberg vill väl också häri då inlägga den meningen, att det vore nyttigt, om vi hade ett världsspråk. Den, som haft tillfälle att utomlands vara med vid konferenser med representanter från olika länder, har fått erfara, huru svårt det för närvarande är och huru tungt det går vid dessa konferenser, där flera språk talas och måste översättas. Och det är icke endast från svenskt håll, som man känner en önskan att ha ett världsspråk. Det skulle ju vara ganska lyckligt i våra skolor, om vi blott hade ett världsspråk — här får ju nu i läroverken i Sverige läsas åtminstone tre levande språk, i Frankrike få de lära sig utom franskan ett språk, och i England äro de ännu mera njugga, ty där finns det skolor, där man läser blott sitt eget språk. Men även ifrån engelsktalande representanter har man hört en önskan, att man hade ett gemensamt världsspråk.

Jag tror, att det vore rätt olyckligt, om andra kammaren nu, när frågan dock kommit så långt, skulle stjälpas den. Jag tror, att andra kammaren gjorde klokt i att följa utskottets förslag. Här är det dock en förutsättningslös undersökning, som skulle göras. Herr Engberg sade, att det gällde endast frågan om ett levande språk eller ett konstgjort språk. Ja, men varför har herr Engberg glömt de döda språken? Man skulle kanske kunna få upp latinet igen, och då bleve väl herr Engberg nöjd och belåten.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Stockholm.

Herr *Hederstierna*: Herr talman! Jag vill på det allra varmaste stödja herr Engberg. Den diskussion, som här förts, kan ju vara tillräckligt bevis för att riksdagen icke skall skriva i en sådan fråga som denna. Utom utskottets ärade ordförande är det väl ingen, som tror, att t. ex. volapyk skulle kunna bliva något världsspråk, som vi skulle kunna lära oss och på vilket vi skulle kunna föra våra överläggningar. Det är naturligtvis alldeles omöjligt att få olika länder att komma överens om ett levande språk. Det går helt enkelt icke att få exempelvis fransmännen att lära sig engelska, hur goda vänner de än äro med engelsmännen. Även att få latinet är alldeles hopplöst.

Att riksdagen, och i sista hand andra kammaren, skulle komma med en riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t i en fullkomligt hopplös fråga, tycker jag, om det tillåtes mig säga det, att den gör sig något löjlig med.

Jag hemställer om avslag på utskottets hemställan.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 41.

Ang.
ett världsspråk
m. m.
(Forts.)

Herr Sjöström: Herr talman! Jag skall icke vidare uppehålla tiden men jag vill endast till protokollet hava antecknat några ord, då jag förmodar, att andra kammaren kommer att avslå utskottets hemställan. Trots de oöverkomliga svårigheter, som vissa talare anse föreligga för lösandet av detta viktiga spörsmål, ha ju alla dock betonat, hur viktigt det är att få frågan löst.

Då frågan förr eller senare i alla fall kommer att lösas, emedan den tränger sig på undan för undan, vill jag för min del ha sagt ifrån, att jag anser, att det varit lyckligt och lämpligt, att man kunde peka på att Sverige för sin del i någon mån tagit initiativet därtill. Jag är alldeles övertygad om att den frågan kommer att skjutas fram i förgrunden rätt så snart, när sinnen i de stora länderna ha lugnat sig.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Sjöström, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en vote-ringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren avslår femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 91 ja mot 56 nej; och hade kammaren alltså avslagit utskottets hemställan.

§ 14.

I fråga om
ämbetsverks
rätt att hän-
vända sig
till vissa orts-
myndigheter.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 10, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion, angående inskränkning i rätten för ämbetsverk m. fl. att med frågor hänvända sig till folkvalda myndigheter i orterna och andra; och yttrade därvid:

Herr Persson i Fritorp: Herr talman, mina herrar! Blott ett par ord! Som herrarna finna av utskottets utlåtande, har utskottet hemställt om bifall till första kammarens i ärendet fattade beslut. Jag hoppas, att denna fråga icke skall röna samma öde som den föregående. Jag har för min del icke något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Jag har endast begärt ordet för att rikta en vördsam vädjan till regeringen att skyndsamt taga upp denna fråga till noggrant beprövande.

Jag vågar påstå, att i detta fall gränsen för vad som borde vara tillräddigt för länge sedan är överskriden, och att det är högeligen på tiden, att det i detta avseende göres en betydande inskränkning. Särskilt några av våra senast skapade ämbetsverk och i alldeles särskilt hög grad socialstyrelsen infordra uppgifter, som enligt mitt förmenande icke ha någon betydelse vare sig för nutid eller för eftervärld. Det innebär verkligen ett slöseri med arbetskraft att bearbeta dessa inströmmande uppgifter och ett slöseri att med statsmedel befordra till trycket uppgifter, som icke kunna tjäna ett förnuftigt ändamål. Om de många blanketter, som nu utsändas till våra kommunala myndigheter och till industrien, kunde sammanföras i en bok, skulle denna provkarta otvetydigt ge vid handen, att vederbörande författare åtminstone i åtskilliga fall sakna den kontakt med det levande, praktiska livet, som är en oundgänglig förutsättning för hans uppgift.

De klagomål, som den ärade motionären anför i sin motion, äro sannerligen icke tillfinnandes på en viss ort eller lokal, utan de förennas överallt ute i landet. I vårt land sitter det ett skrivardöme i högsätet, som, om det vidare skall utvecklas i det raska tempo, som rätt under de senast gångna åren, ovillkorligen måste hejdas. Man måste vidtaga en kraftig utgallring av de blanketter, som utsändas. Det torde de, som ha att svara på dessa många gånger märkvärdiga frågor och bäst begripa värdet av dem, vara fullt överens om.

Nu förhåller det sig ju så, att riksdagen många gånger skriver utan att höra av något resultat av sin skrivelse. Jag hoppas för min del, att så icke skall bli fallet denna gång. Då jag förväntar, att denna kammare bifaller utskottets hemställan, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall, ehuru jag önskat en något kraftigare motivering, vill jag för min ringa del till den kraft och verkan, det hava kan, uttala den livliga förhoppningen, att Kungl. Maj:t ägnar detta spörsmål den uppmärksamhet, varav det i så särskilt hög grad är förtjänt.

Häruti instämde herr *Gustafson* i Kasenberg.

Herr *Lithander*: Herr talman! Jag ber att för min del få uttala min fullkomliga anslutning till det anförande, som herr *Persson* i Fritorp nyss hållit, men till detta också uttrycka den förhoppningen, att Kungl. Maj:t, när den får denna skrivelse och alltså tar under överbäggande, vilka inskränkningar, som kunna göras beträffande hänvändelser till kommunala myndigheter, icke vill bortse ifrån eller glömma bort det faktum, att i närvarande stund översvämmas, kan man säga, såväl jordbruksidkare som även industrien och andra näringar av just dessa frågeformulär. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t även måtte taga under överbäggande att också på detta område begränsa dylika uppgifters insamlande till det ytterst nödvändiga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

I fråga om ämbetsverks rätt att hänvända sig till vissa ortsmyndigheter.
(Forts.)

§ 15.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 356, angående provisorisk förhöjning av tullsatserna för vissa industriprodukter, nämligen:

nr 359, av herr *Norman m. fl.*;

nr 360, av herrar *Björkman* i Norrköping och *Eriksson* i Överbyn;

nr 361, av herr *Björkman* i Norrköping; samt

nr 362, av herr *Thore*.

Nämnda motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 16.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från jordbruksutskottet:

nr 199, i anledning av väckta motioner angående visst bemyndigande för Kungl. Maj:t i avseende å kronans rätt vid avvitringsarna i Sorsele och Vilhelmina avvitringslag;

från statsutskottet:

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel för fullbordande av anläggningen av ett hospital vid Strängnäs;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för läroverksadjunkten Karl Gustaf Harlin att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring; och

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till tredje stadsfogden i Stockholm Viktor Karlson för visst av honom till statsverket inbetalt belopp;

från första lagutskottet:

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om fastighetsbildning i stad m. m.; samt

från riksdagens kansli:

nr 167, i fråga om åvägabringande av en rationell skatteuppbörd; och

nr 170, i fråga om anordnande av en ambulerande undervisning för landets jordbrukare.

§ 17.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av ett rasbiologiskt institut;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om beredande av lån åt allmänna barnhuset i Stockholm;

nr 112, i anledning av väckt motion om anslag till en överpostiljonsbefattning åt förste postiljonen Johannes Andersson Almén;

nr 113, i anledning av väckta motioner om verkställande av utredning rörande en statsbana från Matarengi till Pajala kyrkoby;

nr 114, i anledning av väckt motion med förslag om viss uppdelning av statens rederilånefond;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om beredande av rörelsekapital för hantverksskolan i Kristinehamn för blindas;

nr 116, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckta motioner om rätt för revisorn C. G. Beskow att vid beräkning av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tid, därunder han varit utesluten från revisorsförordnande; och

nr 117, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående omorganisation av handelsgymnasierna;

bankoutskottets memorial, nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 5 av bankoutskottets utlåtande nr 36 angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd;

andra lagutskottets memorial, nr 28, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om andra lagutskottets utlåtande nr 24 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik, dels ock i anledning därav väckt motion; samt

sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels med förslag till lag om ströängars indragande till kronan m. m., dels ock angående anslag till bestridande av kostnader för ströängars indragande till kronan; och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa delar av de beträffande tilläggsavvittringen i Västerbottens läns lappmark gällande bestämmelser.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr		under	5	dagar	fr. o. m.	den	13	maj,	
	<i>Jonsson</i> i Hökhult	»	5	»	»	»	12	»	
»	<i>Andersson</i> i Milsmaden	»	3	»	»	»	12	»	
»	<i>Gardell</i>	»	6	»	»	»	12	»	
»	<i>Johansson</i> i Brånält	»	4	»	»	»	14	»	
»	<i>Anderson</i> i Saxtorp	»	6	»	»	»	12	»	
»	<i>P. S. Hedlund</i> i Östersund	»	6	»	»	»	12	»	
»	<i>Persson</i> i Trången	»	6	»	»	»	12	»	
»	<i>Norman</i>	»	2	»	»	»	12	»	
»	<i>Stjernstedt</i>	»	4	»	»	»	14	»	
»	<i>Olsson</i> i Blädinge	»	8	»	»	»	13	»	
»	<i>Lindström</i> i Långnäs	»	8	»	»	»	13	»	
»	<i>Ljungkvist</i>	»	2	»	»	»	15	»	
»	<i>Pettersson</i> i Bjälbo	»	3	»	»	»	12	»	
»	<i>Hedvall</i>	»	9	»	»	»	13	»	
»	<i>Olsson</i> i Rösta	»	5	»	»	»	13	»	
»	<i>Eliasson</i>	»	6	»	»	»	12	»	
»	<i>Wikström</i>	»	2	»	»	»	12	»	
»	<i>Carlsson-Frosterud</i>	»	4	»	»	»	13	»	
»	<i>Svedberg</i>	»	5	»	»	»	13	»	
»	<i>Uddenberg</i>	»	6	»	»	»	12	»	
»	<i>Olsson</i> i Hov	»	3	»	»	»	12	»	
»	<i>Jönsson</i> i Fridhill	»	6	»	»	»	12	»	
»	<i>Thore</i>	»	4	»	»	»	14	»	och
»	<i>Jansson</i> i Talby	»		»	»	»			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,1 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 12 maj.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 360, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.

§ 3.

Vidare föredrogs var för sig och remitterades till bevillningsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 359 av herr *Norman m. fl.*, nr 360 av herrar *Björkman* i Norrköping och *Eriksson* i Överbyn, nr 361 av herr *Björkman* i Norrköping samt nr 362 av herr *Thore*.

§ 4.

Statsutskottets nu föredragna utlåtanden nr 110—115 bordlades åter.

§ 5.

Föredrogs vart för sig:

statsutskottets memorial:

nr 116, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckta motioner om rätt för revisorn C. G. Beskow att vid beräkning av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tid, därunder han varit utesluten från revisorsförordnande; och

nr 117, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående omorganisation av handelsgymnasierna; samt

bankoutskottets memorial, nr 45, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 5 av bankoutskottets utlåtande nr 36 angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 6.

Härpå föredrogs och lades till handlingarna andra lagutskottets memorial, nr 28, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om andra lagutskottets utlåtande nr 24 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik, dels ock i anledning därav väckt motion.

§ 7.

Sammanstatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 2, som härefter föredrogs, blevo ånyo bordlagda.

§ 8.

Herr *Wahren* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 359, med förslag till lag om arbetstidens begränsning.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 363, bordlades på begäran.

§ 9.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfälliga åtgärder till förekommande av skövling av skog å fastighet i enskild ägo;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedläggande av rättegång om bättre rätt till krigsmanshushemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Fliselycke nr 1 i Kronobergs län;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till domänfonden för utgifter för återuppbyggande av den nedbrunna föreståndarbostaden vid Ombergs skogsskola;

nr 206, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd för sillfiskeförsök vid Island;

nr 207, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket;

nr 208, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förhöjning under år 1921 av statsunderstödet till vissa central-kassor för jordbrukskredit;

nr 209, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag; och

nr 210, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartementet och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension m. m.;

nr 44, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphävande av den statens befattningshavare åliggande skyldighet att erlägga avgifter för egen samt sina änkors och barns pensionering;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig pensionsreglering för vissa lärarinnor vid privatläroverk m. m.; och

nr 47, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor samt avdelningskontor i Malmö och Visby; samt jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12, 52 och 60 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående våghållningsbesvärets utgörande på landet jämte sex i ämnet väckta motioner;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av kronans anspråk på äganderätt till vissa delar av de så kallade Skanörs store vång och Skanörs knä- eller norre vång samt Falsterbo vång; och

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 87, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar, punkt 5.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 41.

herr <i>Janson</i> i Kungsör	under 4 dagar fr. o. m. den 13 maj,
» <i>Karlsson</i> i Gasabäck	» 8 » » » 13 »
» <i>Johansson</i> i Bro	» 4 » » » 13 »
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 4 » » » 13 »
» <i>Olsson</i> i Ramsta	» 5 » » » 13 »
» <i>Gustafson</i> i Kasenberg	» 4 » » » 13 »
» <i>Persson</i> i Fritorp	» den 13 maj och
» <i>Bergström</i> i Bäckland	» 10 dagar fr. o. m. den 18 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.